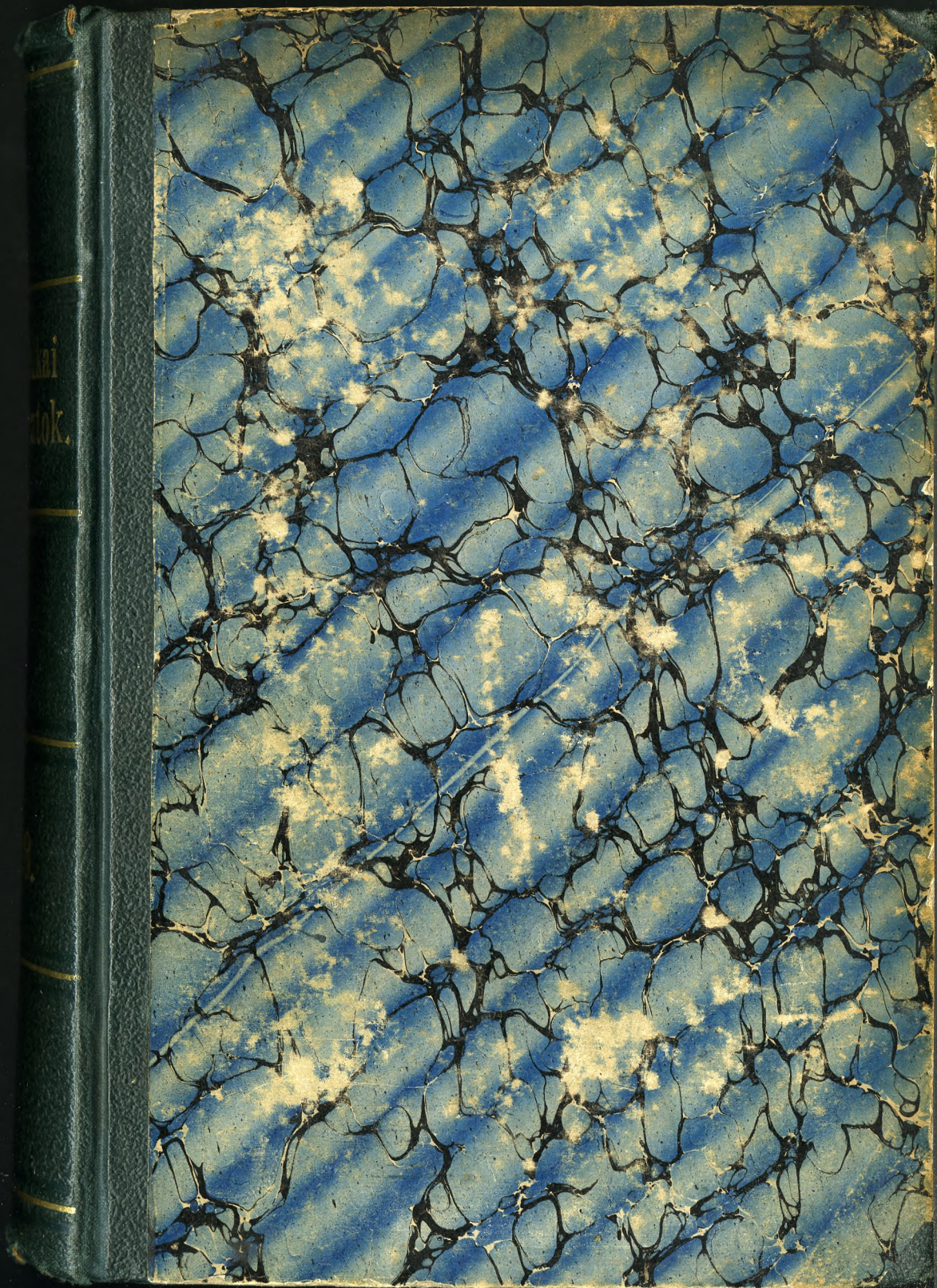

28

185

NÉP SZAVA ISTEN SZAVA.

Irta

TÁNCICS MIHÁLY

2.

20

BUDAPEST,

Nyomatott a szerzőnél.

1848.

Tudnivaló.

Ezen munkát befogatásom előtt kevéssel végeztem be. A mult országgyűlésre szántam, de a sors máskép akarta. Az óta sok változás történt, de úgy vagyok meggyőződve, hogy még most is hasznos lesz kiadni. Némellyeket megváltoztathatnék most benne, de nem teszem, mert: mi és miként változott hazánkban, úgy is mindenki tudja: de miként gondolkodtam és írtam én e változások előtt, arról tegyen e könyv bizonyosságot.

Magamnak van nyomdám, de nincs még elég készületem hozzá, pedig azon helyeket, miket benne a kir. ügyvéd veszedelmeseknek, büntetésre méltóknak talált s vörös irónnal aláhuzott, feltűnő más betűkkel akartam szedetni, de mivel nincsenek, tehát ilyen rekesz (.....) közé foglaltam ama kárhoztatott helyeket.

DE BALLAGI GEZA.

ELŐSZÓ.

Egy római polgár mindig ezzel végezte beszédét: Karthágót le kell rontani: én mindig azt mondtam, és fogom mondani hogy: a censurát el kell törölni.

Ha az országgyűlés nem bírná ezt megtenni, ha nem tudná a censurát eltörölni; ha nem állna az országgyűlés a kormánynak fölötté, hogy ennek a censura eltöröltetését köteleességévé tenné, hanem e kettő, tudnillik: országgyűlés és kormány egymással birkozó s majd egyenlő erejű felek volnának: a censurára nézve valamiben közösen kellene megegyezniök; azaz közösen kellene a censurát kezelniök.

Hogy a kettőnek: országgyűlésnek és kormánynak két különböző, egymással ellenkező érdeke s véleménye van, világos; mert ha nem volna, a kettő egy egészszé olvadna össze.

De továbbá világos az is, hogy ha e két ellenkező félnek csak egyike kezeli mindkettőjük fölött a censurát: a censura részrehajló, egy oldalú a dolgok természete szerint, és szükségképen a másik fél-iránt igazságtalan, mert a mellyik fél kezeli, képtelenség nélkül nem egyezhet meg a másik félnek véleményében, különben nem volna két fél, tehát azon másik félnek okait, véleményét censurája által kitörölteti, hogy csak a maga véleménye álljon, de hogy az aztán igazságtalan állapot, szinte világos.

Azonban ne vegyük az országgyűlést egyik félnek, mert káromlás volna állítani, hogy az országgyűlés csak egyik fél, csak egyik párt: az országgyűlés egész, benne van mind a két felekezet, benne a kormány is, hanem vegyük az országgyűlésen kívüli állapotot, a két, tudnillik (kormánypártot, és hazafipártot).

A kormánypárt megragadott egy eszközt, a censurát, a hazafipárt nem nyult illy eszközhöz, mert gyávaságnak tartotta, hanem csak okokkal akar harcolni. —

Ezen censura-eszköz, mit a kormánypárt fölkarolt, vagy mind a két pártra nézve egyenlően hasznos és üdvös, vagy csak egyikre. Hogy

mind a két pártra nézve hasznos-e? addig nem állíthatni, míg mind a két párt világosan nem vallja, hogy: igen is, a censura mind két pártunkra egyiránt üdvös és hasznos; — tehát míg ez nem történik, szükségkép azt kell állítanunk, hogy csak egyik valamelyiknek hasznos a kettő közül. A hazafipárt, vagy néppárt még nem élt vele, nem használta, nem is mondhatja, hogy neki hasznos; miből tehát természetesen az következik, hogy a kormánypártnak hasznos, mert ő él vele, és mert ha üdvösnek nem találná, felhagyna vele.

Már most ebből mi következik? Az következik, hogy a kormánypártnak, ha tudja mi a becsületérzés, s ha igazságos, magának kell indítványoznia, sürgetnie, hogy a hasznos censura eszközt a hazafipárt is maga részéről szintugy alkalmazza; azaz állítson a hazafipárt is a maga érdekében censurát, hogy a kettő egymást kiegyenlítse; hogy a hazafipárt censorai, a másik pártnak írásaiból szinte mind azt kitoröljék, mi véleményükkel ellenkezik, mert hitványság, szegény, alacsonság volna akármelyik féltől olyan féllal küzdeni, mellynek nem volna kezében hasonló fegyver. —

Ha két ellenség szál szembe, vagy mindenik kiáll a sikra s úgy küzd paizs nélkül, vagy pedig mindenik paizst tart kezében, hogy egymásnak szurásait, vágásait kijátszhassák.

Illyen paizs az irodalmi csatásokon a censura. Midőn egyik rész a censura mögé huzódik s onnét puzskáz a paizstalanra, ez nem egyenlő fegyver; ki így küzd csak, ki így lödöz és vagdal ellenfelére: az gyáva, az hitvány, az illoyalis.

Olly országban, hol egyik fél sem használ censurát, hanem mindenik fél csupán ész és okok fegyverével harczol: ott becsületes küzdés van, s megtapsolom azt, a mellyik győz, bárminemű párt legyen, mert ész és okok előtt fejet kell hajtanom..

Ha a kormánypárt állítja, hogy a censura, mit ő használ, nem lehet részrehajló, nem igazságtalan, bizonyítsa be az által, hogy lemond róla; s hogy még a gyanut is elhárítsa magáról, bizza a másik pártra, hogy az kezelje, hogy az nevezzen censorokat; mert hiszen ha a censura nem részrehajló, mindegy, bárki kezelje, bármelyik párt részéről neveztesenek ki a censorok.

A néppárt szinte megragadhatta volna ezen eszközt egykor, de nem tevő soha, mert alacsonnak tartotta. A censurához csak az folyamodhattott, ki okaiban nem bizott, tehát csak úgy remélt harczolhatni, ha ellenfelének hatalmas okait előbb a censurával megsemmisitheti. Így könnyű harczolni, de gyávaság. Míg censura létezik, a hazafipárt íróinak soha

sem kell a másik párt íróival vitába ereszkedni, mert a fegyverek nem egyenlők.

Ila két bajnok kiáll egymással küzdeni, de egyik pánczélt ölt magára, hogy a másik meg ne sérthesse, nem mondja-e az életben mindenki, még a gyermek és vénasszony is, hogy a pánczélos nyomorult hitvány, s nem is bajnok?

Illy pánczél a kormánypártiak részére a censura. Pánczélos és pánczéltalan két fél egymás ellen becsülettel nem harcolhatnak.

Ha a kormánypárt ezen illoyalis eszközt, a censurát elveti, s nélküle küzdve okokkal győz: én legelső leszek, ki táborába megy; mert, az észnek hódolni kénytelen vagyok.

Azonban nem hiszem, hogy a kormánypárt ez illoyalis eszközt a censurát önkéntesen magától elvesse, hanem inkább hiszem, hogy a néppárt meguntván alkudozva komédiázni, öszszeszedi erejét, s ő fogja a másik kezéből kiteperni, s aztán pokolba veti: de nem tekintve arra, egyik önként veti-e el magától, mint hozzá illetlent vagy a másik móltó boszuságában törő szét, hanem addig is, míg az említetteknek valamelyike megtörténik, hogyan kell ez ügyet elrendelni, hogy mind a két élre legalább némileg igazságos legyen? —

A törvényhozókrul nem szabad föltennünk, hogy igaztalanságot törjenek és védjenek, tehát természetesen intézkedniök kell az iránt, hogy a censura (ha csak el nem törlik) mindenik föltre nézve igazságosabb legyen; mit az én véleményem szerint — de csak a legroszabb esetben — így intézhet el a törvényhozás:

Először, a néppárt is nevezzen maga részéről annyi censort mennyi a másik párton van, és ekkor a kormánypárt irományait a néppárt censorai vizsgálják: ellenben a néppárt irományait a kormánypárt censorai vizsgálják meg; ezt kívánja a viszonzosság és igazság: vagy

Másodszor, a két pártnak censorai közösen vizsgáljanak meg minden irományt, s mindenik párt censorai töröljék ki azt, mi pártjuknak nézetével s meggyőződésével ellenkezik. Másképen részrehajlaltság és szoros igazság nem képzelhető.

A kormánypárt is azt kiáltozza, hogy törvényességet véd, de cselekedetben ellenkezőt tanusít, mert a censura törvénytelenység, tehát azt el kell vetni. Mig ezt nem teszi, bizodalunkra nem számolhat soha.

Mi magunktul -- hanem ha az országgyűlés ugyrendelné el — arra nem vetem dünk soha, hogy részünkről külön censorokat állítanánk föl, mert a gondolatközlést magunknak akadályozni, mind örökké rondaság és oszabaság marad, hanem más módot fogunk követni. mi a censurát meghiusítja, és ez nem más mint: hallgatás.

Ezt értelmezni fogom.

A censura hatalma csak arra terjed, mit mondani akarok, de a mit elhallgatok, erre nincs többé ereje. Tudjuk, hogy ha valaki valamire nem felel, e nemfelelés igenis világosan felel. —

Ha valakinek hibáját és vétkét nem mondhatom ki, hatalmamban van róla egészen hallgatni; nincs hatalom a földön, mely hallgatásomat akadályozhatná! — Hallgatni ott, hol szükséges, éppen olly erény; mint szólni.

Ha a nép hallgat ott, hol azt kívánják, hogy éljont kurjongasson: e hallgatás ezer fölirásnál hatalmasabban dolgozik.

Midőn valami igen nagy méltóságu urnak, vagy ugynevezett nagy embernek, a sokaság nem kurjongat éljont, holott ő már hozzá szokva azt megkívánja: e hallgatás olly tanúság, millyent a legnagyobb szónok sem volna képes az illető fejébe verni. —

Midőn valaki — habár felszázadig is — visel hivatalt, s kötelességet teljesíti, alacson hízeltetés nélkül még ezért nem kell magasztalni, ha csak annyira nem romlott már a társaság, hogy a kötelesség teljesítése már ritka erénynek tekintendő. Minden ember gyarló levén, tehát követ el vétkeket és hibákat is: ha ezeket megrónom nem engedtetik, érdemeit is el kell hallgatnom mindaddig, míg ki nem tűnhetik valósággal, érdeme nagyobb-e, vagy hibája?

Én hitvány csürhe népnek tartom, ki csak egyoldalulag magasztal, szolgailag dicsér, s a hibát megróni vagy nem meri, vagy nem akarja.

A kinek jelleme, lelki ereje van, ott hallgat, hol a hibát is egy uttal meg nem róhatja.

Én így cselekszem.

KOSSUTH LAJOSNAK.

E kis könyvet neked ajánlom. Téged országgyűlési követül fognak választani, hol alkalmad lesz paraszt testvéreimnek e kiáltó szövegét viszhangoztatni, és e (zaklatott népet) pártfogolni.

Tapasztalásból tudod, hogy az ember általában gyarló: de hogy különösen azok, kiket a sors lágyvándorokon s városi kényelem ölére ringat, nem csak gyarlók, milyen ember természeténél fogva lenni szokott, hanem tehetetlenekké el is puhultak, szinte a tapasztalás bizonyítja. És az ily jámborok saját aprólékos ügyeikkel úgy el vannak foglalva, hogy nem érnek rá idejükből a közügyekre is legalább annyit áldozni, mennyinek valami látatja lehetne.

Illyenekre biztosan nem támaszkodhatni; tehát ismétlem, e szöveget paraszttestvéreim nevében neked ajánlom, de azért természetesen mind azoknak is, kik úgy gondolkodnak, úgy éreznek, mint te.

Sokan vannak e azok, kik magokkal számot vetve a közügy előmozdítását tűzték ki célul? nem tudom; de mindegy, ha csak magad voltál is, a törvényesség terén állapodva meg s az egész nép érdekét képviselve szavadnak csodálatos eredménye lesz, mert ajkaidról, különben is varázserővel hangzó minden ígédnek, mi parasztok nyomatékot adunk.

Miért hihet föl paraszt testvéreim szószólójukul? annak e két egyszerű oka van; először, mert sem élőlőbeli, sem írás- vagy nyomtatási oly szabad közlekedhetőségünk nincs, mi által közérdekünk mellett magunk küzdhetnénk; másodszor, mivel az eddigi szokás és törvény szerint magunk nem választhatunk s nem küldhetünk az országgyűlésre senkit, a ki a mi érdekünkben munkálkodnék.

Azt szokják azt emberek mondani: ez a pincze, vagy ez a forrás télen meleg, nyáron hideg; ez képtelenség, óriási csalódás; mert nyáron a hőség nagy, azért tetszik a forrás vagy pincze hidegebbnek: ellenben télen a külső levegő dermesztő és fagyasztó hideg, azért tetszik a föld öbléből kibugyogó víz, vagy a pincze melegebbnek.

Illy óriási csalódás sok van az életben, de hozzászokván természetesen találjuk. Polgári intézkedéseink illy csalódásokon alapulnak.

Azt mondják, hogy az urbér és adómentesség hasznos ez ország-

nak, mert már hozzászoktak, és mert ebben tűnik ki a magyar nemes szabadsága; — de hogy ez óriási csalódás, az ország nyomorusága tanúsítja.

Azt is mondják: adjunk jogokat a népnek; — mekkora csalódás! Miként adhatna a kicsiny rész az egésznek, a temérdek sokaságnak jogokat? (hiszen a sokaság joga megvan, mihelyt használni tudja, s vele élni akar).

Még azt is mondják: fogadjuk be a népet az alkotmány sáncaiba; — milly roppant csalódás! Mintha bizony a kicsiny rész fogadhatná be nyomorult árkai közé a sok millióbul álló népet? Hiszen azon kis árkok közül magát a nemességet, az elpuhult aristokratákat bárki is (könnyen kiugrathatja, mihelyt elszánt akarata van). Micsoda beszéd ez? hogyan térne a kis csapat ember számára hányt árkok közé az egész nép?

Ne akarjátok a természetet felforgatni. Kinek jutott valaha olly képtelenség eszébe, hogy egy hordó bort akarhatott volna egy itczés palaczba még beszorítani! — Nem éppen ellenkezőleg szokás-e az életben szólni, hogy a hordóba még az itczét beleszoríthatni? Milly szörnyű csalódás tehát midőn mondják, hogy a picziny rész adjon a temérdek sokaságnak jogokat, s a picziny rész fogadja be lecsapásult árku temetőjébe a milliókból álló népet?

Országgyűlésnek azért kell tartatnia, hogy ott a közjólét előmozdítására intézkedések tétessenek. De illyet csak nemzet tehet, nálunk pedig nemzet nincs.

Ez ország népessége 14 millió. Képtelenség nélkül nem mondhatni, hogy a körülbelül 800,000 adómentes teszi a nemzetet, a többi 13,200,000 pedig semmi: ellenben megint képtelenség nélkül azt sem állíthatni, hogy a 13,200,000-ból álló szolganép teszi a nemzetet, holott törvényhozáshoz egy hangja sincs, hanem csak várja mit neki parancsolnak, mit rendszabásul elébe adnak, hogy szorosan ahhoz tartsa magát.

A ki tehát csakugyan valamit akar, annak szükségkép mindennek előtt azt kell a k a r n i a, hogy nemzet legyünk; — ha nem ezt a k a r j a, maga sem tudja mit akar; mert, hogy némelyek a kormány szárnyai és gyámsága alá menekülni kívánnak, mivel magok emberségéből élehetlenek, s valami alamizsna fizetést kunyorálnak: ezt a k a r a t n a k nem nevezhetni; ennek neve: koldulás, szemtelenkedés.

A ki magával az iránt tisztában van, mi az oka, hogy mi illy szerencsétlen, illy nyomoru helyzetben vagyunk; szükségkép tisztában kell lennie az iránt is, mit kell tenni, hogy helyzetünk jobbra változzék. A hol nemzet nincs, ott semmi sincs, tehát jólét sincs; mert ki teremtsen, és miként teremtsen, és ki számára teremtsen valamit? világos tehát, hogy előbb nemzetnek kell lennie, hogy aztán más is lehessen.

Soroljanak bár el mások száz meg több sürgetős teendőt: te tudni fogod, mit kell mindennek előtt sürgetni; tudnillik ezt: „legyünk nemzet,” mert míg nemzet nem vagyunk, számunkra biztos haza sincs, hol valaminek történnie kellene vagy lehetne.

Miként lehetünk nemzet? Az irántisztában vagy magaddal, hallottuk vallozásodat; megváltás, és közteherviselés által. Ez a koh és katlan, hol öszszeforradunk.

Némellyek szokják mondani: a népet magunkhoz föl kell emelni, s így nemzet leszünk; de a nemesség örvénybe sülyedt le, oda nem emelkedni többé, hanem csak (bukni) lehet. Milly csalódás, hogy a picziny a nagyot fogja emelni, ha megengednök is, hogy az nem mélységben, hanem valami magas és biztos révparton állna. A sok milliónyi népet nem lehet a maroknyi nemességbe olvasztani, hanem megfordítva. —

Paraszt testvéreim nem jogokat kérnek valakitől vagy az országgyűléstől, hanem csak azt követelik, hogy a kiváltságos osztály önkényből magára ruházott mentességéről lemondva igazságos legyen: ekkor a népnek minden jogai életbe lépnek, s munkálkodni kezdenek a nélkül, hogy a privilegiált osztály kegyelmesen mondani méltóztatnék: nép! ime én neked jogokat ajándékozok. Hol, kitől kapta volna a kiváltságos osztály több jogát? isten nem adhatta neki, mert akkor ő volna igazságtalan. —

Nem azért kopár vagy fűtelen valamely darab rét, mert a nemesség fűmaggal be nem veté, hanem mert a szekerek és marhák eltaposásák, legázolják; ne menjen csak arra marha és szekér; ne gázolják csak uttá: az magától a természetnek működése szerént fel fog virulni, valakinek kegyes engedelme vagy bevetése nélkül is. Így, (megázoljon) csak a kiváltságos osztály a nép határába át: ennek joga magától fel fog támadni. —

Tudjuk, hogy még a markolható dolgokból sem lehet nagy mennyiséget picziny helyre begyömöszölni, például, tíz mázsa gyapjút olly zsákba, melybe csak egy mázsa szokott menni: hát a 13 millionnak jogait — mik nem markolhatók s láthatatlanok — miként gyűrhetette volna kutyabőrbe a szabadalmas osztály, hogy abból jó kedvében osztogasson csak a népnek? —

Óriási tévedés, mondom, mikor azt beszélük: én neked jogokat adok. Mihelyt valaki ember, millyen a többi, megvannak jogai is: igaztalanság és erőszak az, mit tévedésből előjogoknak szoktak nevezni.

(Sok teendő van, az igaz, és mindegyik igen sürgetősnek látszik, de kell valami legsürgetősebbnek lennie, s a mint láttuk, más nem lehet, mint: az ur szolgálat eltörlése s közteherviselés, hogy ez által nemzetté olvadjunk össze.)

A temérdek teendő közül csak egyet említek meg, a Fiumei vasutat, mit főképp te egész lelkedből ölelsz: és ha midőn négy fal közt magadra maradsz s elgondolkodol: kénytelen vagy a sorsnak keserűen szemébe nevetni, mikor azzal kecségtet, hogy a vasut létesülni fog! De tegyük, hogy a száz águ csel és ármány szeszélyből létesülni engedik, tudnál-e örülni neki, midőn az élet arról győz meg — ha csak előbb nemzet nem leszünk, — hogy a vasut csak: österreichische Eisen-

bahn“-nak, vagy legfőlebb mint Böhmische, tehát így „Ungarische Eisenbahn“-nak nevezetik a hazában?! Már mozognak, hogy Zágrábbul Laibach felé menjen vasut, és ha ezt meg nem tudnók akadályoztatni, akkor elmondhatnók: jó éjszakát neked Fiume s magyar független nemzetiség!

Félre tehát százféle első teendő. A kiben ész és tiszta szándék van, az hoszas fontolgatás nélkül tudja, s megvallani is kénytelen: mi a legsürgetősebb teendő, ha csakugyan igazán haladni előre, nem pedig keringni akar. Hol nemzet nincs, ott cél sem lehet, mert ki tüzze ki, és miként tüzze ki, és hová tüzze ki? —

Mindennek megvan a maga ideje. Mint a tapasztalás bizonyítja, a (hoszas alkudozás célhoz nem vezet. A tulságos engedékenység, gyávasággá fajul.) — A sok „talán“, meg „de“, meg „hát“, meg „majd“ semmire sem, legfőlebb örvénybe vezet. —

A ki tudja, és tisztán látja: mi jó és üdvös hazájára nézve, azt mingyárt tenni erkölcsi és polgári kötelesség egyenlően parancsolják; ilyenkor, mint a milly időben élünk, a hallogatás bűn. Te még nem hiszel sükert? a ki hisz üdvözül, mond az irás.

A közvélemény nyilatkoztatja, a nép hangosan kiáltja, hogy a terheket közösen viselni, hogy a robotot és dézmát valami országos kárpótlás mellett el kell törölni. A magyar gazdasági egyesület, hol a birtokosok egész országból együtt vannak, választmányt rendelt, hogy a „Robot és Dézma“ könyvet bírálja meg. A magyar gazd. egyesület magáévá tette e könyvet, benne hirdeti, hogy a robot és dézma még a birtokosokra nézve is káros; tehát itt az idő minden erőből ennek megszüntetésére agitálni. Miként nem remélhetnél tehát sükert? Hiszen a kormányról azt hiszszük, hogy éppen ő viseltetik atyáskodással a nép iránt, tehát ha soha semmit nem mozdított volna elő, legalább ezt kell hogy előmozdítani ő is segítse, mert különben ámitás volna a hit, hogy a népnek pártját fogja.

Én gyűlölöm ugyan a taktikát, bármi ildomos ember tanítása legyen is, de lehet egyes esetben használni, hol igen nagy jót eszközölhetni általa. Csak egyetlen egy jól kidolgozott beszéddel elszántan meglepni a teket. Rendekezt, mikor valami híres tánczosnő, például Taglioni látása után Bécsből haza szédelegtek, s másnap készületlenül a nagy Magyarország boldogságáról ásitoznak: ekkor a süker bizonyos.

Birtokolhatási joga levén különbség nélkül mindennek, ki e hazában született: ebből folyó természetes kötelességének is kell lenni; mert e kettő: jog és kötelesség együtt jár. Tehát világos, hogy mindenki a maga hasznáért is kénytelen odamunkálni, vagyis a mindenkinek öszszesége az egész nép, kénytelen és köteles odamunkálni, hogy azon darab közös föld, mi országnak mondatik, mellyhez (mindenki egyenlő júsát tartja, mondom hogy e darab föld, ne csak bítang ne legyen, ne csak kárt ne szenvedjen, hanem inkább hogy lehető legjobb karba tétessék; igen de ez már másként teljes lehetetlenség, ha-

csak a robot és dízma el nem töröltetik, s hacsak a terheket közösen nem viseljük) tehát szent kötelessége egyesnek úgy, mint társulatoknak odamunkálni, hogy az, mi hazánknak ártalmas és káros, egy csapással eltöröltessék.

Vannak emberek, kik mindig taktikát kiáltanak, én kárhozzatom és gyűlölöm, mint főlebb mondám, mert ez mindig csel, a csel pedig rokon a csalással; ebbe a magyar őszinte jelleménél fogva sohasem tud jól beletanulni — kivévén a kelet népétől némely elfajzottakat, — következőleg mindig gyöngye fegyvere marad (hanem ragadjuk meg a mi sajátosságos fegyverünket, mi az egyenes szó és igazság. Csak egy erős lövés, s a boszorkányvár, a robot és adómentesség, épülete, halomba omlik).

Ki csak másra támaszkodik, vagy várja míg a patak lefoly, annak nem virul föl soha.

Brittannia nagyságát három szegény, de eszes és erényes polgár alapítá meg. Neveik: Hampden, Pym, és Cromwell. Mit tettek e férfiak, talán puskát meg kardot ragadtak? nem, e bohóságot nem tevék, mert hatalmasabb fegyverük is volt: papírost tartának kezökben, mellyre az igazság, és embernek jogai valának jegyezve. A király I Károly kétszer elosztatá az országgyűlést a nélkül, hogy csak egy betűt is végeztek volna, de harmadszor is kénytelen volt parlamentet összehíni, és kénytelen volt ahhoz járulni, mit a nép szószólói az egész nemzet és haza javára határozni üdvöskének tartottak.

De elmondok még némellyeket, miken teljes reményem alapszik, hogy az uri szolgálat és adómentesség meg fog ez országgyűlésen szűnni.

Minden státusban és minden korban a törvényhozónak, ha e nevet megérdemelni akarja, főkötelessége arra figyelmezní, mit óhajt, mit kíván az egész népesség, vagy annak igen nagy többsége, tehát a státus? nálunk az adómentesség és uri szolgálat eltöröltetését kívánja.

A törvényhozás legnagyobb dolog levén minden országban, természetes, hogy tehát annak mindegyik tagja, mielőtt munkához fog, e kérdést teszi magának: az állitathatik-e fel törvényül, mit csak néhány ember, egy különös osztály óhajt, vagy pedig mit az egész nép, a sokaság óhajt? És erre nem csak a mivelt és bölcs férfiú, hanem az éretlen gyermek is kénytelen azt felelni, hogy törvénynek csak azt ismerhetni el, mit az egész nép óhajt. Igen, de nálunk a robot és dízma eltörölését s közteherviselést kívánja az egész nép.

Mikor ez iránt tisztában van magával a törvényhozó, még azt fogja lelkismeretesen megfontolni: Valjon igazságos-e, okszerű-e, nem tévedés-e mit a nép kíván? Törvényhozóink között nem képzelhetni csak egyetlen egy oly kobakot, ki igazságosnak ne ismerje a közteherviselést, meg a robot és dízma eltörölését, legalább némi kárpótlás mellett. E szerint tehát teljés sükert remélhetni.

Nálunk szokásban van a követnek utasítást adni. De ha találtatnék még olly megye, melly az uri szolgálat és adómentesség fentartására

adna utasítást: a férfiú, kiben csak egy szikra lelkesmeret, becsületes-ség, igazság, és ész lakik, a követséget illy megyében el nem vállalhatná. És ha mégis elválná, az a „törvényhozó“ szent nevet megfertőztetné, s a nép ellen áruló lenne. Nem, midőn a közvélemény a robot és dézma eltöröltetését sürgeti, nem fog találkozhatni férfiú, ki magát illy aljasan akarná megbélyegeztetni, hogy a közvéleménnyel szembe-szálna. Így tehát méltó okunk van sükert remélhetni.

Minden nemzetnek jóléte törvényeik minőségüktől, nem pedig a kormány formájától függ. Ezt nem csak követ, de bármely tanuló ifjú is tudhatja. A ki tehát törvényhozásra van megbízva, hasznosnak kell ismernie más státusok törvényeit megtekinteni, de mindenkor biztosabban járhat, ha a népnek ohajtására hallgat, mint ha más népek törvényhozóit csak követi, utánozza. — De annál bizonyosabb a siker, ha a közohajtás éppen azzal összevág, mit a törvényhozó más népeknél is mint üdvöset, s követésre méltót megismer.

Lehetetlen még gondolni is, hogy találtathassék józaneszű férfiú magyar törvényhozók között, ki azt bírni vitatni, s világosan bevallani, hogy olly törvényt kell hozni, mi az egész népnek ohajtásával homlok egyenest ellenkezik, hanem legfőlebb illy kifogással élhet: „gen de valóban az egész népnek ohajtása-e, hogy a robot és dézma eltöröltessék, meg hogy minden országos terheket közösen viseljünk? — A ki kételkedik arról, eze a közohajtás, indítványozzon sikeres módot ennek megtudhatására. Ha szándéka szent, igazságos törvényt hozni, a közvélemény nyilatkoztathatására szükséges eszközt használni, s a nyilatkoztathatás útjában álló akadályokat elhárítani szoros kötelessége. (A legfőbb akadály a censura, s leghatalmasabb eszköz erre, — mint minden egyébre is — a szabad sajtó. A ki a fölött kételkedik: igazán közvéleménye a közvélemény, és mégis annak kitudhatására a sikeres eszközt, a szabad sajtót alkalmazni nemcsak nem sürgeti minden erejéből, de sőt kárhोजtatja: az ámitó, vagy több, az ellensége a népnek).

Azonban még ezenkívül más hatalmas mód is van, mi szerént a törvényhozó szentül felelhet meg nagy hivatásának. Tegye magának e kérdést: akarnám e én, ha nem volnék törvényhozó, hogy más terhét rám neheztessék? Ki magának e kérdést teszi, s lelkesmerete elnémitva nincs: az mindenkor biztosan megy, s olly rossz törvényt, mellyel a sokaság meg nem elégednék, nem fog hozni soha.

A ki nagy pályája küszöbén így föl nem készülne; ki ezekre gondot nem fordítana, s még azt sem tudná, minő szerep jut neki; ki a közohajtásra nem hallgatna, hanem csak egyesek érdekében dolgoznék: az pajzánkodó, gyermek volna, nem pedig törvényhozó. — Nálunk közkívánság, hogy a robot és dézma eltöröltessék, s az adómentesség megszüntetessék, ez ellen még a legmakacsabb conservatív sem mer világosan felszólalni, hogyan nem remélhetnének tehát sikert?

Mind azon jó tulajdonságot, szükséges kelléket, mik a törvényhozóban megkívántatnak. e két szóba foglalhatni: erény és ész. Erény

azért, hogy jó törvényt hozni akarjon, és azért, hogy jó törvényt hozni tudjon.

Másra nem támaszkodni; mástól nem könyörögni; önmagában bizoni; saját erejéből önállólag cselekedni: a legnagyobb erény, s hogy a legközelebbi mult országgyűlésen a törvényhozók akartak jó törvényt hozni, a birtokolhatás és hivatalképesség tanusítják, tehát volt ennök erény; ha pedig nincs már a törvényhozókban annyi erő, hogy magokban bizhassanak: az észnek kell munkálni abban, miként lehet-e önállható erőre jutni? és azt is ugyancsak az ész mondja, tudnillik úgy, hogy a nemesség velünk összeolvadjon, mert csak ekkép támadhat önálló erény. Ily észnek is jelét adák a mult országgyűlési törvényhozók éppen az említett törvény által; tehát mért nem remélhetnénk sikert?

Utoljára még egy dolgot említek csak meg, mit más európai országok törvényhozói figyelemre nem méltattak; csodálatos volna tehát, de egyszersmind örök dicsőségére szolgálna a magyarnak, ha ő kezdené meg. —

Legalább az igen szegények, kik semmivel sem járulnak a terhek viseléséhez, némi jogokból ki vannak rekesztve. A tiszta szereteten, emberiségen alapuló törvény nem tesz különbséget, van-e valakinek a mivel a terhekhöz járulhat, vagy nincs, csak magát az embert tekinti, egyenlő polgártársnak tartja. És így senkit nem nyomhat a felelettel; nem furdalhatja a lelkesmeret, midőn maga körül szegényeket, nyomorultakat kell látnia. Mind ennek ő nem oka, mert a jog és törvény mindenki iránt tökéletesen egyenlő. Ha e szerint valaki éhen halna is meg, nem vádolhatna senkit, mert hiszen őt sem törvény, sem ember semmiben nem hátráltatta. —

Az én buzdításomra nincs szükséged. Kebled istene — mint te szoktad mondani — int, mit kell tenned; de annyit mondok, ne kételkedjél, sükernek lenni kell; — mennyit tehetségem enged, annyiban én is munkás segéded leszek, számolhatsz reám) T. M.

Példabeszéd: a nép szava, isten szava. Jelen kis munkám-nak e példabeszéd lesz alapja.

(Már máskor is irtam egy példabeszéd fölött kis munkát, tudnillik ezt: „adós fizess,” figyelmeztetém benne polgártársaimat, hogy hazánkat veszedelem fenyegeti: ebben módokat ajánlok, miként lehet és kell a veszedelemnek elejét venni; de nem feledkeztem meg itt sem a veszedelmet újra felmutatni).

Ezen első szakaszban természetesen legelőbb is azt kell kijelenteni: mit értünk e szó alatt: nép?

Józanul mindnyájunkat kellene érten, kik e hazát lakjuk, de szokássá vált nálunk csak a jobbágyokat, vagy parasztokat népnek nevezni. Noha a törvénykönyv meg az alsóbb nemességet érti gyakran e szó alatt nép. —

A nemes ember, kinek kutyabőrre, vagyis kutyabőrből készült nemesi oklevele van, mind azokat parasztoknak nevezi, kik illy oklevélnek birtokában nincsenek; tehát ő előtte még a szabad királyi városok polgárai, sőt a városi elöljárók, tanácsbeliek is mind csak parasztok. —

Én itt a közönséges szokást követve csak a parasztokat, a falusi embereket értem nép alatt; és különös, hogy a városi ember, mivel kék vagy más színű posztó ruhája van, már nem akar nép lenni, csak a földmivist tartja népnek. Ennyire meg van vetve a földnép? —

Sokszor volt alkalmatosságom tapasztalhatni, hogy némellyek paraszt testvéreim közül nehezteltek, ha őket parasztoknak nevezték, pedig kár, hiszen ez igen tisztos név; vagy ha még nem az, azzá válhatik és válik is minden bizonynyal, mihelyt mi magunk e nevezetnek nagy jelentőséget adni akarunk: én részemről soha életemben nem szégyenltem, hogy paraszt, hogy falusi pórfu vagyok. Szégyenljem magát az, ki hazája iránt tartozó szent kötelességét nem teljesíti; ki honfitársainak verejtékéből henyélve él.

A derék, a jóra való ember sohasem kívánja, nem akarhatja, hogy érte mások dolgozzanak, izzadjanak, ő pedig csak a készlet költse.

Midőn valamellyik nemes atyámfia színházba megy, elszégyelné magát, ha egy szürös paraszt odamenne és helyette fizetni akarna: de midőn mi az adót fizetjük helyette, nem szégyenli magát! — Milly fonák azon ész, melly ezt így helyben hagyja; vagy inkább mennyire észtelen az, ki ebben következetességet tud találni! — Midőn vasut készül, természetesennek találja nemes atyámfia, hogy nem az fizet a ki csinálja, hanem a ki használja: ellenben, midőn mi parasztok csinálunk utat, nem az fizet, ki leginkább használja, hanem azon paraszt, a ki csinálta; milly felfordult logica, vagy ész, melly ezt természetesennek találja! —

Ti paraszt testvéreim semmit se törődjetez ezen elnevezéssel. Hát nem tudátok ti, hogy isten sem királyt, sem herceget, sem grófot, sem bárót, sem nemeset, sem polgárt nem teremtet, hanem embert, ki a földet művelni kezdé, tehát parasztot. Ki tehet arról, hogy némellyek illy furcsa elnevezésekben találják kedvüket? Ne irigyeljétek nekik, hadd örüljenek a semminek, csak igazságtalan követeléseket ne kapcsoljanak az elnevezéssel össze; csak jogtalanságot ne gyakoroljanak irántunk.

Azt mindnyájan értitek, hogy akármely helységben is az a legde-rekabb ember, ki a község javára legtöbbet dolgozik, legtöbbet fizet, szóval legtöbb, vagy legnagyobb szolgálatot tesz: ugye az egész ország javára mi parasztok teszünk legtöbbet; mert mi fizetjük a por-cziót; mi csináljuk az utakat, mi állítjuk ki a katonaságot, szóval mi tartunk fen mindent; tehát nem vagyunk mi paraszt nevezetünkkel de-rekabbak, mint azok (kik nemesi, meg bárói, meg grófi névvel, s nem a magok emberségéből, hanem a mi verejtékünk gyümölcséből élnek?)

És így, nem lehet e a paraszt nevezet a legtisztességesebb, mint-hogy ez alatt értjük az igazi munkás embereket? Mi parasztok el lehetünk grófok meg nemesek nélkül, de ők nálunk nélkül nem élhetnek, hacsak hozzánk hasonló munkásokká, vagyis parasztokká nem válnak,

Higyétek el paraszttestvéreim, hogy eljő az idő, mikor gróf és ne-mes nevezetű embertársaink e bohóságaikból kivetkeznek; e nyomorult nevezetek kimennek szokásból; s a midőn nem azt fogják restel-len, hogy ők is velünk együtt parasztoknak neveztetnek, hanem inkább azt, hogy illy gyarlóságok által akartak kitűnők lenni, erkölcsi vagy észbeli fenség helyett.

Europának sok országaiban vagy éppen nincs, vagy csak kevés em-ber van, ki grófi és nemesi nevezettel élne, és azért amaz országok virágzóbbak mint a mienk. Egész Amerikából kiküszöbölték az embe-rek a grófi és nemesi nevezeteket, és azon világrésznek lakosai boldo-gabbak, mint mi vagyunk. —

Vagy van ezen czimeknek s elnevezéseknek boldogító erejük, vagy nincs. Ha van, azon mi magyar testvéreinknek, kik evvel élnek, igye-kezniök kellene, hogy mindnyájan használjuk e czimet; mert azt csak felteszszük róluk, hogy illy nevezettel — semmi pénzbe nem kerülván — készek a mi boldogulásunkat is előmozdítani: (ha pedig semmi boldo-gító erejük nincs, kábaság e czimeket használni s annyira hajhászni, sőt néha még becsületen és lelkismereten vásárolni meg!)

Csodálni lehet, hogy most is, midőn már az emberek sokkal értel-mesebbek, felvilágosultabbak, sokan paraszttestvéreink közül, mihelyt egy kevés diák tudományra szert tettek, s magokra kék vagy más színű posztó gunyát ölthettek, legelső dolguknak tüzték ki nemesi elnevezést nyerni, s paraszt testvéreiket farbarúgták. (Az ilyenek hitvány és nyo-morult emberek).

De szinte látom, hogy némellyek közületek azt akarják mondani: „Hja ezeknek sem az céljuk, hogy csupán nemesi névvel élhessenek, hanem hogy a terhek alól magokat ők is kivonják; hogy az adózások alól ők is mentve legyenek.“

No ha ez céljuk, még rosszabb. Hát hoszas tanulásuk által szer-

zett tudományukból még azt sem bírják kiokoskodni, hogy így a terhek alól ki bujni akarni igaztalanság? Az ilyenek mivelteknek és jó nevelésüknek tartják magokat, mivel az iskolákat keresztül uszták, mint eb a folyót; hát miveltségüknek és jó nevelésüknek az lett a gyümölcse, hogy az ő terhüket másokra, szegényebbekre hárítsák? Hiszen mi úgy hiszszük, hogy minél jobb nevelése van valakinek, annál igazságosabbnak kell lennie embertársai iránt; annál inkább meg kell ismernie, hogy hitványság más fáradságának gyümölcseiből élni akarni. —

A szegény paraszt szülők mindenüket e fiukra fordították; sokszor salátjukat is elvonták maguktól, hogy gyermekük tanulhasson; azon jó reménység fejében, hogy majd fiuk segít rajtuk, az éjjelt napallá téve fáradtak, hét számra koplaltak: s a fiu háladatlansággal fizet érte. — Midőn az illy diák, csupán köntöse és néhány latin szó által urfivá keresztelt ficzkó, nemes címet nyerve tekintetes urrá lett szegényli, ha szülői meglátogatják; azon szülők, kik érte és miatta száz meg ezer éjet aggodalomban töltöttek; mondom azon szülőket szegényli elfogadni, kiknek ő minden zsirját kiszíta. — Némelyek olykor nyomoru alamizsnát küldenek a szegény szülőknél, csak hogy látogatásukkal nekik ne alkalmatlankodjanak. Sok püspök is van ilyen, pedig Krisztus nem erre tanította követőit. —

Micsoda teremtese istennek az ilyen? Hová, a társaságnak mellyik osztályába tartozik az ilyen? ő azokhoz akarja magát számítani, kik már régi törzsökös nemeseknek, tehát külön valaminek tartják magukat: de ezek hátat fordítanak a nemesült parasztnak, tehát hozzájuk nem tartozik; paraszt testvéreinek pedig ő fordított hátat, s így oda sem tartozik. (Hová tehát? Sehová. — Csüng az ilyen ég és föld között, mint a puszták hőse, kit a statarium kiszolgáltatói megkaparítottak;) s a lég madarainak eledül adtanak. Igen, így ég és föld közt kellene annak csüngnie, ki az édes anyai, testvéri és rokonai paraszt szolgálatokat, miket ő érte kiizzadtanak, illy megvetéssel, hálátlansággal fizeti!

A nép, a paraszt nép napról napra inkább elnyomorul, nem bírván az egész státus terhét roskadozik alatta, s tulajdon paraszt gyermekei sem gondolnak vele: de ne essetek kétségbe, találkozik háládatos rokonotok is, ismerek már többet; s a mi engem illet, én mind halálíg köztetek maradok, kiáltásomat a tietek közé vegyitem; s győződjetek meg, a kiáltásnak lesz sükere, mert igazságot kérünk, és mert a nép szava isten szava! (s a ki nem akarja hallgatni kiáltásunkat, a szigorú igazságnak ítélését akarata ellen is majd kénytelen lesz meghallgatni.)

Ha ellenünk vetitek, hogy ez nem az egész népnek szava, megengedjük, mert igaz, testvéreinknek, a népnek nagy része majd barommá van alacsonitva; de mi, kik szót emelünk, a kik kiáltunk, az egésznek érzését, ohajtását fijezzük ki. Mert érezni a nyomasztó terhet, még a legtudatlanabb is képes: és érteni: mi az igazság, még a legnyomorultabb is tudja, mert azt maga az isten önté belé! —

II.

Mit kívántok tehát? talán ezt kérdezitek tőlünk. -- Majd elmondjuk, csak figyelmezzetek.

A mult országgyűlésen a törvényhozók kimondották, hogy mi parasztok is szerezhetünk tulajdon földet. Ha kedvünk volna tréfálni, azt kérdeznők: csufolni akartak-e bennünket a törvényhozók, mikor határozták, hogy mi is szerezhetünk tulajdon földbirtokot? Igen, mi koldusok tulajdon birtokot szerezhetünk. -- Egy nyomorék ül az útfélen álló cseresnyefa alatt, e szerencsétlennek sem ép keze, sem ép lába nincs, és egy ember, ki a cseresnyefát az ő tulajdonának szereti nevezni (hollott az, emberi kéz hozzájárulása nélkül csak a természet nagy kertészének ápolása alatt nevelkedett föl a közös útfélen), azt mondja neki: megengedem neked e fára mászni és cseresnyét cshetni. (Nem csufolódás ez? És nem így tett velünk a törvényhozás?)

E határozat, hogy mi parasztok tulajdont szerezhetünk (guny lesz) a magyar törvénykönyvben mindaddig, míg a törvényhozók legalább egy módot nem mutatnak, miként szerezhethet a koldus tulajdon birtokot?

De egyébiránt kérdezhetjük is: mikor, hol, és kitől kapta a nemesség azon just, hogy e föld övé, hogy tőle függ megengedni, hogy mi is szerezhetünk birtokot saját pénzünkön? Mi parasztok soha életünkben el nem ismerjük, hogy a nemességnek isten több, valami különösebb jusokat adott volna, s hogy azokból aztán nekünk is több vagy kevesebb részt tetszés szerént engedhet, vagy nem engedhet. Mihelyt a nemesség a szoros igazságot megtartja, s irántunk semmi igaztalanságot nem gyakorol: a mi jusunk azonnal életbelép a nélkül, hogy azt a nemességnek megengedni kellett volna. Mihelyt mindenki igazságos egymásiránt, azonnal minden embernek jusiai tökéletesen egyenlők, A nemesség csak erősebb volt, vagyis látszott, míg esztünk föl nem nyílt, de jusa több, mint nekünk, nem volt soha. —

Mi csak keservesen tudjuk az adót leróni, néha és néhol marad is fen; élelmünk általánosán hitvány, téli időn kívül alig esztünk húst, mi a munkára erőt adhatna; ruházatunk a szegénységnek eltagadhatlan bizonyossága; marhánk elcsigázott, kiéhezett, satnya, mindenünk kolduságra, nyomoruságra mutat, már nem is szólhatjuk ételünket, csak úgy csikorgunk; de semmit sem tesz, a törvényhozók kimondák, hogy mi tulajdon birtokot szerezhetünk!! —

(Hiszen mi úgy látjuk, hogy maga az egész haza valami bitang, s veszőfélben van, az egésznek sincs tulajdonosa.)

Különféle nyelvű népségek vannak e hazában, de csak vannak, nemzet nincs.

Ti kiváltságos nemesek, kik valami nyolczszáz ezren vagytok, magatokat nemzetnek tartjátok, de ez tévedés, babona, álhít. Nemzetnek azt mondjuk (melly országgyűlésen senkitől nem könyörögve legjobb

belátása szerint törvényt hoz, s más nemzetek sorában helyet foglal)? mondhatjátok ezt magatokról? ti tehát nemzet nem vagytok, de mi parasztok sem vagyunk, s így ez ország, pedig a természettől annyira megáldott szép és nagy ország, nemzet nélkül van.

(Királya benne nincs, kormánya benne nincs, nagyai benne többnyire nincsenek, tehát csak bitang) —.

(Majd alig van benne valakinek tulajdona; — van koronajószág, de ez képtelenség, mert a korona élettelen valami, tulajdont nem bírhat; — van kamara négy falból álló sötét s élettelen szoba, ennek sem lehet tulajdona, — van nemesi jószág, de az utolsó sarjadék már nem mondhatja magáénak, hanem a koronáé lesz, — vannak papi jószágok, de azért nem a papokéi, csak zsirját szíják k, csak élnek belőle) —; vannak király városi jószágok, de a városok maguk földükkel együtt királyi haszonvételnek neveztetnek, — van urbéres jobbágyszőlő, de ez senkinek nem tulajdona, a vakeset üzi vele játékát.

Igy vannak a dolgok. A kik minél több pénzt tudnak e bizonytalan földből kicsikarni, azt külföldön szórják el, s nem fordítják, nem fektetik vissza bele ennek fölvirágoztatására: mi szegény parasztok pedig nem vagyunk képesek annyit ösztöztakarítani, hogy abból még a hazának virágoztatására is valamit fordíthassunk; mert az adót mi teremtyük ki s annak is nagy része megint külföldre megy, mert királyunk, kormányunk, katonaságunk külföldön vannak. Ez egész ország rongált állapotban van. Sokféle érdek, sokféle halóság, sokféle nyelv egymás ellen küzdenek: ezt látván a hatalmas orosz, szinte meghívatra érzi magát arra, hogy jöjjön, s az egyenlenség közt e szép földet, mellyet megbecsülni nem értünk, foglalja el.

(És a törvényhozók ismervén mind ezt, elégnék tartották kimondani: hogy mi parasztok (azaz koldusok) tulajdon birtokot szerezhettünk !!!)

E törvény, melly nekünk parasztoknak a birtokszerzést megengedi, igen szép magában, de ki veszi hasznát? Idegen bankárok, mint halljuk, már megvették Jankováczt; a szász király Palini urodmalmát, Herczberg Recsiczát Károlyváros mellett, holott a törvény csak ben-születtekről szól. És ezt elnézik a megyék. —

Mikor a haza veszedelemben forog, miként most, a mint látjuk, nem olyan törvényre kell előállni, mint ez, melly nekünk a birtok szerzést megengedi. Hiszen nem így lehet-e e törvényt magyarázni: te paraszt, mivel neked pénzed most nincs, de míg a dolgok gyökeresen nem javulnak nem is lesz soha, megengedjük, hogy tulajdon birtokot szerezhess! —

Mi úgy vagyunk meggyőződve, hogy e törvény magában semmit sem segít; az iszonyu nagy bajokat meg nem orvosolhatja: hogy ez a többi elavult törvények közé nem illik; (szóval, hogy e törvény a dül-lő-életben levő hazai alkotmányt a düléstől meg nem ója).

Hiszen ez éppen csak olyan, mint ha egy igen régi rozszant épületnek falába akárhol (mindegy) egy derék nagy követ alkalmaznánk. Ugyan eszes embernek tartanók-e azt, ki állítani bírná, hogy most már így az épület ismét igen jó, sok századig el fog tartani?

Ámbár mi parasztok, főképp csak a magunk bajában szólalunk fel; és ha akarnánk is az országos közdolgok fölött szólni, nem hozzánk tartozik, mert majd a törvényhozók kötelessége lesz azokról intézkedni: mégis némellyeket meg kell érintenünk, mivel úgy vagyunk meggyőződve, hogy a mi bajunk addig nem orvosoltható, a mi sorsunk addig nem javulhat, míg olyas nem történik, mi az egész országnak minden izmait mozgásba hozza.

A mi vélekedésünk szerint az egész mit tenni kell, mi gyökeresen orvosol, s a fenyegető (veszedelmet elhárítja) e két rövid mondáskában áll.

(„Mindnyájunknak, kik e hazában lakunk, egyenlőkké kell összeolvadnunk.“)

„Királyunknak hazánkban kell laknia.“

(Csak akkor kezd ez ország olyanná lenni, millyennek lennie kell, előbb nem soha)

Mai időben mindenütt országos gazdálkodásról, státus gazdaságról, nemzeti gazdaságról s a t. szólnak és írnak az emberek: de Magyarország legfonákabban gazdálkodik mind addig, míg temérdek időt, országgyűlést, költséget veszteget mellékes dolgokra, s a legfőbbet meg nem teszi, miből minden egyéb önként következik, a nélkül, hogy azokra időt, költséget kellene külön s újra fordítani.

Legegyügyűbb gazda az, ki az időt meg nem tudja becsülni, s az egészséget fentartani nem igyekszik, holott ha ez megbomlik, az életet halál fenyegeti.

Az országos, vagy nemzeti élet, olyan mint egyes ember élete. A mi pusztítja egyes ember gazdaságát, életét: az pusztítja a nemzetét és.

Ha valamelly magános ember, mint gazda, idővel és egészséggel nem tud okosan gazdálkodni: hasztalanul töri zuzza magát, neki tönkre kell jutnia; szükségképp el kell pusztulnia.

Vegyünk csak például egy magános családot, de nagy, terjedelmes, elágozott családot, mely egy egész nagy községgé nevelkedett, s legyen e családnak neve Késődi, azután tekintsük gazdálkodási módját.

„Késődi-ék maguk minden munkát nem végezhettek, tehát idővel s lassanként sok mindenféle munkás ember jött hozzájuk, s náluk maradtak. Ezen munkások a Késődi családnak valóságos tagjaivá nem olvadtak át, mert hiszen ők nem abból az ágyékból származtak, s csak munka végett telepedtek ott le. De idővel megsaporodtak, s magok módja, nyelve és szokása szerint éltek. Késődiék igen jámbor, jószívű emberek lévén, nem erőttették a szegény munkásokat arra, hogy az ő nyelvükön (Késődiékn) beszéljenek velük, hanem inkább magok vettek annyi fáradságot magoknak, hogy a munkások, nyelvét megtanulják, s velük közölhessék szándékukat. Így folytak a dolgok sok ideig. — Hogy a gazdálkodás jól menjen, választottak s fogadtak magoknak egy igazgatót, ki mindent okosan elrendeljen. De az igazgató segédeivel együtt a szomszéd helységben lakott, s onnét intézte a gazdálkodást. Néha nem legjobban ment, hanem azért csak megvoltak, mert Késődiék nem vették oly szorosan, jószívű emberek lévén. — Azonban sokára csakugyan észreveszik, hogy a gazdálkodás homlani kezd, pusztulásnak indul. Ké-

rik az igazgatót, hogy jöjön a helységbe lakni, s ott jobban láthatja, mit és hogyan kell tenni. Megigéri nekik, de azért csak maradt a hol volt. A gazdálkodás foly, a mint lehet; magok Késődiék nem akartak a nagyobb dolgokba ereszkedni, mert azokat az igazgatóra bízák. Majd elfeledtük megemlíteni, hogy az igazgató sem volt a Késődi családi nemzetségből, hanem abból a nemzetségből, melyből a letelepedett munkások. — Némelyek a Késődiék közül fontolóra vevén, hogy a gazdálkodás mind rosszabbul kezd menni, azt mondják: ha nem jő az igazgató ide lakni (fogadjunk mást) vagy addig-is míg ide jő, lássunk magunk a dologhoz. — Eh hagyjátok el — mondának mások — majd csak eljő egyszer, aztán minden rendben megy, ha egyszer a (magyar valakit megbíz), szavát adja valakinek, meg szokta tartani. -- Folyt tovább a gazdálkodás, a hogy folyhatott. Egyébiránt az igazgató, minthogy maga nem jöhetett, vagy jöni nem akart, Késődi-re küldött egy ispánt, hogy addig is igazgassa helyette a gazdaságot, hiszen majd megízenni, megírja, hogyan kelljen eljárni a dologban -- mondá. Késődiék ebben megnyugodtak; jól van biz ez, -- mondák. -- Most már mulathattak, vigadhattak kedvük szerént. -- De úgy látszott, még sem ment jól a gazdálkodás, mert gyakran megszorultak pénz dolgában, nem volt mindig mulatságra való. -- Őszre vissza voltak mindenek zavarva, sem az időt okosan használni, sem egészségükre kellőleg vigyázni nem értek rá. -- Ha kikeletkor a hó elolvadván, legjobb lett volna szántani s vetni, mindenféle más szorgos dolgok miatt elkéstek, s mire azokat végezve szántásra és vetésre került a sor, a föld már kiszáradt, tehát csak úgy vetettek a föl nem szántott föld hegyébe, így okoskodva: majd éjjel jó harmatok járnak, s talán eső is lesz, megdagad a mag, és kikelhet; de azon esetre, ha nem találna hamarjában eső és harmat lenni, s még azért is, hogy a szél a magot el ne hordja; igen hasznosnak találták ponyvával, gyékénnyel a földet behuzni, azonkívül a szántóföld közé kis csatornákat ásni, azokba vizet eresztetni, hogy aztán öntözni lehessen. -- Milly gazdálkodás! Ha a legkedvezőbb időben szántottak és vetettek volna, milly temérdek költséget és fáradságot, munkát megkimélhettek volna, s minden egyéb magától szépen diszlett volna. -- De az idő után tett munkának, sok költségnek még nem is lett sükere; a csatornák, ponyvák és gyékének nem használtak semmit, vagy igen keveset; úgy kellett kész pénzen gabonát vásárolniok. -- Ha az idővel gazdálkodni tudtak volna, a jókori szántás és vetés, száz és ezer más munkától fölmentette volna őket. -- Mikor még elején minden jól ment, s csak vigadoztak, megfeledkeztek arról, hogy egészségüknek a soka megárthat. A helyett, hogy kiéhezték, kikoplaltak volna magokat, mihelyt észrevették, hogy gyomruk megbomlott (pedig ez ellen legfőbb orvosság a koplalás) mindenfélével, házi és patikai szerekkel igyekeztek a bajt orvosolni, míg végre egészen elnyomorodtak. -- Az igazgatónak ez víz volt a malmára, mert már jól megszedvén magát gondolta, a tönkre silányult Késődiék jószágát könnyen kezére játszhatja."

Ugyan kérdjük, van-e ember, ki azt állítani bírja, hogy Késődiék okosan gazdálkodtak? --

Nem éppen ilyen formán megy-e a mi nagy, országos gazdalkodásunk, mint ime Késődiékét előadtuk?

Mig Királyunk hazánkban nem lakik, s mig a nemesség velünk, és mi parasztok velök egyenlő polgárokká össze nem olvadtuk: gazdalkodásunk jól, észszerűen nem folyhat soha.

Ez a mi meggyőződésünk.

Akarják-e ezt majd a törvényhozók eszközölni, nem tudjuk, de hiszni szeretjük.

III.

Nemes atyáinkiai közül többen igyekeztek már e bajon segíteni, törekedtek arra, hogy nekünk parasztoknak is jobb dolgunk legyen, meg hogy az egész országnak -- mindenféle egyéb népsége is minél inkább boldogulhasson, de találkoztak mások, kik ezt ellenzették; e harmadik szakaszban tehát lehető röviden megérintjük, minő javításokat eszközöltek, és még mifélekét akartak eszközölni nemes atyáinkiai közül némmeltyek; aztán pedig okát is adjuk, mért nem történhetett meg mind az, mit kimunkálni akartak? --

És ezt nem azért tartjuk szükségesnek, mintha ti nem tudnátok, hanem azért, hogy megmutassuk nektek, miként mi parasztok is értünk a dologhoz valamennyire, és hogy fölötte gondolkodtunk.

Akarták, hogy paraszt is szerezhessen tulajdont, ez megtörtént; de megvalljuk (mint fölebb) hogy, ha más gyökeres orvoslás nem történik, ez engedményben nincsen köszönet.

(Akarták, hogy a közterheket közösen viseljük paraszt és nemes; de voltak kik ezt ellenzették; a kormánypárt ellenszögezte magát), ellenzéket képezett.

Akarták, hogy minden hivatalra a paraszt is választassék, bár a kormány részéről ezt is többen ellenzették, de azért megtörtént; hanem nincs benne köszönet, sőt guny, mint majd alább meg fogjuk mutatni.

Akarták, hogy e hazában csak a magyar nyelv használtassék, a kormányrész eléggé ellenezte, de mégis történt valami.

Ugy szinte akarták, hogy az illy megkülönböztető kitételek: Horvátország, Slavonia, Erdélyország, Katonai Örvidék, Kunság sat. mellyek szakadásokat, megoszlást okozhatnak, ne használtassanak, de a kormánypárt ellenezte vagyis az ellenzék meg nem egyezett benne. Pedig mi parasztok azt tartjuk, hogy igen hasznos volna az országra nézve, ha a sokféle elosztás helyett csak vármegyék volnának, s a viszálykodásra alkalmul szolgáló országnevek eltöröltetnének, de sőt képtelenségnek állítjuk, két három vármegyét az országban ben, más országnak nevezni; meg más három picziny megyét ismét külön országnak czímezni, miként Slavonia s Croatia.

Nem különben akarták, hogy az országgyűlés Budapesten és minden esztendőben tartassék, de a kormánypárt ellenezte, vagyis az ellenzék hátráltatta.

De minek számlálnánk el mindent, mit a derék hazafiak kimunkál-

ni törekedtek, de a miben az ellenzék akadályozta? hiszen azt mindenki tudja.

Hogy pedig mért nevezzük mi a kormánypartot ellenzéknek, főleg is érintettük, de itt arról számot adni szükségesnek tartjuk, mert könnyen tévedésbe jöhetne a kevéssé gondolkodó ember. --

Nem találkozhatik köztünk talán senki, a ki ezt merné állítani: „Az emberek sem egyenként, sem egyesülten nem akarnak boldogulni, nem törekednek jobb sorsra.” Ezt nem fogja senki állítani; mert a mindennapi tapasztalás bizonyítja, hogy mindnyájan boldogulni akarunk, csak avval a különbséggel, hogy némelyek nem a maguk munkája vagy fáradsága által, hanem mások kárával, verejtékével; a parasztok rovására.

Sorsunkon javítani akarni természetünkben van. Minden mozgásunk azért történik, hogy jó dolgunk legyen. De a módokban néha tévedünk. néha pedig mások igazságtalanul aká' ályoznak ha erősebbek, és ezért boldogultunk nehezen, nem pedig azért, mintha sorsunknál jobbat nem kívánnánk.

Nincs is mindeniknek tehetsége, alkalmia előadni, mit és hogyan kíván sorsán javítani, tehát hangos szóval ohajtását mindenik nem nyilvánítja, de hogy boldogulni kíván, minden lépten nyomon, minden cselekedetében mutatja; tehát kétségbe sem vonható örök igazság, hogy mindnyájan egytől egyig boldogulni kívánunk, sorsunkon javítani iparkodunk; az akadályokat, mik ebben hátráltatnak, elhárítani törekedünk (vagy a kiknek már úgy is igen jól van dolguk, abban megmaradhatni ohajtanak). Azok tehát, kik akár országgyűlésen, akár azonkívül oly javaslatokat tesznek, melyek által mindnyájunknak sorsa jobbra fordulhat, öszszes kívánságunkat adják elő; ők az egész nép helyett szólnak, ők az egész népet képviselik; szóval, ők olyankor magát az egész népet teszik. --

Most már kérdjük, miként lehetne józanul őket ellenzéknek nevezni? hiszen őket úgy tekintjük mint önnön magunkat; ők velünk az egész néppel egyek, szószólóink; mi nem ellenzünk semmit, hanem előre haladunk, boldogulni ohajtunk azon javaslatok által, miket közös érdeünkben indítványoznak. Világos tehát, hogy az az ellenzék, ki nekünk a sokaságnak ezeket ellenzi. Például, mi tíz milliómon kívánjuk, hogy a terhek, az adózások közösek legyenek, néhány ezren pedig azt kívánják, hogy ne legyenek közösek; már ki itt az ellenzék, a tíz milliónyi nép szószólóival, vagy a néhány ezer, kik ellenzik, hogy a terhek közösek legyenek? --

A természetben mindenütt úgy van, hogy a sok teszi magát a dolgot, ha találtaik egy kettő, vagy néhány mi a soktól elüt, bele nem illik, a néhányat kivételnek mondják. Így van az emberrel; a néhány, kik meg nem egyeznek a sokaság véleményében, kivételnek, ellenzéknek mondatik. --

Nem a sokaság, nem a temérdek szám szokott egy kettőnek vagy néhánynak irányában kivétel lenni, hanem megfordítva.

Lássuk példában. Van egy tölgyfa erdő, melynek széle hossza tíz mérföld. tehát több millió fa van benne, de ez út mellett vagy az erdő-

nek szélén van tíz nyírfa, ezen tíz nyírfa miatt az egész erdőt nyírerdőnek fogjuk-e mondani? lehetetlen.

Másik, világosabb példa. Tíz ember estve abban állapotodik meg, hogy másnap reggel vadászni mennek, azonban egyik azt mondja reggel: barátim ne menjünk vadászni, mert majd eső lesz s megázunk; de a kilencz erre nem hallgatva vadászni megy. Ugyan ki ilt az ellenzék? az egy-e, vagy a kilencz? —

Még egy példa. Mocsárdi helység lakosai hoszas évek során meggyőződtek arról, hogy a határukat mindenfelül ellepő mocsárt kiszáritani csakugyan hasznos és üdvös. De egy nagy baj van a faluban. A régi ősök azt határozták, hogy a mi hasznot e mocsárokból húzni lehet, az legyen a plebánosé, egyéb fizetésen kívül; ő tehát, meg a káplán és egyházi, nem akarta hogy a mocsár kiszáritassék, ellenezte; kérjük, ki itt az ellenzék, a község maga szóvivőivel, vagy a plebános? Esztelenség volna állítani, hogy a község szóvivői teszik az ellenzékét. Így van az egész országban is.

Ezt csupán azért adtuk elő, hogy láthassátok, valjon helyesen okoskodunk-e, és bírhat-e szavunk, a nép szava nyomatékkel?

Már főlebb említettük, hogy hazánkban igen nagy baj van, és érintettük is miként lehet a bajt megszüntetni, de még egyszer akarunk előbb erről szólni, és csak azután térünk a mi magunk különös bajára, mert szinte lehetetlen a becsületes lelkű embernek, és jó hazafinak a maga saját szükségéről szólni akkor, mikor az egész hazának szükségait orvosolni a mostoha körülmények hatalmasan sürgetik; ilyen esetben a magunkénak háttérbe kell szorulni; de hisz egyébiránt ismeretes dolog is, hogy ha az egész jó állapotban van, az egyeseknek sem lehet rossz dolguk, mert ezek teszik az egészséget.

Azt nem tagadhatjátok, hogy minél több egyes erő foglaltatik össze együvé, ez annál nagyobb, tehát annál könnyebben kivihet, végrehajthat valamit, pedig hazánkban mennyit kell kivinni, végrehajtani! —

A nemesség öszszes ereje 800 ezer egyesből áll; a mienk parasztoké 12 millióból. Mi sokkal többen vagyunk, következőleg sokkal erősebb mint a nemesség, de törvény szerént erőnket munkátlanul kell hagynunk, nem használhatjuk.

Különös a mi állásunk az országban, mint a sok zerus, 0000000, magában semmit sem jelent, de ha csak egyetlen vonást, vagy vesszőt teszünk a sok haszontalan zerus elébe, akkor mingyárt nagy jelentőségűvé válnak. A nemesség okosabbat soha nem tehet, mint ha az ő 800 ezernyi számát a mi zerusaink elébe teszi. Vagy más szavakkal: nekünk nemeseknek és parasztnak tökéletesen össze kell olvadnunk, mindnyájunknak egyenlő polgárokká kell lennünk.

Mig szabadságunk és jogaink nem egyenlők: míg a különféle kiváltságok és érdekek meg nem szűnnek; addig ösztöretartók nem lehetünk soha: mert a kiváltságos nem azt akarja a mit mi; mi parasztnak pedig nem azt akar ha tjuk a mit ő. Innét az örökös bizodalatlanság, viszákodás, egyenetlenség. Mi parasztnak megteszszük a ránk mért kötelességet, de jó szívvél nem soha; mert e kötelességet nem mi magunk belátása, meggyőződése szerént határoztuk, hanem a nemesség befolyá-

sunk nélkül ránk erőszakolta, és igazságtalanul rendelte), hogy az ő kotelességét is mi teljesítsük. Mig ez így marad, mi ámbár egy hazának gyermekei, (kibékülni nem fogunk soha, csak akkor fog e haza ujja változni, midőn mi minden lakosai törvény előtt és jogokban egyenlők leszünk, és előbb nem soha.)

Az ember természete olyan, hogy legszívesebben teljesíti azt, mit maga meggyőződése szerint is jónak lát, a mihez maga is hozzájárult mikor elhatároztlák. —

Ti nemes atyáinkfiai, bölcsen tudjátok, hogy az a legjobb törvény mit az országnak minden lakosa legigazságosabbnak tartani kénytelen, miben minden igazságos ember megnyughatik. —

(Igen de még eddig nem igen van olly törvény, mellyben minden ember, ha csak igazságos lelkű, megnyughatik).

Tegyük tehát, hogy e törvényt hozzátok:

„Magyarországban minden ember mindenben tökéletesen egyenlő szabadsággal él s egyenlő jogokkal bír.“

Nem gondolhatni széles Magyarországnak embert, ki azt merné mondani, hogy ez nem igazságos törvény. Ez egyetlen törvény tehát mindnyájunkat kibékít, kiengesztel; nemest paraszttal összeolvaszt; minden gyűlölséget s ellenségeskedést számkivet; mindnyájunkat rokonokká, testvérekké tesz; — minden viszálykodásnak elejét veszi, a veszedelmet elhárítja; e hazában lakó különféle szokású, nyelvű népségeket egy nemzetté alkotja: szóval ez egyetlen törvény Magyarországot dicsővé teszi, s nemzeti nagyságunkat megőrökíti. —

Mondjátok ki ezt törvényül ti nemes atyafiak, ha szép jövőt ohajtotok hazátoknak. Ne veszejtsétek az időt aprólékos törvényekkel. mert hiszen azok, ha legjobbaknak látszanak is, sohasem lesznek igazi törvények, csak foltozások. Mi azt tartjuk valóságos törvénynek, mit az egész népnek képviselői hoznak: igen de ha előbb e fölebbi határozat életbe nem lép, melly mindnyájunkat egyenlőkké tenne, addig valóságos törvényt, mellyet mindenki maga akarata kifolyásának tekint-hetne, nem hozhatni.

Tekintsük meg csak, és ki fog tenni, hogy minden más törvény nyomorult foltozás, ha csak e fölebbi életbe nem lép előbb.

IV.

Az egyenlőséget kimondó törvény kimeríthetlen forrásul szolgál minden más törvényeknek.

Egyik másik törvény bizonyos időben, körülmények közt igen üdvös lehet, de valóságos törvénynek nem is nevezhetni, hanem csak rendszabásnak mondhatni; mert nem lévén egyenlő joguak az emberek, csak valamelly töredék hozhatta a jó törvénynek látszó rendszabást.

Legyenek itt példák:

„Budapest és Fiume közt köz költségen vasut építetik.“ — Ez magában jó törvény, de csak papirosan maradna mint sok egyéb, mert a

nemesség maga nem bírja a kormányt arra szorítani, hogy e törvényt végre hajtsa; (magától pedig a kormány nem teszi, mivel talán saját érdeke úgy kívánja, hogy fiumei vasut ne legyen.) És így, a hogy vagyunk, a kormánynak ezer módja van e vasutat akadályozni. De ha elkészülne is e vasut, a kormány, így a hogy vagyunk (képes végbe-
vinni, hogy a vasut elpusztuljon). — Előbb nemzetnek kell e hazában lenni, hogy valami szépet, nagyot kivihessen, de nemzet csak egyenlő jogu polgárokból lehet.

Másik példa.

„Az, ki akár tiszt-, akár követválasztásnál korteseket pénzzel veszteget, hogy szavazatot nyerjen, két ezer pengő forintot fizet büntetésül.“ — Ez is hasznos törvény lehetne, de míg így maradnak a dolgok, nincs foganata; mert ha éppen a kormány részéről történne a vesztegetés (pedig rendszeren így van), a kormány végrehajtó, és ezen ő czimboráján nem hajtja végre, nem veszi meg rajta a bündiját, ha érdeke így kívánja; a nemesség már most elégtelen nélkülünk a kormányt arra szorítani hoay a törvényt végrehajtsa.

Harmadik példa.

„Az országos költségek viseléséhez mindenki vagyona arányában tartozik járulni.“ — Ez is igen hasznos, üdvös törvény lenne kétség kívül, de míg csak a nemesség maga veti ki a költséget, míg ő maga ügyel csak föl e pénzekre, s ha valamellyik néhány száz ezret elidegeníti, csak maga bünteti (vagy inkább nem bünteti), szóval, míg így maradnak a dolgok, hogy a parasztnak nincs befolyási joga: addig e közös teherviseléssel ezer meg ezer viszszaélés történhetik.

Negyedik példa.

„A királyi városok fél annyi szavazattal bírnak, (vagy akármennyi) mint a megyék.“

Vannak emberek, kik azt állítják, hogy nincs semmi sürgetőbb most nálunk, mint a királyi városok szavazatjogát megállapítani, törvényesíteni. Mondják ez a hid, mellyen a képviselőre átmenni kell és lehet.

Mit nyer evvel az ország? semmit. Nem lesz erősebb, hanem gyöngébb. Ezt vizsgáljuk meg.

Midőn a királyi városoknak szavazata meg lesz adva, a többi szabadalmas nagy, népes városok, millyenek: Kecskemét, Miskolcz, Nagykőrös, Nagykanizsa, Szentess a t. vetélkedve törekednek királyi városokká lenni, hogy így nekik is szavazatuk legyen. Ezt a kormány a maga érdekében könnyítheti is, és fogja is elősegíteni (mert míg illy kuszáltan vagyunk, a királyi városokra mindig számolhat, szolgálatára vannak).

Igen, de ha a nagy közönségek, a szabadalmas mezővárosok, úgy azon községek, mellyek néhány év óta magokat megváltották, oda fognak törekedni, hogy királyi városokká legyenek, vagy ha ezt nem akarják is, hanem hogy nekik is a törvényhozásba befolyásuk legyen: akkor mi többi parasztság még a felszabadulhatási reménységtől is elesünk.

Mert ki sűrgebbe ekkor a mi ügyünket? Magunk nem sürgethetjük, nem lévén befolyásunk az országgyűlésre; de ha sürgetjük is, más (tehetségünkben levő) módon, elgyöngülve lévén az által, hogy a nagy,

népes községek tőlünk elszakadtak, külön váltak, s a királyvárosi osztályhoz csatlakoztak, sürgetésünknek semmi fogadata nem lehet:

A kiváltsággal bíró királyvárosiak sem sürgetnék, éppen kiváltságok természeténél fogva nem;

A nemesség sem sürgetné, mert azon ok, minél fogva most sürgetheti, akkor megszűnt; vagy ha sürgetné is, nem volna sükere.

Nem sürgetné a nemesség azért, mivel a szavazattal élő királyi városok által megerősülendett, következésképpen sem a kormány elnyomásától nem kellene annyira tartania mint most, sem attól nem kellene félnie, hogy a parasztság nem bírván az igazságtalan terhet, ellene föltámad, mert hiszen éppen legjobb erejét veszti, ha a félig meddig szabadalmazott népes községek tőle elválnak, a királyi városokhoz csatlakozva.

Ha a királyvárosi ügyet eldöntik előlegesen, mi parasztok száz esztendőre visszaesünk.

Vagy hasznára válnak a szavazattal bíró királyi városok a nemességnek, vagy kárára; ha hasznára lesznek, mint főlebb mondtuk egyetértve, feledik hogy mi parasztok nyögünk: ha pedig a királyvárosok kárára találnak válni a nemességnek, azaz: önálló erős testületté fejlődnek ki, akkor ezek irányában süketlenül dolgozik a nemesség, haszontalanul fog mellettünk lenni akarni; mert ők kijátszhatják a nemességnek jó szándékát, és ezt tenni fogják, mert a kiváltságnak az a tulajdonsága van, hogy a gyarló ember hamar megkedveli, nehezen mond róla, sőt minden erejéből akadályoz másokat abban részt vehetni. Nem így van-e? nem éppen ezen okból akadályozta e eddig a nemesség is, hogy mi parasztok jogokban nem részesülhetünk?

A királyi városok ügyének előleges eldöntése által a legjobb eset csak ez lehet: két erős párt létezend, a nemes párt, és várospárt, de a kettő egymással küzdeni fog sajátos természetüknél fogva, és pedig hosszan, mivel mindenik erős. Ha egyetért a kettő (ami szinte lehetetlen), a kormány irányában együtt erősek lesznek. Igen de éppen ez által, és még azért is, mivel kiváltságukat szeretik, minket parasztokat hátrálónak; a jogokban velők egyenlően résztvenni nem engedhetnek; mert ez kiváltságukat semmivé tenné.

Világos tehát, hogy a mennyi jogot föltettünk a királyvárosiak nyerni fognak, mi annyit veszünk a reményből; s világos, hogy sorsunk javulásáról e szerint szó sem lehet.

De ha ben a hazában e három különböző párt össze nem vesz is, ha valahogy békében egymásmellett megvannak is, ez nem elég; mert a hazát külső ellenségtől is meg kell óni.

Most a nemességnek legalább az a természetes vigasztalása van, hogy ha szorul a kapcza, velünk összeolvad; s ha a 12 millionyi parasztságnak élére állva egyenlőséget törvényesít, ekkor bizonyos a siker és győzelem; mert bennünk, az egész parasztságban nagy erő rejlik. De ha mi az által megfogyatkozunk, hogy a nagy községek a királyvárosiakhoz csatlakoznak, és ha rajtunk azon nagy igaztalanságot követi el a nemesség, hogy nem az egész népet, hanem csak a városokat segíti az úgynevezett alkotmány sánczai közé menekülni (természetesen méltó bosszun-

kat ingerli föl, s biztosan ránk nem támaszkodhatik soha); mert az ember nem szokta azt szeretni, ki őt mellözi, megveti.

A városok osztálya megerősödven elbizakodik, így szokott történni; és ekkor sem velünk parasztokkal nem tart, sem a nemességgel jó egyetértésben nem lehet.

Igy három czivódó osztály lesz e hazában; mert mi parasztok csak megfogyatkozunk az által, ha nagy községeknek királyi városok rovatába jönnek, de tönkre egészen nem jutunk. És midőn mi, mint három ellenség viszálykodunk egymással, a prédát külső ellenség kaphatja el.

Vigyázzunk hazafiak, hogy így ne járjunk. De különösen vigyázzatok ti neves atyánkfiai, kik majd törvényt hoztok, hogy csupán a királyi városiakat pártolva a mostaninál nagyobb bajt ne okozzatok.

Mi parasztok azt állítjuk, hogy azok hatalmasan tévednek, kik a királyvárosiak szavazatát sürgetik, mint első szükséges teendőt, s azt hiszik, hogy e lépés nélkül a parasztság éppenséggel nem részesülhet törvényhozási jogokban. Ugyan hol van ez megírva, és ki írta meg?

Miben különböznek a város nevű községek lakosai tőlünk parasztoktól? posztó ruhájukkal. Mért volnának ők törvényhozási befolyásra alkalmasabbak mint mi parasztok? Hogy ügyesebbek a beszédben, simábbak a társalkodásban, fortélyosabbak az adásvevésben, fogásokkal bírnak a mesterségekben, megvagyonosodnak kereskedés által? hiszen a törvényhozásban nem ilyen tulajdonságok kívántatnak meg, hanem legkiváltebb tisztta igazság; az igazság érzete pedig bennünk parasztokban nem kisebb mértékben van meg, (mint a czifra ruhás városiakbat, vagy a nemesebben, kik eddig minden terhet a mi vállainkra nehezitettek).

Mi által érdemelték a királyvárosiak, hogy ők előbb részesüljenek, mint mi törvényhozási jogokban? Ők ruházzák, fölczifrázzák a pénzes, a vagyonos embereket az igaz; kényelmet szereznek a városban lakók számára: de mi parasztok az életet magát tartjuk fen. Minek és kinek kell a czifraság, ha nincs élet?

De ha volna is a királyvárosiaknak valami különös érdemök: a törvénynek igazságot kell kiszolgáltatnia mindenek iránt egyenlően, nem pedig jutalmat osztogatni.

A nemesség maga át kezdi látni, hogy kiváltságokkal nem messze mehetünk, hogy hazánk éppen a sok kiváltság miatt van annyira összerongálva, tehát a maga kiváltságának is egy részéről már önként lemondott az által, hogy kizáró tulajdonbirtoki jogát mi velünk parasztokkal megosztotta: nem volna e most kiáltó következetlenség, visszalépés, ha csak a királyvárosiaknak eszközölne szavazati jogot, s ujra szabadalmat alkotna?

Ipart és ismét ipart kiáltanak most a hazafiak, hogy azt a királyi városokban ébreszteni kell, tehát már csak ezért is szavazatnyerhetésüket eszközölni szükséges, mondják. De azt kérdjük tőletek: képzelhettek e hazánkban kézműipart, de valódi, tartós, és nagyszerű ipart földművelési ipar nélkül? Igen de nem a legnagyobb esztelenség volna e földművelési nagy ipart várni addig, míg mi parasztok mostani helyzetünkben kénytelenítetünk maradni, míg mi szabad polgárokká nem válunk?

De hány királyváros van, melly kitünőleg hazai nagyszerű kézmű-

ipart mutathatna fel az egy Budapesten kívül? Hát ezen egy város kedveért 12 millió parasztnak érdekét háttérbe kell e szorítani? Azonban vegyük csak nemzetiségi szempontból, maga Budapest törvényhozásra méltóbbá tette e magát mint az utolsó magyar falu? Igaz, Budapestnek sok derék mivelt magyar lakosa van, de a törvényhozásnál, mint már mondtuk, igazságra, nem miveltségre kell nézni. Fájdalom, hogy nálunk még mindig tekintetbe kell venni a nemzetiséget is.

Azonban maga a gyáripár is nem éppen a királyvárosokon kívül szerteszét az országban fog e majd egykor kifejlődni? Hát nem azért teremő Isten hazánkban a sok patakot, kis és nagy folyót, hogy azoknak majd célszerű használata által varázsoljunk elő nagyszerű ipart? hol sem köszen, sem fa nem szükséges. Hát a minapi iparmű-kiállításnak legfőbb tárgyai nem inkább faluhelyekről, vagy kisebb városokból kerültek e ki? Egyenlőség, közös érdek, nem városi privilegium kell, ha Hunniát dicsővé lenni kívánjátok.

Mi parasztok szeretjük hinni, hogy ti nemes atyafiak, kik majd a jövő országgyűlésen mint törvényhozók jelentek meg, kikhoz sorsunk jobbra változtatása végett kiáltunk, nem fogtok néhány várossal bimbőlni, hanem nagyszerűen fogtok működni, magát az országot fogjátok szem előtt tartani; mert az időpont elérkezett, a midőn töletek függ az országot -- mint m a g y a r országot egészen semmivé, vagy hatalmassá és dicsővé tenni).

Ti böles férfiak vagytok, tudjátok milly fontos kötelességek lesz, tehát csak arra kérünk benneteket: a szegény parasztságot ki ne felejtsetek a számításból, szavunkat isten szava gyanánt kell vennetek; (mert tiszta igazságot kívánunk, tehát eszközöljétek, hogy veletek egyenlően emberek legyünk. Ez semmibe nem kerül, csak akarnotok kell; a mi aztán szükséges az ország fölvirágoztatására, közakarattal, egyesült erővel könnyen kimunkálhatjuk).

Némelly emberek harmadik, vagy közép-rendről álmodoznak, és a középrendet a királyvárosok lakosaiban remélik föltalálni, azért sürgetik a városi kérdést előlegesen. De ezen jó emberek elmaradtak az időtől. E kérdést elintézni 50 vagy 30 vagy még csak 10 évvel is előbb jó lehetett volna, de ma már késő. Most más teendő van. Megjárnák ezen emberek más országokban, hol nincsenek királyi városok; hogyan teremtenének ők ott középrendet? Hát nem tudnátok ti barátaink, hogy azt a bizonyos középosztályt (de nem középrendet) nem lehet teremteni, hanem az a dolgok természeté szerént bárhol is támad, ha az egész országban a v á r o s nevet nem is ismernék.

Mi azt tartjuk, hogy nem városokról, hanem emberekről kell szólnak lenni a törvényhozásnál. Királyi, vagy szabadalmas, vagy mezővárosnak, vagy pedig falunak neveztetik e valamelly helység, nem tartozik a dologhoz.

De ha jónak látjátok különösen csak városokról szólni, mért éppen csak azokról, melyek „királyi“ városoknak neveztetnek? Hát ha e nevezetes polgári életünkben nem is ismernők (s józan szerkezetű társaságban ilyenek nem is találtnak), akkor ugyan mit csinálnátok? Honét vennétek középosztályi?

Fényecs Statistikájából kiszámítottuk, hogy a királyivárosok lakosainak száma 618,691; a mezővárosoké pedig 767,543, tehát jóval több; és pedig ez utóbbiaknak a százasokon aluli kicsi számokat nem is vettük; azon kívül az újabb időben magokat megváltott községeket sem foglaltuk ide, pedig ezeknek is csak kell valami szabadabb osztályhoz tartozniok.

Mi valóságos képtelenségnek tartjuk, ha már a városokba olly szerelmesek vagytok, csak bizonyos városokru, s pedig a kisebb számrul szólnotok. Némelly úgynevezett királyváros lakossága csak 2—3 ezer emberből áll; de vannak ollyak is, mellyek csak ezer s néhány száz embert számlálnak, például Zólyom (1794), Bőlabánya (1740), Libet (1683), Ruszt (1091 Fényes); no már most ezek követeket küldjenek országgyűlésre, törvényhozásba befolyásuk legyen, de a nagy városok, mellyek, hogy csak néhányat említsünk (Kecskemét 37,089; Hód M. Vásárhely 30,500; Miskolcz 26,654; Szentcs 20,000; Makó 18,600; Várad 18,276; Eger 18,076 lakossal stb. ne küldhessenek követet, s törvényhozásba ne folyjanak be! Reform volna ez! Kérünk benneteket, ugyan dobjátok pokolba városi vesszszőparipátokat, e paripákon nem csoda, hogy megszűn elmaradtatok).

Ha talán mentegetődztek, hogy az egyenlőséget városi fokozat nélkül nem vihatni még ki, hogy a kormány nem engedi megtörténni, hitelet nem adunk szavatoknak, míg férfiasan, elszántan s állhatatosan előbb meg nem fogtátok kísérténi.

Csak harminczan szánjátok el magatokat (márak hivatkozva és támaszkodva), meglássátok a dolog menni fog. Ugyan miért nem mehetne, tudnátok e józan okát adni?

Láttuk példában s kicsiben, ha itt megy, nagyban és valóságban is kell mennie, csak akarni tudjátok.

Van egy nagy helység az alföldön, Ronda háta neve. Hajdan kicsiny község volt, de idővel nagyobbodott, mivel mindenfelől szállongtak bele emberek s elszaporodtak. Elejétől fogva úgy fejlődtek ki a dolgok, hogy a legeslegrégibb lakosok okkal móddal fentartották magoknak a jogot, mi szerént csak ők választhatnak bírót, ulyat csinálni nem mennek, a községnek semmi terheiben részt nem vesznek.

Ez sok czivódásra szolgált alkalmul, annál inkább, mivel a későbbi lakosok száma már igen nagy volt, s az ős heréket fenyegeté. Megunván a gyakori viszálykodást, de a herék félni is kezdettek a munkás sokaság fenyegetésétől, azt mondák: eh mit czivódjunk örökké, legyünk mindnyájan egyenlők. — Ugyan kérdjük, a bírótul kell e nekik arra engedelmet kérniök, hogy mindnyájan egyenlők lehessenek? Maga a munkás sokaság ezt akarja, az ősök ivadéka, kik eddig fel voltak mentve a terhek viselése alól, szinte akarják, tehát mindnyájan akarják (ugyan nem volna e esztelenség állítani, hogy mégis a bírótul kell ezt kérniök)? Országban legfőbb bíró a király; a mint áll kis helység a falusi bíró irányában, úgy áll a nagy ország a legfőbb bíró a király irányában; ez világos).

Más példa, már sokkal nagyobb közönség.

Van egy nagy vármegye B u n d á s g y a r m a t, vagy bármely lehet neve. Rendtelenség, zavar, nyomorúság, viszálykodás annyi van benne,

hogy sok, és a forrás miből mind ez származik, nem más mint az egyenlőtlenség, hogy némellyek magokat kivonják a közterhek alól. Ezek nem tesznek semmit, mert hiszen kiváltságosak; a többiek pedig részént nem bírnak tenni semmit, mert a kiváltságosok által el vannak nyomorítva; részént bosszúságból nem tesznek, hol s a mit tehetnének, de sőt azt is elrontják néha, a mi jót a kiváltságosak tesznek; mert ezeket valóságos ellenségeiknek nézik, tehát a hol lehet ártanak nekik.

Ezt hoszas idő folytán mind a két fél megunván, végre a kiváltságosak, mivel többféle aggodalom szálta meg őket, azt nyilatkoztatják: ne vizsgáljunk tovább így, mert tönkre jutunk, hanem békéljünk ki, egyezünk meg s legyünk egymással barátságos viszonyban, egyenlők munkában és gyümölcsében.

Egymás iránt igazságosnak lenni úgy hiszszük nem rossz, igen de ezt főképp az egyenlőség által gyakorolhatjuk. Tehát nem volna bohóság, (ha a nagy B u n d á s g y a r m a t-megyének lakosai főispánuktól mint előjárójuktól kérnének arra engedelmet), hogy egymásiránt igazságosak lehessenek? A kiváltságos osztály ezt akarja, a többi népség természetesen még inkább akarja; így mindnyájan akarják: (s ha mind akarják, nem volna e képtelenség illy mentegetődzéssel előállani: ez nem megy, mert talán a megyének főispána nem akarja, ellenzi, hiszen józanész szerént a főispánnak csak azt, és nem más szabad és kell akarnia, mit az egész megye akar). Szörnyű ámtás volna tehát illy kifogással élni: mi ugyan mindnyájan akarjuk, hogy a szegény jobbágyok velünk egyenlők legyenek, de csak az a baj, hogy a főispán nem engedi!

Most vegyük az egész országot. Mi parasztlak közakarattal mindnyájan kívánjuk, hogy igazságosan történjék minden, s tegyük, hogy ti nemes atyafiak szinte ezt kívánjátok velünk együtt, bírja e józan ember gondolni, (hogy az egész országnak főispánja, a király, nem fogja engedni, hogy egymásiránt egyenlően igazságosok legyünk; hiszen a király éppen az az egész országban, mi bíró a faluban, vagy községben. Minden magános ember a községben tartozik a bírónak engedelmeskedni, de mikor az egész lakosság közakarattal valamit elhatároz: ebben a bíró tartozik engedelmeskedni). Így van az ország és királytal.

Atyánkfiai, üres kifogás lesz az, ha talán azt fogjátok mondani: „Mi nemesek akarjuk, hogy ti parasztlak velünk egyenlők legyetek, a szoros igazságot akarjuk gyakorolni egymásiránt, de a király és a kormány nem engedik.” —

(Mi nektek ezt nem fogjuk hinni soha. Ha ti velünk együtt közösen akarjátok, hogy egyenlőség legyen, hogy minden a szigorú igazság szerént történjék: a királynak és kormánynak is azt kell akarniok mást nem akarhatnak.)

Már főlebb mondtuk, hogy rossz lábon állunk, legalább mindenből az tűnik ki. Ha nem így volna, megengedhető lenne, hogy szép lassan járnának el a törvényhozók kötelességükben, kimélvén mennyire a körülmények javálnak itt is, amott is a szokásbanlevőt, lépcsőnként aztán majd tíz, husz országgyűlés alatt eljutnának a legfőbbre (tudnillik kimondanák, hogy mindnyájan egyenlő polgárok vagyunk: de félő, hogy

minden késő lesz, ha most elmulasztják olly alapot vetni, melyet semmi fondorkodás soha meg nem dönthet.

(Mi az administratori rendszerből s a kormánynak egyéb törvénytelen lépéseiből ítélve, a legroszabbat sejtjük), lehet hogy csalódunk, hogy paraszt eszünkkel nem bírjuk mély politikájukat felfogni, mi szerint ők e hazát azon az uton remélik legbiztosabban feldicsőíthetni: de mi roszt sejtünk, tudnillik ezt: (külső hatalmasságok már alkudoznak hazánk fölött, előre mőregetik, mondván: ez en y é m, az t e e d legyen; világosabban szólva: felét az orosz, másik felét Austria fogja tulajdonra gyanánt lefoglalni akarni).

Nem volna e az a legnagyobb gyalázat, mi világ kezdete óta történt, ha annyi csata és háboru közt meg tudtuk tartani Magyarországot e z e n n é v e n, s most a nemes atyafiak, kik pedig szüntelen emlegetik a vérrrel szerzett szabadságot, gyáván néznék miként osztognak hazáján! (Lengyelországot is így osztották el, s a mit még belőle komédiaul köztársaságnak fenhagytak, Krakó várost, éppen most foglalták végkép Austriához).

Mi parasztok hiszünk isteni gondviselést, tehát hiszszük azt is, hogy e szörnyű igaztalansáért, ha azok nem is, kik Lengyelországot elosztották, de unokáik bizonyosan lakolni fognak! Egyébiránt azok, kik ez elosztásnak okai voltanak, a testvéreik iránt igazságtalan lengyel főnemesek maguk, már részént lakoltak és lakolnak most is.

(Igy állván a dolgok, illy felosztástul tarthatván mi is, mi parasztok az istenre és mindenre a mi szent) kérünk benneteket, a kik hazafiaknak tartjátok magatokat, ébren és készen legyetek; s majd midőn a sürgetős törvényjavaslatok fölött tanakodtok, az e g y e n l ő s é g e t rakjátok alapul. Ha ezt teszitek, mentve van hazánk; mert a 14 millio egyenlő ember, és szabad polgárok hazáját senki sem fogja még csak érinteni sem, annál kevesbé felosztani akarni.

Bölcseségtekben bizunk, ti majd tudni fogjátok, miként kell az egyenlőséget kivíni, de ne vessétek meg legjobb szándékból eredt ezen mi tanácsunkat se.

Megegyezvén abban, hogy egy valaki közületek, kinek nagy tekintélye és jó szónoklata van, az indítványt megtegye, és kérdezze sorban a követeket: ki akar igazságtalan törvényt hozni? a ki akarja, írja ide nevét. Senki sem fog találkozni. Aztán ezt kérdezze: igazságos e, hogy mindenki egyenlő jusokkal bírjon, ki e hazában isten képét viseli, s a haza terheit is viseli? ki ezt nem igazságosnak tartja, írja ide nevét. Senki sem fog találkozni. És így megvan az egyenlőség.

Ha nem nyultok a legsükeirebb módhoz, ha aztán külső hatalom és ellenség intézkedik fölöttetek; mikor a veszedelem órája bekövetkezik (s a ház már égni kezd), hiában fogjátok kiáltani: segítség! segítség!

Két dologra emlékeztetünk benneteket, mit ti természetesen jól tudtok; egyik a csáktornyai éj, midőn a magyarokat le kellett volna kaszabolni, de akkor a magyarok istene megszabadított, (mert akkor még nem fajultak el közületek olly sokan; a másik nem régi, Gácsországban történt, hol a paraszt nép felingereltetett a nemesség ellen). S ha

az ujságoknak hihetni, még jutalmat is ajánlottak minden nemesnek fejéért tíz pengő forintot.

Ez iszonyuan borzasztó, de ha meggondoljuk, mennyire nem igyekezett a gácsországi főnemesség paraszt testvérei iránt igazságos lenni, s milly kevéssé törekedtek polgáriarsaik értelmét kölcsönös nevelés és tanítás által fejleszteni, s milly kevéssé igyekezett e nemesség a nép szeretetét, ragaszkodását méltányosság által megnyerni: természetesnek fogjuk találni, hogy e népet az ollyan nemesség ellen föllázítani könnyen lehetett.)

Mi szeretttük e hazát mindedig, bár csak szolgáltnak néz bennünket a nemesség, s a haza áldásaiban csak mostohán részesülhetünk, midőn ellenben e nemességnek vagyonosai a gazdag földnek minden áldásait, (mit verejtékünk után kiízzadni birtak, háladatlanul külföldnek szórta el), de most, mióta birtokolhatási jogunk — a természettől mindig megvolt — törvényben is ki van mondva, tehát e hazát mienknek is nevezhetjük, még inkább szeretjük, következésképen ha más, idegen hatalom, s ellenség támadná meg, mi tehetségünk szerént védeni fogjuk míg lehet: de ha ti most, mikor még jókor van, elmulasztjátok egységet teremteni, a szétágazó erőket összeolvasztani: védelmünk tartós nem lehet.

(Ha aztán akkor veletek úgy történik, miként a lengyel nemességgel; ti veletek, kik e dicső hazátokat, melly tulságosan is hízlalt benne-tek, sajnálni nem tudátok) s minket parasztokat nem sajnáltok, holott most értetek mindent teszünk: kívánhatjátok e becsülettel, hogy mi titeket majd akkor sajnáljunk? természetlenséget kívánnátok.

Mi nem akarunk arról kételkedni, hogy ti nemes atyáinkfiai magatok hasznát szeretitek, és ennél fogva a szükséges áldozatot, mit a haza most saját hasznatok fejében megkíván, tőle meg nem vonjátok, mert hasznatokat nem máshonnét, hanem csak ebből merithetitek, tehát készek vagytok mindenre: de előadjuk azt is, mit főkép a mi hasznunkra sürgős teendőnek tartunk. Erről a következő szakaszban szólunk.

V.

Kevés szóban fejezzük ki ohajtásunkat, mi ebből áll: mi örök-váltságot akarunk, vagyis azt kívánjuk, hogy a robot és dézma eltöröltessék. Miként? arról leszen itt szó.

Mi parasztok ugy halljuk, hogy azon derék hazafiak, kik Budapesten néhanéha összeggyűlnek a fölött tanácskozni, mit kell a közelgő országgyűlésen hazánk javára sürgetősen tenni, a többek közt az örökváltság eszközését is egyik főczélul tűzték ki, s elhatározták magukban, addig nem nyugodni, míg a robot és dézma megszüntetve nem lesznek. A magyarok istene segítse őket e szent czéljukban. Ha sikerül (s pedig hogy ne sikerülne, ha igazán akarnak), mi örök hálát mondunk nekik, s a későbbi minden magyar nemzetségek áldani fogják még poraikat is. Mi összeírjuk majd neveiket ezen derékeknek, s megénekelve adjuk át őket a késő ivadékoknak.

Dolgoztak már a mult országgyűléseken is részünkre; (meghozták az urbért mint jótéteményt, pedig éppen ezen urbér legnagyobb veszedelme e hazának; megengedték a tagosztályt, de nincs benne köszönet; hol történt is, a parasztság vesztett), csak magából Pestmegyéből több példát hozhatunk fel ha szükséges. (Szóval az eddigi intézkedéseken nincs áldás).

Nem tudjuk, derék hazafiak mi szándékkal vagytok, egyszerre, egy csapással akarjátok e a váltságot végbevinni, vagy lassanként bizonyos esztendők leforgása alatt szándékoztok eszközölni; ugy szinte azt sem tudjuk, a mi roskadozó vállainkra akarjátok e a váltságdíj terhét hagyni, vagy pedig rajtunk segítve valami más országos forrásból kívántok váltságdíjt meríteni: de bármiként legyen, a váltság alatt mi ezt értjük főképen: „felszabadítás“ s hinni szeretjük, hogy ti is mindnyájan ezt értitek; a megváltás által mi szabad emberekké kívánunk átváltozni, nem pedig földesuri hatóság alatt szolgailag maradni).

Azért nincs eddig az urbéren, a tagosztályon áldás, mert a földesur az urbéres embert, ha bár külön tagban gazdálkodik is (nem tekinti hozzá hasonló embernek). Ha történik is itt ott szabályozás, és ha világosan látszik is, hogy e szabályozás által a parasztok rövidséget szenvedtek, senki sem szólhat ellene, mert a (ki moczczzanni mer, lehuzathatják). Ha pedig az egész község feljajdul s port kezd a földesur ellen, az unokák érik annak bevégeztét, s a sok költség, fáradság után is többnyire ugy végződik, hogy az uraság nyert. Mig így tart: az urbéren nem lesz áldás, és bármimemű más intézkedésekben nem lesz köszönet.

Még egyszer tehát: a megváltás által mi felszabadulást akarunk, szabad emberekké kívánunk lenni. — A ki nem hiszi, hogy ez általános ohajtásunk, jöjön közünkbe bárhol széles Magyarországon, tudakozódjék a felől, ki akar (földesuri hatóság vagyis önkény) alatt maradni? tapasztalni fogja. Van ugyan ittott földesur, kinek jobbágjai megelégedettek, de ez ritkaság.

Kisebb fontosságu ügyeinket a világos törvények értelmében, és saját hasznunk ösztönzése szerint, éppen ugy elintézzük mi, bármellyik községben, mint akárminő város lakosai a magokéit: a nagyobb fontosságu ügyekben pedig csak a megyei hatóság alá akarunk tartozni. Hogy pedig a megyei eljárással tökéletesen megelégedve lehessünk, a dolgok természete szerint, közöselöljáróinkat a nemességgel együtt kívánjuk választani.

A megváltásról egy könyvet olvastunk, melynek czime ez:

„Robot és dézma, erkölcsi és anyagi, mező- és státuszgazdasági tekintetben. Három koszoruzott pályamunka előidézte és kiadva Német-ujvári gróf Batthyány Kázmér nagylelkűsége s korszerű gondoskodása által. Pesten 1845.“

Mikor Batthyány Kázmér gróf e jutalomkérdést kihirdette, a robot és dézma már ugy tűnt fel, mint két s e g e s h a s z o n, miről tudni nem lehetett, hasznos e, vagy ártalmas, különben kérdést a fölött kitűzni: ártalmas e vagy hasznos? nem volt volna szükséges; ugyanis csak arról szokás kérdést tenni, miről nem vagyunk bizonyosak.

De a gróf és gazdasági kormánya nem csak kételkedtek a fölött,

hogy hasznos-e a robot és dézma vagy káros, hanem világosan mondátik a pályakérdést kísérő levélben: „Azon meggyőződésből indulva ki, hogy a robot és dézma, a mellett hogy a föld népének lustaságát s erkölcselenségét nevelik, a földesurra nézve is csaknem egészen elveszett s haszontalan tényezők, s legjobb esetben is a jószágkormányzók nyelik el és emészti föl.”

Ime el van ismervé, hogy a robot és dézma a földesurakra nézve elveszett, hogy nekik nem hoz hasznót (vagy csak alig), s ha hoz is, azon haszon a jószágkormányzásra, a sok tisztségre, cselédségre föl-megy. Ha már a földesurnak nem ad hasznót, még kevesbé használ nekünk parasztnak. Tehát természetesen azt, a mi senkinek sem használ, sőt mivel nekünk s általunk az egész országnak árt, el kell törölni.

A jutalomkérdés maga ezen szavakkal kezdődik: „A fenálló urbéri viszonyok közt két tényezőt szemlélünk, mint a mezey gazdaság okszerű kifejlését hazánkban kétségtelenül akadályozó elemet: ezen két tényező: robot és dézma. El van ismervé mindkettőnek káros hatása.”

Tehát a robot és dézma káros. Mi ekkép különböztetjük meg:

- a) A parasztságra nézve mindenesetre káros;
- b) A földesurra, ha nem káros is, de nem is hasznos;
- c) Az országra nézve kétségtelenül veszedeelmes.

Józan ész szerént azt, mi olly sok millionak káros, s ezek által az egész országnak káros, s azon felül a néhány ezer földesurnak sem hasznos, de ha némellyeknek hasznos is, a sok millio ember kára miatt el kell törölni: (és pedig természetesen váltságdíj nélkül); mert mért kellene azt megváltani a mi haszontalan, sőt káros?

Hogy először ránk parasztnak nézve a robot és dézma káros, alig szükséges mutogatni, tehát csak néhány szóval érintjük azok kedveért, kik teljességgel nem gondolkodnak. Az ember természete ollyan, hogy magának szorgalmasabban dolgozik, mint másnak, kivált pedig mikor azon másnak tett munkát ingyen munkának nézi. Ha mi az évnek legnagyobb részét olly munkákra kénytelenítetünk fordítani, melyet ingyen munkának tekintünk, természetes, hogy ezt csak imigy amugy végezzük, s megint természetes, hogy azt az időt is, mi magunknak fennmarad, könnyen vesztegetjük, mert a sok ingyenmunka folytában megszoktuk gondatlanok s némileg lomhák lenni. Hogy pedig az esztendőnek legkisebb része marad saját munkánkra, bárki igen könnyen kiszámíthatja. Van az évnek 365 napja. Ebből urbér 104; vasárnap és ünnep 65 nap (a nem papaisláknak kevesebb); mindenféle közmunka: megyei, községi legalább 86 nap; azon kívül minden évben van 50 olly nap, hogy külső munkát nem tehetni, hanem csak háznál piszmogunk; így nekünk csak 60 napunk marad. -- Tudjuk az életből, hogy ha a napnak nagyobb részét oszonnáig akár henyélve, akár vendégeskedve, vagy akárhogy töltöttük: a még feulevő pár óra estig csak olly formán mulik el, miként az egész nap. Mulassunk öt nap a hétben, a még hátralevő egy nap ráadásul szokott menni. Szóval, a mint szokjuk az időnek nagyobb részét eltölteni, a kevesebb részt sem tudjuk úgy használni, miként kellene, s így az egész veszve van.

De másodszor, a földesurra nézve is káros a robot és dézma; mert arra támaszkodva hogy hiszen majd a robotosok megteszik, ő maga sohasem gyakorolja úgy mint kellene sem lelki sem testi erejét; másra támaszkodik, másutl várja mindenét; az ilyen nyomorulttá válik, mihelyt a robot és dézma roszul üt ki, minden önállóságát veszti; pedig érheti e embert nagyobb kár, mint mikor megszűnt önálló lenni? illy esetben és robotdezma mellett a földesur megszorul, adósságba veri magát, tehetetlen lesz, az ügyes és takarékos zsidók markába kerül. -- Erről nem szólnak többet, hiszen az élet szól helyettünk, mivé lesznek a földesurak, hanem azt érintjük meg röviden, milly sok ember marad fejlődetlenül, gyámság alatt a földesurak robot és dézma-gazdálkodásuknál fogva; értjük a sok gazdatisztet. Ha ezek nem cselédei volnának a földesuraknak, hanem mindeniknek egy egy darab saját földje volna, egészen más, önálló emberekké fejlődnének, holott most csak gépei a földesurnak vagy jószág-kormányzóknak; magok véleményét nem merik kimondani, mert azt hiszik, mingyárt elcsapja őket az uraság. Mennyi kár háromlik ebből az országra, arról külön egy egész könyvet lehetne írni. Ha ezek az országnak minden részeiben mint tulajdonos birtokosok magok belátása és esze szerint intézkedve gazdálkodnának, mennyivel több ész, értelem, tudomány s ügyesség fejlődne ki bennök; és mennyire buzdítanák ezek észszerű gazdálkodási példadásuk által a körülöttük lakó parasztságot! —

De még a nyugdíj is ártalmas mind az uraságra mind a gazdatisztekre nézve, mert amannak zsebeit vagy erszéneyeit üríti, ezeket pedig gondolkodás alól fölmentve henyeségre szoktatja.

Harmadszor pedig azt mutogatni, hogy a robot és dézma kiváltkép az országnak árt és okozza veszedelmét majd, nem szükségtelen, mert tekintsünk csak körül, mit tapasztalunk? azt, hogy az ország lakosainak egy tetemes része nem is ismeri a kenyeret (pedig téjjel és mézzel folyó kanaánnak neveztetik e haza), hanem burgonyával és málával él, sőt szírok, hajdina, kukoricacsutka vegyületéből készült abrakkal tengeti nyomorult létét. A földesuraságok nagy része tönk्रे jutott, s most már csak a kormányba helyezi egyetlen reménységét, hogy éhen ne haljon, valami hivatalocskát rimánkodik ki magának. (S innét az országnak veszedelmére, hol egy hivatalnok kellene: négy, öt, sőt több is van, s mivel így sem egyiknek sem másiknak nincs elég munkája) a drága időt rabolják el az országtól, holott mennyi tenni való van. Ezek mindenről megfélekedve úgy tekinték az országot, mintha a kormányé volna, s attól kérnek gyámalmazását. Ez mind a robot és dézma gyümölcse. És ha még jókor el nem töröletik, az országot olly veszedelembé döntik, hogy egészen gyámintézettté aljasul

Mint fölebb láttuk, a jutalomkérdéstevő Batthyáni gróf s jószág-kormányja (mert úgy hiszszük, hogy ilyenekben egyet ért a gróf és kormányja) a robot és dézmat károsnak állítja.

Azon derék írók, kik a jutalmat elnyerték, szinte azt bizonyították be, hogy a robot és dézma káros mindenre.

A n. gazd. egyesületnek igen jeles tagjai (kiknek ehhez, mint országos hírű gazdáknak szükségkép legjobban kell érteniük), mint a ju-

talom, kérdésreérkezett pályamunkák megbíráói szinte azt erősítik, hogy a robot és dézma káros: már ekkor józanész szerént csak el kell e károst törölni.

Kimutatva és kétségtelen dolog lévén hogy a robot és dézma ártalmas, és hogy magának a földesurnak sincs belőle haszna; de sőt a „Robot és dézma“ könyv 112 lapján ezt olvassuk: „senkit sem sujt annyira a dézmarendszert, mint magát a dézmatulajdonost, mivel azon maroknyi hasznót, melly ebből bejöni látszik, jóval felülmulja azon tényleges kár, melly ezzel mindig egybekötve van,“ -- mind ez kétségtelen lévén csodálni lehet, mért nem tesz a kormány is lépéseket arra, hogy az illy ártalmas valami megszüntetessék? -- Illy könyvecske jelent minapában meg: („Antiurbérváltság“; ez azt mondja, hogy mivel a robot és dézma ártalmasok, nem szükséges megváltani, hanem váltságdíj nélkül is el kell törölni). -- Nem régiben amaz után másik könyvecske is jelent meg, mellynek czime ez: („Népkönyv, vagy polgári katekizmus a nép számára.“ Ebben is az mondatik, hogy a robot és dézma ártalmas, de igazságtalan is, tehát váltságdíj nélkül is el kell törölni. És a kormány mit tesz? e két könyvet kegyetlenül üldözi, tiltja, a világért sem szabad árulni, pedig a kormánynak kötelessége volna mind azt pártolni, terjeszteni, a miben az mutogatatik: mi káros az országra nézve). Vagy ha a kormány ellenkezőleg van meggyőződve; tudnillik ha azt hiszi, hogy a robot és dézma üdvös az országra nézve: akkor a logica törvényei szerént s ha következetes akar lenni, ezen nagyobb könyvet is, mellynek czime: „Robot és dézma“ melly a Batthyányjutalom- kérdésre készült, el kell tiltania, nem kell árulni engednie; mert még csak ebben mutogatatik ám hatalmasan, hogy a robot és dézma ártalmas, s hogy mint illyet el kell törölni. Furcsa logicája van a kormánynak. Ha a kormány ugy van meggyőződve, hogy a robot és dézma csakugyan üdvös, igyekeznie kell erről mindenkit meggyőzni, hogy e hasznos dolgot valamiképen el ne töröljék az országban, az eddig történt urbérváltságot is meg kellett volna akadályoznia.

Mi sokszor hallottuk mondani, hogy midőn a jobbágyoknak a földesurral valami urbéres pörük van, a kormány mindig a jobbágyoknak fogja pártját; de a kik ezt mondogatják, nem ismerik a szegény jobbágyok helyzetét, állapotját; s mi az ilyenekről hajlandók vagyunk azt hinni, hogy ők nem is tudják mit beszélnek. (Ha a helytartó tanács tagjai jobbágyok volnának, akkor meghíszsújk, hogy pártunkat inkább fognák, ez alkalommal az egyik varju meg másik varju közmondást hozzuk emlékezetükbe a kiknek illik). Csak abban van a pártfogás, a mi üdvösségünk, ha a robot és dézma eltöröltetik s mi szabad emberek leszünk: (ha a kormány minket pártolna, nem hogy tiltania kellene olly könyveket, mellyek a robot és dézma megszüntetését hirdetik, de sőt magának kellene ilyeneket terjeszteni.) Igy mutatná meg, hogy minket pártol.

De most már lássuk, mi módon lehet a robotot és dézmát megváltani, ha hogy egyszerűen az országgyűlés megszüntetni nem akarná?

Mi azért tartjuk szükségesnek a módokat előadni, mellyek által a váltságot megtörténhetni hisszsújk, hogy ha emberi gyarlóságbul nem

akarnák a törvényhozók eszközölni; ha reménységünk nem teljesednék; ne álmithassanak bennünket, ne élhessenek irányunkban e nyomoru kifogással: az örök váltságot nem lehetett eszközölni; holott annak könnyü módjait mi is tudjuk; és ha nem történnék örök váltság, ama híres példa-beszédet felelnők nekik: nem akarásnak nyögés a helye.

A megváltás módjának kulcsát Klauzál Gábortul kölcsönözzük, mi ebből áll:

Klauzál Gábor Csongrád vármegyének érdemes követe, az 1844-iki országgyűlésen kiszámította, és az országos irományok közt kinyomtatva előadta, hogy mi parasztok 1790-ik esztendő óta 1843-ik esztendeig fizettünk adót 336 millio pengő forintot, holott az urbéres földnek özszeszése, Fényes Statistikája szerint, körülbelül csak egy harmadrészt teszi a használható földnek, a két harmadrész allodiális, urasági föld, s az arra igazságosan eső adót mi vittük. —

Ila már most a 336 millio forint adót három részre osztjuk, a mi urbéres földünk egy harmad részlevén, erre esett a főlebbi sommából adóul 112 millio, a másik két harmadrész, tudnillik 224 millio forint az urasági földre esett, tehát a földesuraknak kellett volna igazságosan vinniök. Az urbéres földek használatáért ez adót nem róhatták ránk, mert a földektől járó külön adót a robotot, dézmát, és minden egyéb ezekkel járó tartozást értük lerótuk, (Világos tehát, hogy mi parasztok, az uraságok adóját fizettük a magunkén kívül), vagy ha tetszik más szóval ez annyit tesz, hogy mi e 224 millio forintot a földesuraknak előlegeztük, kölcsön adtuk (mit ők szoros igazság szerint, s kötelességüket ismerve nekünk viszszafizetni tartoznak, el nem mulaszthatnak.)

Ha ez áll, pedig áll megczáfolhatlanul, úgy mi az örök váltság díját már lerótuk. —

Ezt pedig azért tartottuk szükségesnek előrebocsátani, hogy ha a törvényhozók nem akarnák az említett 224 millio forintnyi előlegezést váltságdíjul tekinteni, mégis valamibe számítaniok kell, következőleg a még fenlevő tartozásunkat nem fogják magosra csigázni. Pár szóval itt előlegesen megemlíteni szükségesnek tartjuk, (hogy az urbéres föld különben is mienk,) mert mi munkáljuk, s csak munka által bizonyíthatni a tulajdon birtoki jogot, de erről hátul leszen szó.

Mennyire fogják a törvényhozók egy hold földnek, s illetőleg egy jobbágyi állománynak — vagy inkább üleménynek — árát határozni, nem tudjuk, de reméljük, hogy irántunk parasztok iránt, ha nem kedvezőleg is, de igazságosak fognak lenni, és többre nem teszik, mint a bánáti jó földön szabad egyezkedés szerint becsülték.

“E. J. ur Bánátban fekvő (mint a Robot és dézma czimü könyvben 80-ik lapon olvassuk) és így áldott termékenységu helységének lakosait felszólítá, hogy kívánának e vele olly szerződést kötni, mi szerént minden robot és dézmától fölmentetnének? s a válasz az lön, hogy: ez szívöknek legforróbb kívánsága. A szerződés megkötött egy egész teleknél 37. p. forintban. — Nálunk harmincznégy holdnyi legjobb földtől, ha 37 pengő forintot nyerhetne a földes ur, igen szerencsésnek tartja magát. “ Ide pedig még azt kell hoz-

zátennünk, mit kiki különben is tud, hogy a bányai holdak nagyobbak is (1600 öl), meg több holdból is (38-40) állnak, holott az országnak egyes vidékein kisebb holdak vannak, és számuk is sokkal kevesebb, t. i. 16, 22, 24 32. —

És ez valóságos igaz: a földes-urak, ha igazságot akarnak szólni, kénytelenek megvallani; mert ha néhol egyik másik többet kifacsar is belőle, de másutt meg felét alig kapja, tehát egyiket a másikba számítva örülhet ha ennyit kap legjobb földétül. --

Ezt pedig annál inkább állíthatni, ha meggondoljuk, hogy nagy részt éppen nincs is haszna a földesurnak az urbéres földből. A „Robot és dézma“ könyvnek ugyan csak főlebbi 80-ik lapján ennek bizonyítására ezt olvashatni:

„Még most is friss emlékezetben él Z. grófnak, a sz. . . i urodalom birtokosának egy őszinte vallomása, melyben nyilvánítja: „Higgye el ön, urodalmam legbeneficiáltabb, — legkedvezőbb -- helyzetű, négy város közelében; faluim a Dunára seküsznek, a legjártabb országut közelében; gazdatiszteim jók; földeim első osztályzatúak: és mégis ezeknek évi jövedelmét a jószágkormányzás egy fillérig fölemészti; -- nekem csak azon jövedelem marad, mit allodialis földelimen tartott 11,000 birkám hasznából huzok.“

E munka 200 darab arannyal jutalmaztatott meg; azok, kik megbírálták, helyben hagyták, a magyar gazdasági egyesületnek jeles tagjai: ezen gazdasági egyesületben az országnak majd minden tudományos gazdái együtt vannak, és ezek is magok közül a legértelmesebb embereket választották ki a „robot és dézma“ könyv megbírálására; a választmány ezekből állt: Bezerédy István földesur, elnöke a választmánynak, a többi tagok: Benkő Dániel, jószágkormányzó; Fényes Elek, egyesületi előadó; Heuffel János, uradalmi főfelügyelő; Horhy Mihály, földbirtokos, s jószágigazgató; Lumniczer József, jószágigazgató; Magyar Imre, jószágigazgató és birtokos; Patay József, a magyar gazdasági egyesület egyik érdemes alelnöke s földesur, s Török János, az egyesület titoknok. — No már ha ezek mind elismerik, hogy az urbéres föld nem sokat hoz be a földes-urnak, az egész gazdasági egyesület ismeri el, mert abban megegyez: mit e választmány ítél, de így a törvényhozóknak is el kell majd ismerniök, hiszen ők is mind földesurak, következésképen minden nehézség nélkül egyszerűen kimondhatják, hogy („a robot és dézma váltásdíj nélkül örökre el van törölve“). Mert a mi nem hasznos, sőt káros, mit az egész ország gazdái vallanak, azt csakugyan nem kell megváltani. —

Mi parasztok a legjobbat reméljük a jövő országgyűlési törvényhozóktul; hiszszük hogy mély belátásuk, igazságszeretetük, állhatatosságuk és elhatározottságuk által örökre nevezetessé teszik azon országgyűlést és magukat; hazánk történetében új időszakot teremtenek; a magyar nemzetet a többi nemzetek sorába emelik; ez országot megismertetik, miként érdemli. Ezt pedig annál inkább hiszszük és reméljük, mivel semmibe még csak egy fillérbe sem kerül, csupán ész és elszánt akarat kíváncsatik hozzá, ezt kimondani: „A robot és dézma vált-

ságdíj nélkül el van törölve, mi mindnyájan egyenlően szabad emberek vagyunk.“

Most sehol semmit nem tudnak rólunk; ha Austriát emlitenek, né-melleyek legalább azt tudják, hogy mi is benne vagyunk; mások nem tudják vagyunk e vagy nem; de mihelyt az országgyűlés kimondja, hogy e hazában nincs robot nincs jobbágy, hanem szabad egyenlő polgárok vagyunk: meglássátok a világnak minden hirlapjaiban a magyarnak esze, nagylelkűsége és dicsősége fog viszhangzani. — Nincs a világnak annyi és az a kincse, mely szilárd férfiúnak amaz öntudatával érne föl, midőn ezt mondhatja magáról: e hazának dicsőségét nagyságát mi eszközöltük. Midőn Párisban és Londonban megjelenik a magyar férfiú, kinek keblében hazafiság van, önkénytelenül keserű könyeket kell ejtenie, meg-gondolván e két nemzet nagyságát és saját nemzetiségét semmisségét. Ha esze van, akarva és nem akarva e gondolatnak kell agyában támad-nia: mi teszi e nemzetek nagyságát? törvényhozásuk.

Egy dolgot bátorkodunk figyelmetekbe ajánlani ti férfiak, kik tör-vényhozásra öszszegyűltök majd: (e gondolatot „valjon megegyez-e a kormány és király benne“ irsátok ki emlékezetetekből; nektek kötségeskedni nem szabad; nektek mindnyájunk a 14 millió ne-vében határoznotok kell), nem pedig rémmel készülni, mi csak gyermekek és ábrándosok agyában létez; a ki az országgyűlés helyén törvényhozóként jelenik meg, és aggodalommal lép a szent terembe, ha valjon megengedtetik ez meg ez: az komornyéknak, inasnak, szolgának, s bárminek inkább való mint törvényhozónak; a törvényhozó testnek nem szabad maga fölött valamit és valakit — istenen kívül —) ismernie k től kellene vagy lehetne kérnie; neki határozni hivatása.

Midőn a franczia nemzet újjá alakulásának nevezetes időszakában 1789-ik esztendőben, azon meggyőződésre jutott, hogy dolgaiban gyö-keres orvosláshoz szükséges fognia, ha boldogulni akar, megmutatta, mi a törvényhozó test. Sürgetős vala országgyűlést tartani, s midőn a ki-rály és ministerium látta, hogy a dolgok más irányt készülnek venni, és nem azt milyet az előtt, és mely csak a nemességnek és papságnak ked-vezne, a király elküldé szolgáját a gyűlésbe mondatván általa a tör-vényhozóknak: „A ti uratok a király parancsolja nektek, hogy oszolja-tok el, a gyűléssel hagyjatok fel.“ A főpapság, az első rend, erre a gyü-lésteremet elhagyá, őket a nemesség a második rend követte; a harma-dik rend, a nép képviselői a követek, a teremben maradtak, s egyik szónok — Mirabeau — a többiek nevében azt mondá a ki-rály szolgájának: („Eredj, mondd meg uradnak, hogy mi innét nem távozzunk, mi vagyunk a nemzet, mi tör-vényt hozunk, s fölöttünk urat nem ismerünk.“ Nem járja át e szavak ereje velőtöket és csontotokat? Ha nem biztok emlé-kező tehetségekben, édessétek tenyeretekbe, hogy el ne feledjétek. Igen, a törvényhozónak illy meggyőződéssel és öntudattal kell a terembe lép-nie. Pedig nálunk a dolgok sürgetősebbek, mint volt a francziáknál.) —

A megváltásnak módjai. — Megtörténhetik, hogy e módok szükségtelenek lesznek, mert alkalmasint egy csapással véget vetnek a bölcs törvényhozók mindennek, de a rosszabb esetet vegyük mindig, s a csalódás nem lesz olyan keserű.

Egy mód. Engedtsék el egyszerűen a váltásdíj, vagy a robot és dézma mint különben is káros, töröltessék el, miként főlebb már szóltunk róla; ezen kezdjük meg, mivel ez a legstükeresebb mód. — Azt fogják erre sokan mondani: nem igazságos, hogy a földesur így megfosztassék urbéres földének árától vagy a belőle huzott haszontul. Mi feleljük: hiszen az urbéres telek nem is a földesuré, haszon meg nincs belőle, miként főlebb mondtuk, s az idézett: „Robot és dézma“ könyvben meg van írva. Miért fizessünk mi parasztok a földesurnak váltásdíjat olyan földért, mely nem övé, s mely neki hasznot nem hoz, ha éppen övének tartja is? Megengedjük azonban, hogy haszna van belőle, s megengedjük azt is, hogy e haszontul kárpótlás nélkül elesnie nem igazság, de mióta lett a földesur ilyen szigorú igazságszerető? Ha most egyszerre szentlélek szálta meg a földesurat, s állítja mi az igazság, természetesen azt is át kell látnia, hogy mi helyette fizettünk csak bizonyos évek óta számítva is 224 millió pengőforintnyi adót. Fölfelé is annyit fordul a kerék mint lefelé, szokás mondaní; vagyis ha a földesuraság maga iránt szoros igazságot kíván, mi irántunk is azt kell gyakorolnia. — Képzelse a földesuraság, hogy az örökváltság 1790-ben már megtörtént, s a mi adót azóta helyette fizettünk, vegye úgy, hogy mi azt neki inkább váltásdíjúl kezébe adtuk, s ő a nemesség maga kezével tette a közköltségi pénztárba, egyre megy a dolog. Egyszerű az igazság, meg a megváltás is, csak akarni kell. —

Másik mód. Azok, kik a most élő birtokosok közül az urbéres földbirtokot magok készpénzen vették, országszerte irattassanak össze, s nekik valami országos forrásból a vesztett haszonvétel kárpótoltassék, (mert különösen ezek kiáltanak erősen, mihelyt a robot és dézma eltörléséről szó van) a többiek pedig, kikre a birtok örökségképp szált bizonyosan kiáltandják: nem igazság, hogy némellyek kárpótlást kapjanak, mások pedig ne kapjanak, és ezek közül némellyek hozzá tehetik: az én birtokomat is készpénzen vette apám s a t. — de mi parasztok is kiáltjuk: isten és ember előtt igaztalanság, hogy a földbirtokosok terheit mi vittük. Ha olyan szigorúak vagytok az igazságban, mi irántunk is igazságosaknak kell lenetek: a ki csak a maga zsebére akar igazságos lenni, az gunyolja az igazságot.

Az első mód szerint természetesen nem szükséges arra tekintettel lenni, mennyi a váltásdíj, de már a második szerint tudni kell, s azt meghatározni az országgyűlés dolga lesz, de mi is az urbéres földből huzott hasznot mérték szerint kiszámítjuk.

Ha mint főlebb idéztük — a bánáti legjobb földön egy, 38 — 40 holdból álló jobbágytelek 37 pengő forintnyi hasznot ad — és ez már jó haszon, — látni való, hogy holdja egy forint. És e 37 forintnyi haszonbőr természetesen mint kamat tekintetik: ennek megfelelő tőkéje — ha 5

száztulit veszünk—740 p. forint, vagyis egy holdnak ára 20 pengő forint. Igen de a bánaton kívül a többi urbéres földnek holdja felét ha ér, azaz 10 pengő forintot, és így a kinek állománya például 24 hold roszt föld, Váltásgtőkéje 240 pengő forint. Vagyis, ha az urbéres földnek egész összegét két osztályba tennők, a jó bánati s még itt ott hozzá mérközhető tenne 2 millio holdat, ennek tőkéje volna 40 millio forint; a rosztabb föld pedig menne 8 millio holdra, és ez csak felényi értékű levén, t. i. holdja 10 f., tenne a váltásgtőke 80 millio forintot; így az összes váltásgdíj lenne 120 millio. -- Ugy de az urbéres föld jóságra annyira különbözik, hogy tiz osztályt is lehet fölvenni, mert némelly vidéken egy hold a bánati holdnak tized részét sem éri föl. Tehát az összes váltásgdíj alkalmasint 60 vagy 50 millióra leolvadand. Vagyis, egy egy roszt földű hold a bánatihoz mérve 5 forintot sem ér.

Harmadik mód. Az egész váltásgdíji összeg az egész földbirtokra veltessék ki, allodialisra úgy mint urbéresre, és fizesse kiki mennyi földének arányában ráesik; de természetesen a városok, és olly közönségek, mellyek magokat már különben is megváltották, s rendesen adóztak, ide nem számláltathatnak. -- Ha meggondoljuk, hány fokozat van a legjobb földtől kezdve le a legrosztabbig—pedig szoros igazság szerint így kell kivetni a váltásgdíjt aránylag—ezen mód kivitele sok nehézséggel jár. Igen de most is mindennemű kivetéseknél megvan e nehézség; s ha a mostani fizetések e nehézségek mellett megtörténhetnek, a váltásgdíjt is ki lehet vetni. Csak akarni kell. --

Negyedik mód. A váltásgdíj 100 vagy 60 millio, vagy a mennyire az országgyűlés határozza, mindenkire veltessék ki egyiránt, vagyona -- s a kiknek fekvő vagyonuk nincs -- vagy jövedelme szerint, és a lerovásra természetesen bizonyos esztendők tűzessenek ki. -- Mi, kik most is adózunk, a mostani rendes adónkat is teljesítenők a váltásgdíjbol ránk eső részen kívül; ez ugyan terhes lenne miránk, de kimondatván törvényesen a váltással együtt szabadságunk, fölmentve levén minden egyéb földesuri, (megyei önkéntes zaklatás alól), mint szabad polgárok jó szívvel viseljük a kettős terhet azon reménység fejében, hogy hiszen az egyik nem soká tart, s általa szabadságunkat vásároltuk meg. -- Mi hiszszük, hogy találkoznak majd emberek, kik még erre is azt fogják mondani: ez nem megy; nem ám, ha ő rájuk hagynák, ítéltnapig sem menne, de a sürgetős szükség fejökre nő, mi őket kényyszeríteni fogja.

Ötödik mód. Mondja ki a törvényhozás előbb, hogy mindnyájan egyenlő jussal birunk (minthogy istentől és a természettől úgy is van), s akkor törvényesen határozza el, hogy tehát a közterheket mindenki nemes és nem-nemes, vagyona vagy jövedelme arányában viselni tartozik. És ekkor veltessék ki annyi közadó, hogy a váltásgdíj is bizonyos évek alatt lehajoljon, meg az egyéb szükséges költségek is kikerüljenek. -- Ez a legegyszerűbb mód; és mi bátran merjük állítani, hogy ti nemes atyafiak hiában csürítetek csavarjátok, de ez alól ki nem bujtok. -- De hiszen a kinek esze van a nemes atyafiak közül, és nem engedi magát senki által elámitatni, úgy is kész ezt tenni, mert tudja, hogy nincs más mód, nincs más út a menekvésre, mint a közterherviselés által

tökéletesen összeolvadni. A melly polgári társaságnak alkotványa nem szoros igazságon alapszik, annak előbb utóbb le kell dűlnie. Ugyde nem volna az valóságos bolond, ki azt állítaná, hogy az az igazság, ha a gazdagok, a vagyonos nemesek ne viseljék a közterheket, hanem csak a szegény, vagyontalan parasztok? — Nemes atyafiak, közületek sokakat valami bolygótűz, lidércz vakított meg, ti arra meregetitek szemeteket, s lábatok alá nem vigyázva hanem csak a lidérczet nézve olly örvénybe zuhantok, melyből menekülhetés nem leszen soha, (s a lidércz a Budapesti Híradó. Ha életetek kedves, utána ne menjetelek.) — A közadóra nézve végről majd igen nevezetes dolgot sugunk nektek.

Hatodik mód. A sónak fölemelt egész árából törlesztessék le a váltásdíj. — A kormányi szükségek, a só ára nélkül is alkalmasint fódózva vannak, tebát a só ára még föl is emelve egészen fordítassék a váltásdíjnak törlesztésére mind addig, míg az tökéletesen letisztázva lesz. Ha magasra határozza az országgyűlés a sóárt, kevesebb esztendő kel; ha nem emeli nagyra, hosszabb idő kívántatik természetesen.

Mi úgy látjuk, hogy ez is igen egyszerű dolog, az örök váltást könnyen eszközölhetni általa. Azt is hiszszük, hogy az országgyűlés a só árával belátása szerint, leghasznosabb czélokra tetszés szerint rendelkezhetik. Ugyde van e valami hasznosabb, az egész országra üdvösebb, mint általa az örök váltást eszközölni?

Hogy pedig a sóár nem szükséges a kormányzások költségekre; hogy azon költségek a só ára nélkül is kikerülnek. Fényes Elek Statistikájában a III. kötet 33 lapján láthatni, mert kivonván a jövedelemből a kiadást, marad 7,166,919 forint és 48 kr. természetesen pengő pénz. Hová fordítatik e fölösleg? hiszen e fölösleg maga is letörlesztheti a váltásdíjat.

Hetedik mód. A kamarai és koronai jószágok adassanak el, és ezek árából a váltásdíj nagy része kikerül; a mi belőle majd még hiányzik, valami más forrásból pótolhatni. A királyi tartásra szükséges mennyiséget a közadóból lehet ki szolgáltatni.

Ezen kamarai és koronai jószágok, a mostani igazgatás és gazdálkodás mellett úgy is harmad, vagy negyedrészt sem jövedelmezik annak a mit okszerűleg gazdálkodva jövedelmeznének, ha részenként eladva magános gazdáknak valóságos tulajdonai volnának. —

Hogy a kamarai jószágok rosszul kezeltetnek, hogy azokból a hazának néha nem csak semmi haszna nincs de sőt világos kára van (azonkívül mit főlebb említettünk), nem is számítván, hogy az erkölcsiség romlását, a csalást és lopást előmozdítják, a sok, a termérekből legyen itt helyszüke miatt csak egy példa, egy levél, mellyet egy beavatott barátunktól vettünk:

* (Kihagyván az ide nem tartozókat) „Hogy pedig levelemet éppen meddűnek ne mondhasd, előjáróban fogadd szívesen tárczámból a a következő — biztos forrásból meritett — adatot:

Van a magyar kamarának — no de te már szinte látom nevetsz, mert valami obscura camera jut eszedbe? — vagy hát inkább a státusnak a magyar tenger parton 3 terjedelmes körülbelül 10 [] mérföldnyi urodalma, melly birtokot legújabb hír szerint Rainer Lombardiai alki-

rály 23 éves Lipót fiának, mint leendő horvát Bánnak, fényesebb udvar tartásra szándékoznak adni. -- (Hát ez a kamarai jószágok rendeltetése?) Ezen három urodalomnak nemet tiszt személyzete, egy felügyelő és egy ügyvéd vezérlése alatt -- kik Fiumében laknak -- mintegy 12 egyénből áll; a felügyelő ezelőtt 6 évvel a Bécsi Cancellariából mint kegyelt gyakornok küldetett ide, ki természetesen még nem is irnok léteire annyit sem ért a gazdasághoz, mint valami ügyes Jancsi inasból lett tisztartó. Mivel tehát a fő a gazdaságra hivatva nincs, pompát üzni ellenben mindnyájan szeretnek s egy gyékényen árulnak, temérdek ős és csak gondviselés mívelte erdőiket mint egyedüli forrásukat, minden törvény s jó példa daczára úgy letarolták, hogy a még itt ott fenmaradt fákat most már könnyen számba lehet venni. -- Ezen pusztításért a mult télen valami becsületes ember által, ki egy bizonyos helyen bélyeg nélkül nagy mennyiségben eladott fának történetesen nyomára jött, feladva lévén a tisztségek, Duschek kamarai erdőmester ki küldetett ugyan felsőbb helyről nyomozás- és az erdők állodalmá megtekintése végett, ki is -- mint hallom -- már a tavasz óta még egész szeptember végeig, kövér napdíj mellett olvassa a legközelébb ledöntött fákat. Hi azonban körülményes és szigorú jelentést adand e a nyomozó, miután vele a tisztek közbevetve Olaszországot beutaztatták, s mikor lehetett jól meg is vendégelték, és így mindenkép lekenyerezték; ha valjon tesz e arról is említést, hogy a felügyelő utalványára (holott erdőmester is van e birtokban) csak az erdő örök szokták a fát kijelölni és kiszolgáltatni, a tisztek pedig legfőlebb jó kedvükből mennek ki csak néha az erdőbe hűselni, nem tudom, de felteszem, hogy az egész csak szemfényvesztés levén, eredménye semmi lesz, mint egyebütt. -- (Igy kezeltek tehát honunkban avatatlan és hűtlen kezek által az egytetemes kamarai roppant birtok) -- De még más módon és nagyobb összegekben is üzetik a státus családja. Ez előtt -- mint beszélük -- négy évvel, elköltvén egyik kamarai igen feltűnő életet viselt számadó 7,000 pengő forintot, agyon lötte magát, s noha e pénz jobbadán árvapénznek állítatik, a szegény árváknak, mert a számadó nak csekély vagy semmi értéke sincs, még maig sem tett eleget az urodalom, a megye pedig vagy nem tudja, vagy nem akarja ezt tudni. -- Milly csalás és rendetlenség!

A viszont találkozásig isten veled. Fiume Auguszt 10-én 1846. öszinte barátod N. --

Nyolczadik mód. Háboru nem lévén, a hadi adó még más forrásból is meríthető (például a már említett kamarai jószágok ára vagy más) öszveggel a váltságdíj lerovására fordíthatatik. -- Minek béke idején a katonaságnak fegyverben talpon állania? rendeltessék katonaságunk napszám fizetés mellett a tiszaszabályozáshoz, budapest-fiumei vasut készítéshez sat. Mint épen most is mindenféle nyomor és éhség fenyeget, és mégis temérdek idegen cseh, német tódul be napszamosokul, nem czélszerűbb e, nem igazságosabb e, hogy hazánkbeli emberek, testvéreink, kárpátaljai tót, s a tengervidéki horvát rokonaink nyerjenek napszámot, kenyeret? Bizony bizony felfordult világ van nálunk.

Kilenczedik mód. Adjon ki az országgyűlés annyi értékű kö-

kötelezvényeket, vagy bankjegyeket, mennyi a váltásdíj—vagy többet is—s hogy aztán e jegyeknek böcse, kelete is legyen, nyilalkoztassa ki magát az ország adósnak, s tegyen az évi adóból a közpénztárba, vagy bankba annyit, hogy ha valaki magyar bankjegyei helyett kongó pénzt kíván, azokat tüstént be lehessen váltani.

Törlesztésre lehet 15—20 évet határozni, s részenként a bankjegyekből annyit megsemmisíteni, mennyi a váltásdíjból lefizettetett. —

Hát csak az idegen bankotáknak tudjuk mi hasznát venni? Sőt ezek még kárunkra vannak, mert pengő pénzünket, aranyunkat viszik ki helyettük, és mi ez idegen papirokkal megelégedve nem is félünk, hogy becsük forintul négy garasra szálíthatatik akaratunk ellen és tudtunk nélkül.

Illy nemzeti kötelezvények által is könnyen, egy csapással megtörtenhetik az örökváltás. S ha nem történik, bizonyosan csak azon mulik, hogy a törvényhozók nem akarták. —

Tizedik mód. Kérjen az ország annyi kölcsönt, mennyire a váltásdíj rug, s abból fizesse ki. — Hogy pedig kölcsönkaphatásra elég hitele legyen az országnak, törölje el a törvényhozás mind a privilegiáumokat, s mind azt, mi a hitelnek útjában áll. Mondja ki az egész világ előtt, hogy Magyarországbán mindenki egyenlő polgár; hogy a föld, mit kiki bír, valóságos és senki által el nem idegeníthető tulajdona: ha ezt teszi, annyi pénzt kap, mennyi csak kell, s a váltásdíj egyszerre megtörténhetik. —

De a kölcsönt hosszszas időre ne vegye, mert szokássá válik, még szaporodik is aztán. A szabad polgárok hazájában mindig lesz annyi pénz, mennyi szükséges, mert mint a tapasztalás bizonyítja, a pénz oda, azon országba szivárog, melynek lakosai szabadok.

Tizenegyedik mód. Építtessen az ország Budapesttől Fiumeig országos közkölségen vasutat, s mikor a vasut elkészül, annak jövedelmét jelölje ki az örökváltás díjának törlesztésére; majd a földesurak aránylag elosztóznak rajta: mikor a váltásdíj lehajolt, a vasut jövedelme másra fordíthatatik, vagy ingyen használatra átengedtetetik.

Ha mi parasztok illy országos intézkedés által a váltásdíj terhétől egyszerre megmenekszünk, s mostani szolgai helyzetünkől kiszabadulva önálló polgárokká leszünk: a budapest-fiumei vasutnak olly jövedője, olly jövedelme lesz, millyen talán egy vasutnak sem egész Európában.

És némileg szükséges is, hogy az ország a földesurak nagy része fölött így gondoskodva gyámnokoskodjék, s jövedelmét biztosítsa; mert ha más forrásból egyszerre kifizetik nekik részüket, annak kevés idő alatt torkára hágnak, s aztán gyermekeikkel együtt hazánknak haszontalan terhévé válnak.

Hiszen ismerjük őket, mennyi jövedelmet el tudtak ők tékozolni a külföldre, s azonkívül mennyi adósságot csináltak!

Nincs ország a földön, melynek adótul, a közterhektől ment nemessége volna, és mégis nincs nemesség, melly annyira eladósodott, annyira elnyomorult volna, mint a magyar nemesség. Ennek zsebében a váltásdíj, kés volna gyermek kezében.

Tizenkettődik mód. A papi jószágok adassanak el s azok

ára a váltságdíj törlesztésére fordítassék, más forrásból hozzá járuló jövedelemmel, a papoknak pedig a jószágok helyett kész pénz fizetés járjon. -- --

Hogy némellyik szegény plébánosnak alig van kétszáz forint kész pénz fizetése, némelly püspöknek pedig két háromszáz ezer elkölteni valója is van, ez a mi paraszt eszünk szerint nem igazság.

A ki azt hiszi, hogy a papi jószágoknak mindenkor így kell maradniok, hogy ezekkel máskép rendelkezni nem szabad, s tehát ezekből az örökvátság fejében leróni nem lehet: azt valami nagy vétke miatt vak-sággal bünteté isten.

Határozzon az országgyűlés minden püspöknek egyformán 3000 pengő forintot, (ha ennyiből nőtlen létére meg nem tud becsületesen élni, s ennyivel meg nem akar elégedni: akkor nem püspöknek, nem lelkipásztornak, hanem más pásztornak való).

Hiszen a papi jószágok nem csupán azért jeleltettek ki, hogy a püspökök maguk személyére fordítsák azok jövedelmét, hanem egyéb közczélokot nem is említve, hogy különösen banderiomokat tartsa-nak belőle.

Ha a más vallásu papok feleségestül, gyermekesül meg tudnak 1000, legfőlebb 2000 pengő forintbul becsületesen élni, mért nem a pápaista papok?

Az örökvátság- és közadózáson kívül alig van valami, mit sürge-tősebben kellene elintézni, mint a papok dolgát. Az irás azt mondja: jaj a botránkoztatónak, mert jobb volna neki malomkövet nyakára kötni, s vízbe merülni. -- Csak röviden mondunk el néhány szót; az elterjedt veszélyről könyvet kellene írni.

(Vagy igazán szentség a házasság, vagy nem. Ha szentség, a pápaista papságnak is meg kell azt tartania, meg kell házasodnia), ha nem szentség, ki kell törölni a többi szentségek sorából, s mindenki, papi cerimonia nélkül a kivel s a meddig tetszik éljen.

Vagy megtartóztatja magát a pápaista pap minden női közösüléstül, vagy nem tartóztatja meg. Ha igen, vétkezik a természet ellen, melly szerelmet s ösztönt öntött belénk a nőnem iránt: ha nem tartja meg fogadását, hazug, képmutató, s Jézus követőjének, tanítványának nem nevezheti magát. A papság így a hogy van—a kivételeknek tisztelet becsület—az egész népnek botránkoztatója, s ezért tanításukon és predikálásukon nem lehet áldás.

Milly kevéssel megorvosolhatni legnagyobb bajokat, csak a törvényhozók igazán törvényhozók legyenek, s akarni tudjanak.

Rómában egy pap, kinek hozzánk magyarokhoz józanés szerént semmi köze nincs, megtiltotta papjainknak házasodni, s papjaink engedelmeskedtek: ha törvényhozóink ezt határozzák: Magyarorszában a katolikus papok is tetszés szerint megházasodhatnak, ebben is, és még inkább engedelmeskednek, mert a magyar törvényhozásnak saját hazánkban csak több hatalma, tekintélye van, mint egy más országai papnak.

A mi véleményünk szerént e néhány sornyi törvény annyi áldást árasztana ez országra, hogy ki sem tudnók számítani.

„A katolikus papok, megházasodhatnak; minden szerzet el van tö-

rólvo, de akármellyik tudományos szerzetes, mint feleséges férfin, jó fizetés mellett tanítóul alkalmaztatik, ha kíván. Minden plebános a község iskolájában egyik tanítóul szolgál. Minden pap a polgári törvénytörvény elébe tartozik, tehát káptalan vagy egyházi törvénytörvény nem létezik. —

Nem szükséges mutogatni, hogy az értelmes papi személyzet sokkal derekabb polgárokkal népesitené e hazát, mint ama nyomorultak, kik külföldről vándorolnak be, s köztünk levő ellenségeink számát szaporítják. --

Íme a megváltásnak ezen módjait tudjuk; a törvényhozók még más módokat is gondolhatnak ki, de nekünk mindegy, csak hogy a megváltás végbe menjen akármely mód szerint.

Végről azt jegyezzük meg: mindig okszerű gazdálkodásról beszélnek ma az értelmes emberek, pedig lehet e okatlanabb gazdálkodást még képzelni is, mint annyi országgyűlésen át hallogatni azt, minek régen egy csapással meg kellett volna történnie; s két évig sőt tovább is kihúzni az országgyűlést olly tárgyakkal, melyek már elavultak, elkéstek (p. o. az urbér)? ez nem józan gazdálkodás. Mennyibe került ez, s használnincs! --

VII.

De még a legrosszabb eset hátra van, azt mi nem felejtettük ki; tudnillik, ha a törvényhozók semmiképen nem akarnák országos módok által az örökváltságot eszközölni, hanem csupán magunk emberségéből kellene azt végrehajtani. Már ennek kevés módját látjuk, mert szégyenyek, koldusok vagyunk, hanem még sem csüggedünk, mégis mindent elkövetünk, ha ti törvényhozók nem bíjátok, vagy ha igazságosabbnak tartjátok Austria ezer millió státus adósságának felét viselni, mint a mi váltságunkat eszközölni! --

Egy mód. A nemesség fizesse vissza nekünk, mit helyette adóképp fizettünk, tudnillik a 224 millió forintot, miként főlebb elöadtuk, és abból mi az örökváltságdíjat letisztázzuk, s marad is belőle.

Vagy igazságosnak tartja magát az országgyűlés, vagy nem igazságosnak. Ha igazságosnak, kénytelen kimondani, hogy a nemesség tartozik azt nekünk megtéríteni, mit helyette adóztunk, tehát abból a váltságdíjat kifizethetjük: ha ellenben nem igazságosnak tartja magát az országgyűlés, akkor tagjai törvényhozóul föl nem léphetnek, mert képtelenség nélkül nem gondolhatni, hogy azok legyenek törvényhozók, kik magokat nem igazságosoknak, vagy igazságtalanoknak tartják, nyilatkoztatják.

És ekkor nem maradna egyéb hátra, mint az, (hogy tehát a parasztság, a nép közül kell a törvényhozókat választani), kiállítani, mert erről még eddig nem tudatik, maga sem állította, hogy igazságtalan.

Második mód. Mondassék ki törvényesen az urbéres földtörvénynek, a robot és dézma kamatnak.

Mindegy, akár máshol kérnénk kölcsönpénzt a váltságdíjnak lefi-

zetésére, akár az urbéres föld mondatik kölcsönvett tőkének. Készpénz kezünkben nincst tehát szükségkép valahonnét fölkérni kell. Ha mástul kérünk (de nem kapunk, míg előbb a földet valóságos tulajdonunknak nem mondja ki a törvény) kölcsön, a kamatot azon másnak kell fizetnünk addig, míg a tőkét letörleszthetjük; ha pedig az urbéres föld mondatik kölcsöntőkének: akkor természetesen a pénzszé változott robot és dézmakamatot a földes urnak fizetjük, mint hitelezőnek, mind addig, míg magát a tőkét le róhatjuk.

Csak hogy természetesen az országgyűlésnek törvényesen kell meghatároznia a legjobb, jobb, jó, rossz, rosszabb és legrosszabb minőségű hold földnek és a telek vagy állomány josága, nagysága szerint értékét, s annál fogva kamatját; mert ha az országgyűlés valami bizonyos becsárt meg nem állapít, ez uton általános örökvaltság sehasem lesz.

A becsár megállapításában nem lesz méltányos és igazságos a fentebb felhozott bánati szerződést szem elől tévesztetni, mi szerint a legjobb bánati föld holdjának ára 20 ezüst forintban határozottatott meg, tehát egy holddal fölérő tőkének kamatja 5 prt, szerint egy pengő forint.

Harmadik mód. Törölje el az országgyűlés a j o b b á g y n e v e z e t e t, ez semmijébe sem kerül az országnak, és nevezze az urbéreseket haszonbérloknak, árendásoknak, a mik valósággal vagyunk is, és törvényes haszonbérül a főlebb már többször mondott ár (a legjobb föld holdjátul egy forint s lefelé tovább) határozatlassék.

De ez magában nem elég, hanem mondja ki a törvényhozás, hogy: a haszonbérloek éppen olly szabad emberek, éppen annyi joggal bírnak mindenben mint a birtokosok; mivel természetesen a társaságban nem az embernek járulékát, holniját, vagyónát kell tekintetbe venni, hanem magát az embert; az az mondja ki ki a törvényhozás, hogy mint emberek — vagyónra semmit sem tekintve — a törvény előtt mindnyájan egyenloek vagyunk; a többit aztán majd magunk elvégezzük; az árendát rendesen fizetjük; szorgalomnak, a szabadságnál fogva szükségkép támadnia kellvén vagyonosabbakká válunk, következőleg a tőkét is minél előbb lefizetni iparkodunk; mert természetében van a joravaló gazdának, ki a szabadságot szereli, adósságátul minél előbb menekedni.

Hogy nem a holmit, nem a vagyont, hanem csak magát az embert kell tekinteni, az élet mutatja. A megye ügyeiben a legszegényebb nemesnek (kinek a rajtavaló nyomoru gunyáján kívül se égen se földön semmi sincs) szavazata éppen annyit nyom, mint a leggazdagabb mágánásó ki milliókkal bír; pedig ha a vagyont néznők, ezen gazdagnak egyetlen szavazatát annyiba kellene venni (sőt még többbe) mint a többieknek szavazatát együtt.

Minő logica, ha ezt helyben hagyják, de máskor meg azt keresik: ki mennyivel s mivel bír, hogy embernek, polgárnak tartathassék!

A hol, a mikor s a kik azt követelik, hgy ennyi meg ennyi holmi kívántatik embertől, hogy joga legyen, holott látják, hogy az életben meg másképp van: azoknak nincs józaneszük.

Negyedik mód. Mondassék ki mindennek előtt, hogy az urbéres föld valóságos tulajdonunk, de egy uttal mondassék ki az is, hogy azon

földnek--minőség szerént--igaz értéke, becsára rajta fekvő adósság, a mivel tartozunk.

És akkor okkal móddal mint tulajdon földünkre kapunk kölcsön-pénzt—ha éppen valamellyik volt földesur nem akarná tovább rajta hagyni—Urbéres földre természetesen senki sem kölcsönöz.

Sokan az uri rend közül azzal vádolnak minket magyar paraszto-kat, hogy lomhák, lusták vagyunk; de mi azt feleljük nekik, hogy ők százszor lustábbak mint mi, mert mivel töltik az isten adta napot? al-vással, evéssel, játékkal. Vagy mutassák fel a haza színe előtt nagy szorgalmuk, serénységük gyümölcsét, egyébiránt ezen kívül, hogy ná-lunknál renyhébbek, még viszont mi azzal vádoljuk őket, hogy nekik eszük nincs, midőn valakiben hibát rónak meg, de az okot magát elhall-gatják, melynek a hiba természetes és szükséges következése. Ti ma-galoknak dolgozva is lusták vagytok, tölünk pedig azt kívánjátok, hogy másnak dolgozva serények legyünk.

Ötödik mód. Jeleltessék ki országos munka, s mi, hol az hoz-zánk közel, kezünkügyében esik s általa gazdaságunk nem szenved, váltásdíj fejében a munkát szívesen végezzük, nem napszámban, hanem általában.

Ebben mi be fogjuk bizonyítani, hogy lomhák nem vagyunk: csak-hogy előbb szabad emberek kívánunk lenni, nem pedig robotos job-bágyok.

Mennyi munka vár: a folyókat szabályozni, vas utakat építeni, más országulakat csinálni, mocsárokat szárítani, a futóhomokat megkötni sat. Vagy egyik vagy másikkul szívesen vállalunk magunkra annyit jó pénz-ért, hogy az örökváltság lehajuljon.

Hatodik mód. Mondassék ki törvényül, hogy kiki természt-ményben és piaczi áron is fizetheti váltásdíját részenként.—Igy egyez-kedtek Bezerédy István és jobbágysai, miként éppen most olvastuk a Pesti Hirlapban,

Csak akarnatok kell, rajtunk nem mulik; csak segédkezel nyujt-satok, vagy készségteket bizonyítsatok, hogy szándéktok szent: minden menni fog.

A mit annyiszor mondtunk, itt az elősorolt módok végén még egyszer figyelmeitekbe ajánlani szükségesnek tartjuk: csak előbb azt eszközöljétek, hogy mi hozzátok hasonló szabad emberek legyünk: ne kételkedjétek a jó süker el nem fog maradni.

Ez utolsó mód által a mi igaz barátunk Bezerédy hebizonyítá, hogy lehet, csak akarni kell.

Legvégről csak egyet akaránk még megemlíteni: magosra ne csi-gázzatok fel a váltásdíjat, s készakarva ne nehezítsétek a dolgot, (mert a ki igen sokat akar, még keveset sem kap) arról ne feledkez-zetek, hogy hej sokat lerótunk ám már mi nektek, ti pedig nekünk semmi viszon szolgálatot nem tettetek.

A két törvényteket, hogy mi koldusok birtokot szerezhetünk, s hogy bármí hivatalra minket is választhatni, de ti azért nem választot-tok, mi pedig nem választhatunk, meg sem köszönjük, (mert kényte-lenek vagyunk ezt így kegyetlen csufolódásnak tartani).

Az elmondottakból gondolatainkat tovább gombolítván azt kérdezzük töletek: a parasztok közt teljességgel nem találtok megyei hivatalra alkalmas embert, azért nem választotok? meglehet.

Hivatal e az országgyűlési követség? ha hiszitek hogy igen, választatok oda parasztok közül. Ott nem kell szolgabírói ügyesség, hanem hazafiság, igazság.

És nem volna köztünk, kiben ezek feltalálhatnának?

Tartozkodás nélkül egyenesen kimondjuk: (komédia, szemfényvesztés az egész), ha a törvénynek életet adni nem akartok. De ne adja isten, hogy e komédiába idegenek is vegyüljenek, és szomorú kimenetele legyen. —

Ti közöletek, nemes atyafiak, sokan azt hiszik rólunk, hogy mi parasztok ostobák vagyunk, de tévednek ők; azt kellene gondolniok és mondaniok, hogy tanulatlanok, tudatlanok vagyunk, nem pedig ostobák, a kettő közt igen nagy a különbség. De hogy tévednek, természetes, mert azonkívül, hogy őket egyik helyről másikra vontatjuk, viszzük, a porciót hozzájuk befizetjük; mikor szükséges fiainkból kiszemelnek kalonákká; utcsinálni kihajtanak; a robotot végezzük s a t. ezeken kívül soha érintkezésbe sem jönnek, szóba sem állanak velünk, miként ismerhetnének tehát minket? és ha nem ismernek, hogyan állíthatják, hogy ostobák vagyunk?

Tanulni, az igaz, nem értünk rá, mert ő helyettük is dolgozunk, az ő terheiket is mi viszzük: hogy aztán vasárnap fáradtan egy pár óra alatt nem tanulhatunk annyit, mennyit ők sok esztendő folytán, azt megengedjük, de magát az ésszt, isten tőlünk sem tagadta meg. Sőt éppen az bizonyítaná be, hogy neki nincs esze, ki tőlünk ezt kereken megtagadná.

Az ész, a tiszta józanész azt sugja, hogy a bár kitől vett jótéteményt viszonzni kötelesség. Mi ezt teszszük; a hazát mi szeretjük, mit azzal bizonyítunk, hogy a tőle vett csekély jóért, háladatlanok nem vagyunk; iránta tartozó kötelességünket szentül lerójuk; ez észre mutat: míg a nemes atyafiak számosai, mihelyt a haza szekrényéből zsebeiket megtöltik, hátat fordítanak neki, kötelesség teljesítésről hallani sem akarnak; hát ő náluk ilyen szokott lenni az ész?

O nemes atyafiak! mi parasztok tanulatlanságunk mellett csupán józanészünk szerint s a mindennapi tapasztalásból okulva, állítjuk, hogy hazánkban felfordult világ van, hogy valami igen nagy bajnak kell lenni: ti nagy tudományokkal (hitetek szerint) még inkább átláthatjátok. Mi parasztok részünkről azt következtetjük, hogy valami változásnak kell történni, jobbra vagy balra.

Azt észreveszzük, látjuk, tapasztaljuk, hogy az országban nagy sürgésforgás, zaj versengés van; mindenféle gyűléseket, tanácskozásokat tartanak; az ujságok tele vannak mindenféle jó tanácscsal indítványokkal: e nevek: haza, nemzet, kormány, administrator, sérelem, ipar, gyanúsítás, Budapesti Híradó, dohányügy sat. töltik a levegőt; egy idő óta pedig a Kanaánnak nevezett magyar földön leginkább e rettenetes szavak hangzanak: s z ü k s é g, é h s é g, n y o m o r, sat. mi paraszt eszünkkel azt hozzuk mind ezekből ki, hogy valami nevezetes bajnak

kell lenni, mivel semmi sem indulhat meg; hogy hiányzik valami fő dolog mi az ügyeket természetes utjukba igazítva megindítaná, melyre aztán a zsidaj önként megszűnnék.

Mi két mesepéldát hozunk fel, ha a tisztelt hazafiak rossz néven nem vennék.

„A rátótiak Veszprémbe egy falórárt vettek a helységhez számára, hogy bírákuraimék mindig tudhassák: hányat ütött az óra, vagy is mikor kell ebédelni. Felfüggesztik az órát, de mindig csak egy helyre mutat, nem mozdul tovább. Tanácskoznak mitévők legyenek; helyeztetik az órát jobbra, balra; pöczköt tesznek háta mögé; tolják majd egyik majd másik mutatót előre hátra, de csak nem jár biz az: nagy sokára azt mondja egy az esküdt emberek közül: hallja kendtek, nem volna e jó azt a két nehéz vasat, a zsinagba akasztani? Ez megtörténvén, és ime csodálatosan az óra járni kezd.“

Másik példa. „Majmód város lakosai közül némelyek külföldön is megfordulván oly szörnyűséges gőzmaschinát láttak, mely a gyalpút megtiszlogatta, megfonta s felgombolitotta s egyuttal meg is szötte. Ez megtetszett nekik, hazajövének rábírtak a város lakosai közül több vagyonos embert, hogy ők is hozassanak maguknak illy maschinát. Megtörtént. Fölállítják s elébe tesznek nagy rakás gyalpút, de a maschinán nem mozog. Tanakodnak, mi baj lehet, hogy a gép nem munkálkodik? fűtől fátul tanácsot kérnek, mind hiában. Végre egyiknek eszébe jut: talán jó volna tüzet rakni a kazán alá, hogy előbb gőz lenne. — Ejnye jó ám — mondanak.“

Mindenben kell valami első indító oknak lenni, mi az egészséget mozgásba hozza, s a keresztül kasul futkozásnak irányt adjon.

A mi polgári életünkben elfeledkeztek a földolgról, mi nem más, mint: a szoros igazság.

Mihelyt ezt választjátok és jelelitek ki azon pontul, honnét kiindulni kell, minden természetes mozgásba jő, és legjobb rendben megy. —

Főlebb már említettük, de nem tehetünk róla, kénytelenek vagyunk arra ismét visszatérni, annál inkább, mivel éppen itt arról akarunk szólni, mi az igazság? a mi értelmünk szerint.

Hogy egy magános püspöknek, kinek se fia se lánya nincs, azaz ezer, száz ötven ezer, két száz ezer, két száz ötven ezer, de sőt háromszáz ezer ezüst forintnyi jövedelme is legyen évenként elkölteni, és ő abból még csak egy krajczárt se tartozzék adni az országos közterhekhez, hanem mi szegény parasztok véres verejték közt szerzett néhány forintainkból fizessük az ő teher részét is; — hogy a gazdag világi urak, kik közül némelyiknek négy öt száz ezer pengő forintnyi évi jövedelme is van, mit aztán nagyobb részt külföldön szórják el, (s még is ezek helyett is mi fizessük a porciót, az ő porciójukat) isten és ember előtt valljuk, hogy ez nem igazság; sőt égbekiáltó igaztalanság! És az illy emberek mondják aztán, hogy mi magyar parasztok röstök vagyunk, mivel az ő terhök alatt roskadozva elnyomorodunk.

Mi kiáltani fogunk e borzasztóság ellen, s kiáltásunkra a pozsoni országháznak érzéketlen falai is megilletődnek, miként menyörgéskor reszketnek, mert a mi szavunk is isten szava lesz. (Ámitásnak és ha-

zugságnak tartunk addig minden határozatot, míg e hallatlan igaztalanságot a tek. rendek el nem törlik).

A főpapok és nemes nagyurak (kik ugyan gyakran kiabálják, hogy a népet nevelni kell, mire azonban semmit sem tesznek) vagy elismerik ez állapotot igaztalanságnak, vagy nem ismerik el.

Ha elismerik és mégis követik, és még sem akarják megváltoztatni, ők rossz szívéek, gonosz akaratuak, mást nem gondolhatni, és ekkor majd arra jutunk, hogy (mi parasztok leszünk kénytelenek valami javító vagy nevelő intézetet nyitni, hogy abban ő nagyságaikat, méltóságukat, jókká, jószívékké, vagy jó akaratuakká neveljük): ha pedig el nem ismerik ezt igaztalanságnak, akkor ismét nekünk kell őket olly intézetbe adnunk, hol annyira nevelhessük, mi szerént ez állapotot igaztalanságnak lenni elismerhessék.

Míg ti, mind egyházi, mind világi főurak, törvényül nem alkotjátok, hogy: mindenki vagyona arányában egyenlően tartozik az országos közterheket viselni; míg ti, ezek alól magatokat kivonjátok, és a ti teherrészteteket a mi vállainkra nehezítitek: addig e szavak „a népet nevelni kell” a ti ajkaitokrul mint istenkáromlás fog lehangzani; mert a mi nevelésünk jobb a tieteknél, mivel isten maga önté belénk, s az, eredeti természetéből még kiforgatva nincs.

Nemes atyánkfiai, e hazának egyformán gyermekei, testvérek vagyunk, tehát ne akarjátok velünk elhitetni, hogy mi parasztok vagyunk okai mind azon bajoknak, mik e hazában vannak. Roszszul palástoljátok szándéktokat; mi igen jól tudjuk (mert érezzük) hol van a baj, azért ne is erőködjetek azt hitetni el, hogy a parasztságnak neveletlenségében rejlik.

Minden nyomornak és veszedelemnek forrása: irántunk igaztalanságtok. Legyetek mi irántunk szorosan igazságosak, és minden nagy baj magától elenyészik.

Viseljétek velünk a közterheket egyiránt, ezt kiáltja fületekbe a kényszerítő szükség, saját hasznotok, a következtető ész, a keresztény szeretet, lelkesmeretek, és minden: ha teszitek, ekkor igazságosak lesztek irántunk, de csak lesztek ezután. Még ezzel nincs elég téve a mult igaztalanságért, pedig a kölcsönt vissza kell fizetni, a mi adót csak 1790 óta is, miként már mondtuk, helyettetek fizettünk, azt mind halálíg visszaköveteljük tőletek, az az annak fejében az általános örökváltság díját kell vagy egyszerűen letörölnötök, vagy ha tetszik, bármi forrásbul meritenetek, csak a mi vállainkról levenni szent és kölcsön kötelességtek.

A hortobágyi pusztaságnak vad fia miveltebb mint ti vagytok, ha az örökváltság díját a helyettetek fizetett 224 millió forintunk fejében le nem hajtjátok; mert a hortobágyi vad fia csak annyit vesz el, és csak attól, a kinek sokja van, mennyit természeti szüksége éppen megkíván: (ti pedig tőlünk szegényektől csikarjátok ki verejtékünknek minden jobb gyümölcsét, mire szükségtek nincs is, s aztán külföldre szórjátok ki). O ha ez igazság, ha ez neveltség: akkor a nemzetgyilkolás erény, mert hiszen e módon ölítetek el, gyilkoljátok meg a magyar önálló nemzetiséget.

Teszitek e ezt, az az letörлите e a váltáság díjunkat adosságtok fejében, nem tudjuk; de ha nem, csak arra kérünk, engedjete terheink sulya alatt legalább hozzátok hasonló emberek ké lennünk. Ezt is sokaljátok tölünk? Ugyan mit szándékoztok tehát irántunk cselekedni? néhány mérő gabonát osztotok ki, mikor éhség fenyeget, hogy aztán porig alacsonulva, elöttetek térdepelve, (köszönjük meg nagylelkűségetek? de hát nem ti eszközлите e éhségünket a gyalázatos robot és a józanész által kárhoztatott dézma rendszeretekkel)?

Ah de ti azt tartjátok, hogy a paraszt nem lehet addig hasonló ember, míg tulajdon földdel nem bír; míg magát az urbéri tartozások alól meg nem váltja. Ha ezt hiszitek, hatalmasan tévedtek, és szörnyű következzelenségeket áruljátok el.

Lássuk miként?

Sok szegény nemesembernek egy talpalatnyi földtulajdona sincs, hanem élődik a hogyan lehet: és mégis olyan embernek tartjátok, mint azt, kinek harmincz negyven mérföldnyi földbirtoka van; mikor tisztvagy követválasztás van, öszszehíjátok e szegény nemeseket a várme-gyeházhoz -- ha érdektek, hasznotok úgy hozza magával -- és szavazata annyit nyom, mint a legtöbb birtoku grófé.

Vagy igazságosnak tartjátok ezt vagy nem. Ha igazságosnak, úgy minket parasztokat sem akadályozhattok azon jogokban részt venni, mert mi is azon szegény nemeshez hasonló emberek vagyunk, különben logíátlanul s következzetlenül cselekeztek: ha ellenben nem igazságosnak ismeritek és mégsem törölите el, megint következzetlenséget gyakoroltok.

Ha a tulajdon földbirtok adhatná csak meg embernek szavazati jogát, a birtoktalan nemesek sem szavazhatnának, ők sem élhetnének jogokkal, nem lehetnének hozzátok főbb nemességhez hasonló emberek. De még többet mondunk, egyetlen egy papnak, egy püspöknek sincs tulajdon földbirtoka, hanem csak használat végett van neki átlengedve, hogy annak jövedelméből készpénz fizetés helyett élhessen, tehát e szerint ő sem hasonló ember hozzátok; neki sem lehet szavazata, befolyása; következzetesség ez?

A király-városok ügyét hoszasan meghányták a mult országgyűlésen, s azt akarták kivíni, hogy a lakosoknak szavazatuk legyen: igen de a legnagyobb résznek nincs földbirtoka, nincs háza, hanem valami foglalatossága van, abból él, tehát következzetesség minket azért akadályozni, mert nincs földbirtokunk?

Hiszen a nemességnek sincs valódi földbirtoka; az utolsó sarjadék nem rendelkezhetik a jószággal, hanem a kamarára kell szállnia; tehát következzetesség ez? a nemes élvezzen minden jogokat, holott saját földé neki sincs, és a paraszt ne lehessen hozzá hasonló ember, mert nincs földbirtoka?! mily következzetlenség!

De más részről meg a paraszt szintugy tulajdonának mondhatja a telket, a jobbágyi állományt, mint a nemes az állodialis földet, mert ha a paraszt örökös nélkül meghal, törvény szerint a nemes földesur még pénzen sem veheti meg azon örökös nélkül maradt állományt, sem a kamarára, vagy fiscusra nem száll, tehát századokig, míg csak egy sarja-

déka van, a paraszt is tulajdonának nevezheti azt, míg a velejáró törvényes terheket viseli. Milly szörnyű következetlenség tehát állítani, hogy a parasztnak nem lehet joga, szavazata.

A mult 1844 évi országgyűlésen azt a törvényt hozták, hogy a parasztot (is) választhatni s kinevezhetni mindennemű hivatalra, tehát alispán, és főispán, de sőt még nádorispán is lehet. No már most kérdjük: nem iszonyu következetlenség e mondani, hogy ő legfőbb hivatalnok is lehet; de a legelső hivatalbelinek választásához még csak egy kukkot sem szólhat. Hát következetesség ez? Ő választhatatik alispánná, nevezetethetik főispánná; de választania nem lehet, szavazata nincs; a jogoknak legelső fokával nem bír, de a felsőkkel igen! Milly következetlenség! Hiszen ahhoz nem sok kell, hogy valaki mondhassa: én Jókay Ferenczet akarom szolgabírónak, mert őt ismerem; ott a faluban lakik, becsületes jó ember, mind szereljük, mert az egész faluban senkinek rá legkisebb panasza nincs; mert ő igazságos ember. Ennyit az utolsó búres és napszámos is mondhat, meg a legtudományosabb ember is csak ennyit mondhat Jókay Ferenczről. No már nem a legkiáltóbb következetlenség e határozni: hogy ennyit mondani ismerni, a paraszt nem képes; de hogy az egész megyét, mint alispán vagy főispán kormányozhassa; törvényszékeken ítéleteket mondhasson; mint tisztviselő az országgyűlésre követül választva törvényt hozhasson, erre ő, a paraszt, mind képes. Milly törvény, milly következetlenség!

Vagy el kell törőlnötök ez ujonan hozott törvényt, mi szerint a paraszt bármely hivatalra választhatatik, vagy ki kell egészítenetek, hozzá kell tennetek mi a dolgok természete szerint oda tartozik, így: a paraszt választhat, és választhatatik; mert emez utóbbi szó a másik nélkül valóságos képtelenség.

Ha megfordítva volna e törvény, tudnillik így, hogy a paraszt választhat ugyan, de maga, mint paraszt nem választhatatik: ennek volna értelme, van benne ész.

De visszatérünk követelésünkre, hogy leg alább igazságosak legyetek irántunk; hozzátok hasonló embereknek minket is elismerjetelek. Ugy de abból, ha irántunk szorosan igazságosak lesztek, az következik, hogy természeti jogainkban sem akadályoztok, s nem kívánhatjátok, hogy a ti terheteket mi vigyük: de nem kívánhatjátok azt sem, hogy az urbéri váltságot még egyszer letegyük, holott azt már lefizeltük, miként főlebb megmutattuk; szóval mihelyt irántunk szorosan igazságosak vagytok, kénytelenek lesztek egyszersmind elismerni, hogy tehát törvény előtt mindnyájan egyenlők vagyunk, s ennél többet, sem ember sem isten sem kívánhat.

Ha talán nem hinnétek, hogy a szoros igazság tökéletesen egyenlőkké tesz bennünket jogokban, szabadságban s mindenben, megmutatjuk. — De nem, ezt megmutogatni akarni haszontalanság lenne; hiszen ezt tudja mindenki; hiszen ez annyi volna, mint ha azt akarná ember valakivel elhitetni, hogy nappal világos, éjjel pedig sötét van; nem nevetne e ki bennünket az, kit erről meggyőzni akarnánk, mert hál nem tudja e ő azt éppen úgy mint mi?

Szoros igazságot követelünk tehát csak és semmit mást, mert eh-

ben minden befoglaltatik. Az egész világ igazságot követel mindenben, mindenkor, hát csupán mi magyar parasztok ne követeljünk?

Faluhelyen azért van bíró, hogy az igazságot kiszolgáltassa; bármi nagy városban is bíró és tanács azért van, hogy igazságot tegyenek; — a megyékben azért vannak szolgabírók, főbírók, táblabírók -- és alispánok, hogy az igazságot kiszolgáltassák; -- a föltörvényszékek Budapesten, királyi tábla, hétszemélyű tábla azért vannak föllállítva, hogy az igazságot kiszolgáltassák; -- országgyűlésre azért jönnek össze a rendek, hogy olly törvényeket hozzanak, mellyek szerint az igazság kiszolgáltathassék; -- szóval minden oda van irányozva, hogy igazság legyen: igen de nem ellenmondás e, nem ámtás e, (nem hazugság e mindez, ha mi irántunk azon legnagyobb igaztalanság gyakoroltatik, hogy a gazdagoknak, és nagy birtokuaknak teherrésztét mi viseljük, holott a magunkét is alig bírjuk)?

Minő megfelfejthetlen tünemény ez a természetben, hogy az igazságot mindenütt és mindenki iránt lélekismeretes kötelesség kiszolgáltatni, (csak a magyar paraszt iránt nem!)

A ti ajkaitokon megszejtelenül e szó igazság, míg a közterheket velünk egyenlően a vagyon mennyiséghez képest nem viselitek.

Ha elismeritek ma, hogy igazságos a ti teherrészeteket magatoknak vinni, úgy el kell ismernetek természetesen azt is, hogy ezelőtt 56 évvel vagy 1790-ben s azóta mindig igazságos volt maig, s leszen is mindenkor, hogy kiki maga vigye a maga teherrésztét, mert az igazság ma nem lehet más természetű, mint volt 50 vagy -- 60 esztendő előtt. Igen de mi 1790 óta (helyettetek) 224 millio pengő forint teherköltséget vitünk, mit ha az igazság szent nevét be mocskolni nem akarjátok vissza kell fizetnetek, de a mit mi nem is kívánunk, hanem csak azt a csekélységet kötik ki, hogy érte a robotot és dézmát töröljétek el; azt a robotot és azt a dézmát, mi nektek nem is használ, miként megmutogattuk s magatoknak még inkább kell tudnotok, ha igazságosak akartok lenni. Azon kis birtokosoknak, kiknek minden kincsök a néhány jobbágy robotjában és dézmájában áll, valahonnét könnyen adhatni kárpótlást.

A szentírásban is ezt olvassuk: keressétek mindenek fölött az igazságot (természetesen alatta értetik, hogy kövessétek is ha egyszer megtaláltátok) a többi megadatik nektek. -- Másutt szinte az írásban ez van: Boldogok a kik éheznek és szomjuhozzák az igazságot, mert ők megelégetnek.

Igen, mi keressük, éhezünk és szomjuhozzuk az igazságot, miként az írás int bennünket, de keresésünk nem abban áll, hogy csak várjuk míg sült galambként -- szájunkba röpüljön, hanem minden módot elkövetünk, hogy számunkra megszerezhessük.

De mit mondunk? nem is szükséges az igazságot keresni, tudjuk hol, miben van; e mondásban van: ne tedd azt másnak, a mit nem akarsz hogy ő neked tegyen. Mihelyt ti nemes birtokos atyafiak ezt megtartjátok, az igazság kezünkben van. Akarjátok e ti, hogy a mi terhünket rátok hárítsuk? akarjátok e, hogy mi helyettünk ti fizessetek? akarjátok

e, hogy mi titeket a jogokból kizárjunk? szeretitek e, ha a szerepeket fölcseréljük, ti paraszt munkásokká válnatok, mi pedig helyettetek urakká? ti bizonyosan azt felelitek: ezt nem akarjuk, mert ez nem volna igazság; jól van, a mit ti magatoknak igazságosan nem akartok, éppen azon igazságnál fogva nekünk sem akarhatjátok; vagy is a mit ti magatoknak igazságosan nem akarhattok, mi sem akarhatjuk magunknak; ez természetes és világos.

A szoros igazság nem tesz különbséget, nem tekint fekvő birtokra, nem keresi, kinek hány száz ezer forint jövedelme van, hanem csak a cselekedetre figyelmez; azokat, kik egymásnak nem ár tanak, sőt a mennyiben telik használnak, azokat testvérek gyanánt tekinti. Akár nyuszt prémes és selyem vagy allasz ruhája, akár durva gubája van valakinek, rá nézve mindegy.

Miként zárhat tehát ki minket a jogokból a ti igazságtok? mi úgy hiszszük, hogy ti rettenesen csalódtok azt gondolva, hogy az igazságot ölelitek, pedig ha álörccáját lerántjuk, meglepetve veszitek észre, hogy az álnokságot öleltétek igazság helyett!

Példában mutatjuk, hogy az igazság nem tekinthet vagyonra meg gunyára, hanem egyenlően csak az embert nézi. Tegyük, hogy Nyusztbundás Pál és Gubás Péter egy kocsin utaznak valahová. Rendeltetésük helyére érkezve azt mondja Nyusztos Pál: csak fizesse kend ki Gubás Péter a fuvarost, én nem fizetek semmit. Gubás Péter feleli: én! én kend helyett nem fizetek. Versengés közben öszzeszekapnak, s aztán szerencséjükre arra jő Igazság uram, s bírájokká választják, hogy dolgukat köztük intézze el. Valjon mit fog tenni Igazság uram, azt határozza e, hogy a fuvarbért csak Gubás Péter maga fizesse? lehetetlen, hanem azt kérdi: mennyi a fuvardíj? tíz forint, -- felelik. -- Jól van, fogja minden bizonnyal mondani, öt forintot, azaz, felét fizeti Nyusztos gazda, a másik felét Gubás gazda.

Nem, az igazság nem tekinthet gunyára, vagy birtokra, ő személyválogatás nélkül ítél; ha különbséget tesz, bátran állíthatni hogy maga Igazság uram nincs otthon, hanem valaki más lett addig helyettese.

De sőt, nem is lát az igazság, vagy inkább nem is néz, mert szeme be van kötve, s úgy ítél, csak a cselekedetek fölött.

Miként tudhatná tehát, hogy nekünk parasztnak van e birtokunk vagy nincs?

Mi következik ebből? az, hogy az igazságot képviselő bírónak szemé is be legyen kötve, s ne lássa: pöregatyás vagy selyem ruhás ember áll e előtte. -- A bekötött szemű bíró előtt az emberek mindnyájan egyenlők, miként -- sötét éjjel mindnyájan feketék.

Hát még mi következik? az következik hogy tehát a törvényhozóknak, kik a igazság kiszolgáltathatására a törvényeket alkotják, szinte nem szabad személyválogatást tenni; mert ha magok a törvényhozók nem alkotnának mindenki iránt egyenlően igazságos törvényeket, kép telenség nélkül nem kívánhatnák, hogy a bírók a nem igazságos törvények szerint még is igazságosan ítéljenek, holott a bíráknak szorosan a törvény szavaihoz kell ragaszkodniok; ugyanis a millyenek a a törvények, olyan szokott lenni az igazság kiszolgáltatása. -- Minden

télőszéknek alapja a törvény, ha már az alap nem igazságos, a ráépített ítélőszék sem lehet igazságos.

VIII.

Legvégre hagytuk azt, mit ti nemes atyafiak szokás és a dolgok természetére szerént méltán ellenünk hozhattok fel; tudnillik ezt:

„E drága Magyarországot mi nemesek fegyverrel és vérrel szereztük, az egész miénk nemeseké, s a mi föld aztán idővel és lassanként a jobbágyoknak, parasztnak adatott használat végett, csakugyan miénk volt, és nem tartozunk ingyen átengedni a parasztnak, és éppen azért most sem tartozunk a robotnak és dézmának váltságdíját elengedni.“

Mi nem birunk nagy tudománnyal, nem is merünk tehát veletek e fölött vitalkozásba ereszkedni, mert nekünk dolgoznunk kellett, nem tanulhattunk: de véleményünket előadjuk, s csupán egyszerű józanészünk fegyverével állunk sikra s veletek szembe; a mellyik részre aztán az igazság fog állani, aszé lesz a győződcsem.

(Főlebb már említettünk egy kis könyvet, tudnillik ezt: „Népkönyv vagy polgári katekizmus a nép számára).“ Ezen könyvecskének 74—76 lapjain meg van mutatva, hogy a paraszt, ki addig itthonn dolgozott, míg a nemesség háboruskodott, éppen annyi érdemet, sőt még többet tett mint a katonáskodó, mert széllal sem itthon, sem háboruban nem élni, hanem szükséges hogy kenyéradók legyenek, tehát a nemes atyafiakat ama könyvecskének érintett lapjaira utasítjuk, hol meggyőződhetnek arról, miről meggyőződniök kell, itt pedig még más okokkal támogatjuk követeléseinket:

Mi magyar parasztok égből nem hullottunk, sem pedig más tájról vagy országhol nem költözködtünk ide, hanem együtt jöttünk veletek nemes atyafiakkal Ázsiából keletről; vagy ha ellenkezőt tudtok, mutassátok ki; és mikor őseink e tért elfoglalták, mindnyájan egyenlően szabad emberek voltak; nemesi diplomája senkinek sem volt, tehát olly nemes, millyenek ti maiak vagytok, egy sem volt köztük, ők írni nem is tudtak, nem is volt szükségök (olly nyomoru kutyabőrre) mi a mostani nemességnek minden bücsét, érdemét teszi; akkor fegyver, bátorság, erő kellett, nem diploma.

Mi parasztok azon eredeti ős magyarok ivadéakai vagyunk, kik a kutyabőrre semmit sem adtak, sőt nem is tudtak róla semmit, mert nem volt rá szükség; a diploma későbbi (nyomorult) találmány.

Midőn a királyok a közszükségekre fenhagyott, vagy az unokákra váró nagy terjedelmű néptelen földeket pusztaságokat már mind elajándékozták néhány hízalgó szolgának, (s midőn később illy hízalgók és tányérnyalók még mindig voltak az udvar körül, ajándékozni való föld nem lévén: csak diplomát adtak nekik, s a nyomorult szolgák ennek úgy örültek mint kis gyermek csillogós játékainak. E bördarabot kincs gyanánt nézték csak azért; mert a király adta), erre kevélykedni kezdettek, nem csoda, hogy aztán több gyarlók is megkivánták.

Észrevevén a királyok, hogy az embereket illy semmiségekkel ki

lehet elégiteni, hogy illy befirkált bördarabot nagyra becsülni kezdettek: e felfödözést aranybánya gyanánt kizsákmányolni magokban elhatározták; e felfödözés kincses forrásul használtatott; a kutyabőr nagy mennyiségben készen tartatván pazarul osztogatatték.

A mostani nemesség a kutyabőrös korszaknak sarjadéka (mi magyar parasztok pedig az első, az eredeti egyenlő ős magyaroknak ivadéakai vagyunk, kik a kutyabőrrel semmit sem tudtak, mert rá szükségük nem volt); ismételve mondjuk, mi az ős magyaroknak el nem korcsosult, diplomára nem szorult maradéakai vagyunk; nekünk nincs kutyabőr diplománk, mint nekik nem vala, nekünk nincs rá szükségünk, miként az ősöknek sem vala.

Mikor az ősök keletről jövének a Kárpátokon áttörtek, és e termékeny földet elfoglalták, nem nemesek hanem magyarok voltak, mint mi parasztok vagyunk; csak annyiban használták e szót nemes, a menyiben bátran és vitézül harczoltak, a mint minden derék cselekedetet, tett, nemes tettnek és nemes cselekedetnek szokás mondani.

Ha valaki igen derekat cselekszik, szép dicséretes dolgot visz végbe, akkor azt mondjuk róla: nemesen cselekedett; de képtelenség nélkül nem állíthatni, hogy már ennél fogva minden utóbbi cselekedete szép, dicséretes, nagylelkű legyen; mert az élet és tapasztalás mutatja, hogy az ember gyarló lévén egyszer dicsően, erényesen, majd meg máskor hitványan, vétkesen cselekszik, vagy legalább közönségesen működik, midőn cselekvését sem deréknek, sem hitványnak nem mondhatni; az egész élet s az emberek legnagyobb többségének élete csak illy se hiedeg, se meleg, az az közönbös cselekvésekből áll; valóságos képtelenség tehát valakit egész életére nemesnek billegezni azért, hogy egyszer vagy másszor nemesen cselekedett; de még nagyobb képtelenség megállapítani, hogy annak még gyermekei és minden unokái is nemeseknek mondassanak, habár egész életük folytán nemcsak egyetlen egy derék tettét végbe nem vittének is, hanem inkább alacsonyágban tölték minden napjaikat.

Hiszen ha az józanészszerű, ha az igazságos, hogy egy valamely apának minden jövődő unokái nemeseknek mondassanak azért, mert az apa egykor valami nemeset cselekedett: ugy azt is józanészszerűnek, igazságosnak kell nyívánitanunk, hogy egy valakinek minden unokái) habár legderékabban, legerényesebben cselekedjenek is) gazembereknek mondassanak, mivel azoknak apjuk vagy nagyapjuk egy gaz tettet vitt végbe.

Lássuk csak példában. Van egy szerencsétlen család, ennek pénzt a zsványok elrabolták s elillanva magok után az ajtókat bezárták, s a házat a szerencsétlenekre rájok gyűjtötták. Már recseg a födél, hullnak az égő üszkők, gerendák, a magos ablakokból rémitően kiált a hét tagból (szülők és öt gyermek) álló család segedelemért; érkeznek emberek, de a kapu zárva, s a tűzvész is halállal fenyeget, senki sem bír vagy mer szabadításra futni; azonban a sokaság közt egy idején fut és fejszével bevágja az ajtókat, s a családot a borzasztó halál torkából maga veszedelmével s élete kockáztatásával kiszabadítja. Ez idegen egy szegény paraszt napszámos vala. E tettet mindenki nemes, nagylelkű tettnek hirdeti, de neki nincs magyar nemesi oklevele.

Ebből, vagy száz meg ezer példából látjuk, hogy a szép, a dicső tettet mindenütt magasztalják, a magyar, nemes tettnek szokja nevezni; de ebből csak esztelen, csak örült következtethető, hogy a ki derék, dicső (nemes) tettet visz végbe, az magyar szólásmód szerint nemes ember, vagy magyar nemes ember.

Nemes tettek mindenkor s a világnak minden részében voltak, vannak és lesznek: de magyar nemesi oklevél, vagy kutyabőr nincs és nem lesz; pedig ha csak a magyar nemesi diploma bizonyítaná, ki a nemes lelkű, a derék ember: akkor e nemesi oklevélnek mindenütt kellene lennie.

Mi magyar parasztok azt tartjuk, hogy (drága komedia, gyermeki csecsebecse a nemesi oklevél), s hiszszük, hogy minden jóra való, eszes magyar ember annak tartja.

Hiszen ha e nemesi oklevél szükséges volna ahhoz, hogy valaki derék ember lehessen: a mi őseinknek mikor ide bejöttek, már kellett volna gyártaniok, fabrikálniok, és mindenik magyar férfinak egyet kellett volna adniok. Titeket kérünk, mostani nemes atyafiak, mondjátok meg őszintén: mit gondoltok hogy az ősök feleltek volna, ha nekik egy valaki azt mondja vala: itt van egy befirkált, darab kutyabőr, vegyetek jó pénzen ebből mindenitek egyet egyet, mert a kinek e kutyabőr kincse nem lesz, az nem lehet derék magyar ember? ugyan mit gondoltok, hogy feleltek volna e harcziak? mi azt hiszszük részünkről, a szégyen borkereskedőt bolondnak vagy pedig igen tréfás komediásnak tartották volna. Béla királynak névtelen jegyzője megírván a mi magyar őseink derék tetteit, egy szó említést sem tesz arról, hogy nekik nemesi oklevelük volt volna.

Az egész földnek négy részében vagy éppen nincs nemesi oklevél vagy csak alig, csupán Európában, a földnek ez ötödik részében divatozik még, pedig ha ez oklevél szükséges volna, ha ez az embert derekabba tenné, ha ez megkivátnátnék arra, hogy az ember jeles tetteket vihessen végbe: mindenütt kellene illyennek lennie.

Ollyan nemesi oklevél pedig, melly embert a közterhek alól fölmentene, a földön egyetlen egy sincs, csak a magyar nemesé. Másutt a koldusokat, nyomorultakat, ügyefogyott balgákat mentik föl az adózás alól: nálunk ellenben természetellenül éppen a vagyonos, a gazdag, a nagy birtokosoknak az adó alól fölmentve. Milly felfordult világ!

Hazánk, majd minden országok közt legáldottabb, a természetből majd leggazdagabb: és mégis éppen csak e haza lakosait fenyegeti mind untalan éhség és szükség! Mi ennek legfőbb, sőt egyetlen okául azt tartjuk, hogy itt, és csak itt, a d o l o l m e n t e s okleveles nemesek vannak.

Vagy elismeritek nemes atyafiak ez állapotot természetlennnek és igazságtalannak, vagy nem ismeritek el. Ha elismeritek és még sem változtatjátok meg, holott csak töletek függ megváltoztatni, kénytelenek vagyunk titeket rosszlelkűeknek s ollyanoknak tartani, kik az igazságtalanságot pártolják: ha pedig el nem ismeritek; azaz ha nem birjatok állítani, hogy ez igazságtalan állapot, akkor meg kénytelenek vagyunk benneket a legsztelenebb, legbutább embereknek tartani; (mert nem képzeltetni hogy rajtatok kívül legyenek a világon emberek, kik igazságos-

nak mondani tudnák, midőn a közterhet a gazdagok nem viselik, hanem a szegény szűkölködők).

Node mindegy, ez állapot meg fog szűnni, vagy ti nemes atyafiak szüntetik meg, (vagy mi parasztok, vagy mind ketten együtt, de megszűnnie kell).

Ti predikáljátok, (mert a papság is, kivált a főpapság, hozzátok tartozik) hogy az ember erényes, erkölcsös legyen; de nem erény, nem jó cselekedet, hanem károsítás, rossz cselekedet, tehát erkölcstelenség, midőn a ti terheteket vinni, helyettetek fizetni kényszerítetek: de mi parasztok ezentul erkölcsi szent kötelességünknek fogjuk tartani oda munkálni, hogy ez erkölcstelenséget, igaztalanságot megszüntessük), ezt tennünk a keresztény vallás és isten parancsolja, és saját hasznunk, természetű ösztönünk sürget.

Az ámitás annyit tesz mint csalás, igen de a csalás vétek, bűn, úgy de ti nemes atyafiak minket ámitatok, (tehát csaltok), midőn azt akarjátok vőlünk elhitetni, hogy ez állapot így igen jól van, hogy ezen változtatni nem kell; holott természetes józan eszünk ellenkezőt mond; s míg meg nem győztök bennünket arról, hogy értelmünk ebben csal: szinte kötelességünknek fogjuk tartani ámitástokat meghiusítani, hogy ez által se követhessetek el bűnt többé.

A hitványság és gyávaság bűnnek és véteknek forrása, tehát erénytelen vagy erénytelenség, mert a hitvány és gyáva száz meg ezerféle hibába esik maga is, de hitványsága által másokat is mindenféle igaztalanságra és visszaélésre bátorít, mások terhét vinni, és ez által azon másokat arra szoktatni, hogy terhüket a szegények gyöngé vállaira rakják, gyávaságnak ismertük meg, s magunknak vétkül rójuk fel: de tovább azt tennünk nem lehet); mert hogy a nemesség terhét a paraszt-ság vigye, igaztalanság; de a mi igazságtalan, azt elnéznünk, sőt segítenünk nem szabad.

Ha nektek nemes atyafiúknak szabad azt mondanotok, hogy a közterhet vinni, azaz csak a magatok teher részét vinni nem fogjátok: mért nem volna nekünk még inkább szabad azt mondanunk, hogy másnak teher részét, azaz a titeket vinni nem fogjuk?

(Jól értsétek meg, nagy szót mondottunk: másnak teher részét, az az a titeket vinni nem fogjuk) mert a ti részeteket reánk nehezíteni igaztalanság, tehát erkölcstelenség, és ez erkölcstelenség elkövetésében részesek lenni nem akarunk.

(Igaz, eddig ez törvény, de 12 milliomon kiáltjuk, hogy igazságtalan törvény, s hogy az igazságtalan törvényt el kell törölni. De ha józan észszel vizsgáljuk, ez törvénynek nem is nevezethetik, hanem csak kényszerítő rendszabásnak mondhatni, mit egy osztály a maga hasznára s a többi egész népnek ártalmára alkotott).

Törvénynek józan észszel csak azt mondhatni, mit a társaságban minden ember szívesen elfogadhat; mit az egész 14 millió maga a karátjának tekinthet; miben minden igazságos ember meggyűghatik; az azlán mindegy akár csak egy osztály, akár egyetlenegy ember hozta, akár pedig az egész országnak összes képviselői alkották:

de azt, hogy a gazdagoknak és nemeseknek terhet a szegények viseljék, ezen szegények szívesen nem fogadhatják, ezt a 12 millió paraszt maga akaratának esztelenség nélkül nem tekintheti, (ebben egy igazságos ember sem nyughatik meg; tehát törvény gyanánt el nem ismerhetik).

Már főlebb előadtuk, hogy a mi urbéres földünk csak mintegy egy harmad részét teszi az egész használatban levő földnek, a másik két harmad rész a földes uraknak allodialis föld. Fényes statistikájában I. köt. 5 lapon a használható föld Magyarországon 46,796,428 hold, s Klauzál Gábor kiszámítása szerint, mi parasztok ebből csak 10 millió holdat birunk, tehát nem is egy harmad részt, sőt egy negyed részt sem, de azért engedjük meg hogy többet az az egy harmad részt birunk.

A mostani közadóból tehát ránk parasztokra csak egy harmad rész, a nemességre két harmad rész esik igazságosan.

A hadi adó	4,395,244 for.
Házi adó	3,485,203 —
Öszvesen	7,880,447 ezüst forint.

Ebből ránk egy harmad rész, az-
az urbéres paraszt földekre csak 2,626,815 for. esik :
a másik két harmad rész 5,253,630 for.
a földes urakra vagy allodialis földeikre marad.

Most visszszatérunk arra, a mivel e szakaszt megkezdettük, tudnillik szokott ellenvetésekre, hogy e magyar föld tieteknemeseké, s hogy az urbéri földeket ti adtátok nekünk, s hogy azoktól szoros igazság szerint nektek robottal és dézmával tartozunk, mint haszonbérrel; vagy ha e tartozást évenként akár természetben és munkában leróni, kár készpénzben fizetni nem akarnánk, magát az évi tartozásnak tökéjét kell letennünk, vagy a földet kell megváltanunk.

E váltságtul mi magunk sem irtóztunk, sőt ohajtottuk, hogy bár minélelőbb eszközölhetnők; mert hozzá szoktunk e földeket a ti sajátatoknak tekinteni: de mivel ti a megválthatásra nemcsak segéd kezet nem nyújtottatok, sőt azt nehezítettétek, nem tekintve szegénységünket, a váltság díját tetszés szerint magosra csigáztátok, azon kívül mindenféle akadályokat gördítettetek eleinkbe, s ha még most sem hallgatjátok meg igazságos kiáltásunkat, hogy a közterheket velünk egyenlően viseljétek: mi kénytelenek leszünk a megválthatásnak reményéről is lemondani, s tesszük mit a végső szükség és inség tennünk kényszerít, (mert hiszen tudjátok a nevezetes példabeszédet: szükség törvényt bont. És ha e közmondást az inségtől zaklatva mi parasztok nagyban igazoljuk), nekünk vétékül fel nem róhatjátok, mert az inséget ti magatok igaztalanságtok által idéztétek elő.

Ugyanis lehetne e termékeny hazában inséget, nyomort képzelni, ha ti a közterhekből a magatok részét viselnétek, ha a szor-

galmat előlő robot és dézma helyett urbéres földainkre, mérsékelt és igazságos készpénz díjat szabtatok volna, s azon felül a mi legfőbb, a polgári jogokban résztvenni engednétek, s bennünket hozzátok hasonló embereknek tekintétek?

Ti mind ezt elmulasztottátok, az elégedetlenség mind inkább nevededik, s napról napra magosabb fokra hág, annál is inkább, mivel a dolgok menetele, az ezer meg ezerféle körülmények a parasztot is gondolkodásra bírják s önkéntelenül azt kérdi magától: így kell e mindennek lenni; igazságos e hogy csak a szegény vigye a terheket; csak a magyar paraszt volna e istentől erre kárhozatva, holott magát vétkesnek nem érzi, a mi által istennek e büntetését megérdemelte volna?! —

Ezeket jól, igen jól megfontoljátok. -- De minék is mondjuk, hiszen ti jól tudjátok, mert ide nem sok megfontolás kell, hanem inkább csak azt mondjuk tehát: legyetek irántunk igazságosak, miként ti magatok iránt másokat igazságosaknak lenni ohajtotok, és akkor minden jól fog menni. Nem leszen akkor szükség és nyomor, s a nem levő szükség törvényt sem hozthat.

Igazságos és legsürgetősebb követelésünk, mit ti igen jól tudtok, s mint eddig mi is többször nyilvánítottuk, csupán e két szóban foglaltatik:

„Közteherviselés, urbérváltság.“

Az elsőről nem szólunk többet, mert arról kimondotta a magyar világ ítéletét, s ha a nagy urak minden kincsüket kimerítik is kortesek vesztegetésére s a közadózás elvének megbuktatására, haszontalan lesz, mert már késő: de az urbérváltságra még némelly észrevételünk van.

Mi a közteherrel illeti, éppen most olvastuk a Hetilapnak 100—101 számait, hol a mi igazi népbarátunk s leghatalmasabb szószólónk Kossuth Lajos, ujra kilépett mellettünk a síkra, mert ő is elérkezettnek látja az időt. Ha valaki száz ezer forintot, vagy akármi áron kimunkálni akarná, hogy csak Kossuth Lajos országgyűlési követé ne választassék — mit mi azonban nem hiszünk, bár rebesgetik is: akkor mi azt, ki ezt végbeinni megkísértené, (hazaárulónak kiáltanók).

A másíkról, vagyis az örökváltságról most még néhány szót.

Ha országos forrásból merititek a váltságdíjat, nem sok szólónk van hozzá, akár magosra szabjátok, akár kevésre határozzátok azt; ámbár ekkor sem tanácsos tulságosra csigázni s a földesuraknak kedvezni, mert azon országos forrásnak nagy részét megint csak mi, az egész nép tesszük: de ha a mi vállainkra hagyjátok a megváltási terhet, szem elől ne téveszszétek, hogy a robot és dézma ugy is igen kevés hasznot ad a földesurnak, miként a „Robot és dézma“ könyvben láthatjátok: tehát igazságos és csak e haszonhoz mért böcsárt határozatok, azonkívül minden lehető módokat segedelmünkül fenhagyjátok, mért? okát itt el fogjuk mondani.

Míthogy isten bennünket akaratunkon kívül s tudtunk nélkül te-remtett, és e földre helyezett, nem pedig a levegőben mutatott számunkra helyet: itt e földön tehát akkora darabhoz, mennyi élünk fentartásához

szükséges, természeti jusunk van, a nélkül hogy e darabot valakitől pénz-
zen kellene megváltanunk), pedig ti tudjátok, hogy nekünk csakugyan
nem igen van nagyobb darab földünk mint a mekkorára mulhatlanul szük-
ségünk van. Némelly nagy urnak lóiskolája, meg kastélya, vagy mulató
kerte is nagyobb, mint némellyikünknek földje, miből családjával élnie
kell, s még a kastély urának adóját is fizette belőle.

Nekünk e földön és földből élnünk kell, miként hálnak a vízben, ma-
dárnak a levegőben, a nélkül, hogy erre valakitől engedelmet kérnünk
kellene. Sőt még a madár és hal is csak e földön él, mert a levegő (hol
különbben sem talál semmi támaszpontot és eledelt, csak le kell neki száll-
nia) és víz is e földhöz tartoznak.

Megváltja e a madár a levegőnek és földnek egy részét valakitől,
mellyben élhessen? s megváltja e a hal a víznek egy részét, melyben
élnie lehessen?

Mikor lett e földvilág néhány emberé, hogy a többi embernek és
minden élő állatnak e néhány embertől megváltaniok kellene annyit, meny-
nyiből élhetnek?

Igaz, hogy a madarakat és ha akat s a többi állatokat és marhákat
is, az ember csak az ő kedvéért teremtvé lenni hiszi, s ezeket tetszés
szerént használja, husukból él: de mi parasztok nem vagyunk marhák,
(hogy zsirunkat a mi saját fajunk, embertársunk a főbb és gazdag osz-
tály szíja).

Ha azt mondjátok, hogy a nagyobb és erősebb hal is elnyeli és él
az apró halakból, meg a nagy és erős madár is elragadozza az apróbbat,
tehát ti is szíhatjátok zsirunkat meg vérünket: akkor az igaz alig
tudunk védelmünkre valamit mondani, hanem a közmondással kell ma-
gunkat vigasztalnunk: a ki bírja az marja. De tudjátok meg, a
közmondás szerént: (sok lud díznót győz; s a rosszabb esetben,
ha erre kerül a dolog, mi leszünk győztesek).

Igen, de mi emberek vagyunk s erkölcsiséggel, értelemmel, s több
észszel fel vagyunk ruházva azért, hogy e tulajdonságok által az állattal
különbözzünk, és ne cselekedjünk csupán úgy mint az állat. Az állat
nem érti mi az igazság. A ki köztünk sem érti, még az is csak állat; a ki
érti ugyan, de nem követi, rosszabb mint a barom.

Ha valamellyik erősebb ember a gyöngébb emberrel úgy bánik mint
a nagy állat a kicsinytel, teheti, csak hogy aztán emberi névre számot
ne tartson, ne kívánja, hogy őt miveltnék tartssuk, hogy őt a baromtól
megkülönböztessük, habár nincs is négy lába.

E föld isten teremtese, nem pedig valamellyik embernek műve, a
kit tehát isten ide rendelt, ide helyezett, annyit belőle birnia kell (vált-
ságdíj nélkül, mennyire szüksége van). Igen de nekünk parasztnak
arra szükségünk van, a mit birunk.

Egy család, melly hét tagból áll, tudnillik: apa, anya s három gyer-
mek, béres, szolgáló, egy jobbágyi állomány nagysága, például 40 hold-
nyi darab földből becsületesen megél; ha egy darabban van a 40 hold, s
ha csak félig meddig iparkodó és takarékos, meg is vagyonosodhatik, ha
robotra nem hajtják és dézmát nem ad, hanem ennek váltságaul valami
bizonyos és változatlan de mérsékelt somma kész pénzt fizet. Hát ha még

robot és dézma-díjat sem fizet tőle, meg országos közadót sem fizet tőle, meg vármegye dolgára, meg utat csinálni sem hajtják, meg közmunkát sem vetnek ki rá; oh akkor úgy élhet rajta, mint kis király, a hogy mondani szokás, — hozzá tévén még legvégről, hogy földje jó vagy legalább jó középszerű.

Mivel e föld nem mienk, hanem istené, igazságosan senki sem bírhat, foglalhat el belőle többet, mint a mennyire mulhatlanul szüksége van; igen de nekünk parasztoknak erre, a mit birunk, a miből az ország költségeit is kiteremtjük, mulhatlanul szükségünk van; ellenben igen számos földesuraknak sokkal, (százszor és ezernyi ezerszer többjük van, mint a mennyire szükségük volna, pedig szoros igazság szerint nem szabadna többjüknek lenni, mint a mennyire szükségük van), tudnillik 40 holdra, legalább addig nem szabadna többet birniök, míg mindenik családnak, ki földmivelésből akar élni, ekkora darabja nem volna; a mi ezen felül még maradna, abból aztán foglalhatna el egyik másik földesur, nem volna annyira igaztalanság.

Hígyétek el nemes és különösen nagy birtoku atyafiak, ezeket nem fenyegetésül mondjuk, hanem a tiszta igazság sugalja minden becsületes embernek, ha a birtokviszonyok fölött gondolkodik; és ti is nagy birtoku nemes atyafiak, ha csak egy szikrája van bennetek az igazságnak, kénytelenek vagytok megvallani, hogy: úgy van biz az.

Ha egyébiránt makacsul ragaszkodnátok eddigi elveitekhez, hogy sem a közterhet velünk viselni nem akarnátok, sem az urbér váltságot valami országos forrásbuleszközölmi nem szándékoznátok, sem pedig (ha talán magunk vállára marad) minden lehető segítséget nem nyújtotok, hogy mi végbe vihessük; akkor kénytelenek leszünk mondani: szükség törvényt bont, és (kénytelenek leszünk kikiáltani: váltságdíjat nem fizetünk), mert ennyi földre szükségünk van, és mert ennyihöz a szoros igazság szerint természeti jusunk van.

Példákban mutatjuk meg, hogy ennyi földre, mennyiből mi most élünk, (vagy paraszt társainknak nagy része alig mondhatja, hogy él, csak tengődik, csak nyomorog) szükségünk van, s hogy a nagy birtokuaknak nincs joguk kívánni, hogy e szükséges és a természettől nekünk kijelettséget még valakitől megváltsuk, és végre, hogy a földesuraknak nincs joguk többet foglalni és birni, csak annyit mennyire szükségük van, (mert a földet isten mindenkinek egyenlő használhatására teremlté).

Pesten, vagy akárhol vízáradás van, minden élelem semmivé lett, s már éhség zaklatja a lakosokat. A szomszéd helységből egy uraság néhány szekér kenyeret és öt darab vágó marhát küld, hogy minden embernek jusson egynegyed rész kenyér és egy font hus. Egynehány ember legelőször érkezvén a kiosztáshoz, egyik egyik maga részére elvisz négy öt egész kenyeret, és tíz tizenöt font hust is, a kik félórával később érkezők nem kapnak semmit. — Igazságosan cselekedett e a néhány első? volt e jusuk többet elvinni, mint rájuk esett? a kiből csak egy szikrája van az igazságnak, kénytelen megvallani, hogy nem igazságosan cselekedtek, s hogy nem volt jusuk többet elvinniök. Ti nagyobb birtoku nemes atyafiak szinte kénytelenek vagytok megvallani, hogy nem volt igazság, nem volt jusotok. — Ellenben azon éhezőknek, kik félórával

későbbben érkeztek, de semmit sem kaptak, vagy csak kevés morzsalé-
kot, van e jusuk azoktól, kik többet elvittek, a magok részén kívül való
fölösleget visszakivánni? kénytelenek vagytok megengedni, hogy igen
is, van jusuk, minthogy az ajándékozó uraság úgy küldötte, úgy adta,
hogy mindenkinek egyenlő rész jusson. (És ha a fölösleget jószerével
visszaadni nem akarnák, van e az éhezőtöbbségnek jusa erővel is el-
venni, minthogy az ajándékozó kegyességéből és igazságos szándéká-
ból azt magukénak méltán mondhatják? erre is kénytelenek vagytok
azt felelni, hogy: igen is, az éhezőknek van jusuk azt erővel is vissza-
venni). Így van a földdel is.

Más példa.

Egy valaki szölejébe és szántóföldeire ötven embert küld ki dol-
gozni, napszámul egy huszast és vacsorát ígér nekik. Este haza jövé-
n tiz ember korábban érkezve asztalhoz ül, jó lakik, s a mi étel még meg-
marad maguknak másnapra elteszik, meg a negyven huszast is, mi a
többieknek része elveszik. Kérdjük, igazságosan cselekedett e e tiz em-
ber? volt e jusuk a megmaradt ételt magoknak máskorra lefoglalni,
meg a többiek huszasbérét eltenni? és ezt a dolgoztató elnézhette e,
igazságosnak tarthatta e? megengedhette e? lehetetlen. (Így van a
földdel is, hol mindnyájan napszamosok vagyunk, mellyből mindnyájunk-
nak egyenlő igazság szerént élnünk kell).

Még egy példa. Egy uraság kukoricza-földet osztat ki jobbágysai
között felében; úgy rendelte a dolgot, hogy kinek kinek egy láncz es-
sék, különbség nélkül, legyen zsöllér vagy telkes gazda. De némellyek,
például tizen, előre kiemennek, s egyik hat lánczot, másik négyet, a har-
madik ötöt s így tovább elfoglalnak. Néhányan még kaptak egy-egy
lánczot, hanem a legnagyobb rész későbbben érkezvén föld nélkül ma-
radt. Igazság volt e, hogy a korán érkezők mások részét is elfoglalták?
Esztelenség vagy gonoszság nélkül nem mondhatni, hogy igazság volt.
(Így van az egész földdel is, meg Magyarország földével is).

Mi tehát tökéletes jusunkat tartjuk annyi földhöz, mennyit most
munkálunk, mert ennyire szükségünk van.

Még negyedik példa. --- De nem, nem kell több példa; sérte-
nök az emberi nemet, ha olly ostobának tudnók képzelni, hogy neki
annyi példával igyekeznének mutogatni: mi a szoros igazság, hiszen szí-
vébe van vésvé minden embernek, csak az előítéletek, önhaszon, rom-
lottság fojták el némelly emberekben, millyenek a mi magyar nemes
atyáinkiai közül azok, kik a közteherviselést nem akarják.

Mi hiszszük, hogy a bölcs törvényhozók igazságosak lesznek irán-
tunk, és mindent jól intéznek el. Főkép pedig hiszszük azért, mert ma-
gok haszna is tanácsolja.

Most 1847-ik esztendőben élünk, s a hetes számot némellyek
szerencsés számnak tartják.

A hét fő bűnökön kívül 7 szentség is van, és a hét sovány esz-
tendő után a hét kövér esztendő következik.

Hét vezér alatt jötek be őseink és foglalták el ez országot; 1847.
mostani atyáink ujjá alkotják e hazát.

A hét esztendő háboruban megtarták atyáink Maria Terezia ki-

rálynőnek Austriát: hiszszük hogy 47ben biztosítandják magoknak a hazát. --

Az igazság kiszolgáltatásának legfőbb törvényszéke hét személyesnek mondatik: s hiszszük, hogy a 47 év irántunk szolgáltatja ki az igazságot.

Hét hétig kibőjtöltük magunkat: most már husos hét hetet kívánunk.

Maga az idő folyása is hét hét napra van igen czélszerűen felosztva; hiszszük tehát hogy 47-ben a jogokat és terheket illy czélszerűen osztják fel az egész nemzet között.

Közmondásunk is van, melly hetes számbul áll, s így hangzik: hét országra szól; reméljük tehát, hogy törvényhozóink 47-ben olly intézkedést tesznek, melly hét országra szól.

A hetedik gyermeket szerencsésnek mondják, miért ne legyen a 47-ik év is ránk nézve szerencsés?

A szentírást helven ember fordította, vagy magyarázta, a hét szám Magyarország sorsát is jobbra fordítja, s az igazságot is a helven tudós fordításából meritve fogják a 47-dik magyar törvényhozók alkalmazni, s életbe léptetni, hol ez áll, mint főigazság: ne tedd azt másnak mit te nem akarsz, hogy ő neked tegyen; v. gy más szóval: szeresd felebarátodat mint tenmagadat.

Végről még egy hetes legyen.

Az irás azt mondja: Isten hét csapást küldött az egyiptomiakra, hogy a zsidókat vagy választott népet sanyargassák: szünjetez meg ti is 47-ben minket szegény parasztokat sanyargatni, mert bizony bizony ha irántunk igazságosak nem lesztek, isten nem csak hét, de hetvenhét csapást küld rátok. (Az ostorokat meg a kancsukákat már kenik, meg áztatják az oroszok számatokra).

Legvégről még egyszer elmondjuk, mit kívánunk: minden terheteket közösen viseljetez velünk; az urbériváltságdíjt egyszerre töröljetez el, s ha jónak látjátok kárpótlást venni, valami országos forrásbul merítsetez; elégedjetez meg csak azon jogokkal, mellyeket a szoros igazság egyenlően enged minden embernek, hogy így mi is hozzátok hasonló szabad polgárok lehessünk, — hogy aztán e hazát mindnyájan egyenlőkéz szerethessük és megoltalmazhassuk.

Mi úgy vagyunk meggyőződve, hogy e hazából máskéz nem lehet szép, derék Magyarország, csak úgy, ha ti diplomás atyafiak diplomátokat pokolba vagy tűzre hányjátok; ha olly magyarokká változtok, mellyenek őseink voltak, kiknek kutyabőr diploma nem kellett; szóval csak úgy lesz, csak úgy lehet e hazából dicső ország, ha mindnyájan egygyé összeforradunk.

Hogy igen rosszul állnak a dolgok, csak abból is kitetszik, hogy a mult országgyűlésen két horvát követ, úgy meg tudta az egész országgyűlést zavarni, s az ő kedvükért kivételt kelle tenni. Biharmegye maga majd akkora, mint e három együtt: Zágráb, Körös, Varasd, tehát Bihar megyét is nevezhetetez Biharországnak, s ha követei más nyelvet akarnak

használni például oláht, meg kell engednetek, ha következeések akar-
tok lenni.

Ugyan az istenre kérünk benneteket diplomás atyafiak, ne csufolják-
tok ki az ész, azt kiabálva, hogy: a népet előbb nevelni kell; hiszen nektek inkább kell a nevelés, ha át nem tudjátok látni, hogy ves-
szedelem fenyegeti e hazát.

Halomra nevedeknek a sérelmek, s az országgyűlés nem tudja or-
vosolni. Egyik vagy másik megye és város más nyelven ír a hatóságok-
nak, mint a törvény kiszabta, és nincs, a ki rendre utasítsa.--Austria ha-
tárunkon belül állit kutató vámrendszert, s mivel ez ellen Mosonvárme-
gye kikel, a helytartó tanács jól megdorgálja a mosonyiakat, hogy ezt
tenni merészelték. -- A törvény azt mondja, hogy a részek visszakap-
csoltassanak, de azért csak maradnak a hogy vannak. -- De nem czé-
lünk a halomra nevedekett sérelmeket elsorolni, miket ti jobban ismer-
tek mint mi, de a miket soha nem fogtok orvosolhatni, míg velünk ösz-
sze nem olvadtok.

A tekintetes rendek megelégesznek csak a nevekkal: Dalmátország,
Tótország, Horvátország nekik tetszik; pedig ezek nem is léteznek, mért
nem törülük tehát ki e neveket, vagy mért használják szükségtelenül?
Félre a hitvány nevekkal, maga a dolog kell. A csupa dalmát név meg-
van, ellenben maga a dalmát föld, a szigetek a tengerpartnak nagy része
szép csendesen Austriához foglaltatott; jól teszi Austria, ha még azt a
két három kis várost is elfoglalja, mellyek a tenger mellett vannak, mi-
nek a magyar diplomás nemesnek illy tengeri városok? neki csak egy
kis hivatalocska kell; hozzá dohány, akkor minden megvan.

De éppen e dohányszórul jut eszünkbe, hogy a kormány nálunk is
úgy akar tenni a dohánynyal, mint Austriában, hogy senki se árulhasson
csak maga a kormány, no akkor szépen megjárják. A milly dohánynak font-
ját most nyolcz réz garason kapni: annak fontját majd a kis urfiak a tek.
Rendek gyermekei 28, és pedig nem réz, hanem ezüst garason fizetik.
Hogy fogják majd a gyermekek átkozni, édes papáikat, hogy azt akkor
gyáván elnézték, mikor könnyen orvosolni lehetett volna.

De ne tréfáljunk, hanem egy komoly szót még legesleg-utolján.

A mult 1844-dik esztendei országgyűlés a birhatási jogot nekünk
parasztoknak is kimondotta. Beszédünk elején ezt gunynak vettük, hogy
a törvényhozás minket gunyolni akart, miután módját el nem mondotta,
hogyan kell birtokra szert tenni. Magyarország földéhez egyenlő jo-
gunk van mindnyájunknak a törvény szerént is, most már: a természet
szerént az előtt is volt; tehát a gúnyt meg is fordíthatni, mint ha mi
parasztok gunyolnánk titeket, így okoskodva: mirevaló volt törvényben
mondani ki, hogy mi szerezhetünk földbirtokot, hiszen természetesen
azé a földbirtok, a ki munkálja, nem pedig azé, ki kezét sem teszi rá,
tehát nekünk mindig megvolt földbirtokunk.

Ugyan van e széles Magyarországha egyellen egy magyar falu,
mellynek lakosai ezt valhatnak meg: e falut, mellyet mi lakunk, és hatá-
rá!, mellyet munkálunk és bírunk, ettől vagy attól az urtól kaptuk? övéké
volt mindig, ők bírták mindig.

Nézzük csak mi által lesz egy darab föld valakinek birtokává, és milyen darab föld lehet birtokává?

Azt szokják mondani: foglalás által, (Természetesen kész pénzen is, és örökösödés útján is, meg ajándék által is juthatni földbirtokhoz, hanem mi korábbi állapotot veszünk föl, mikor még nem pénzen szoktak szerezni).

A foglalás maga képtelenség, hacsak azt egy uttal munka alá is nem veszi a foglaló. Mert mit használna ha valaki egy darab földet czövekekkel, vagy köoszlopokkal kijelelne magának, de aztán otthagyná, nem munkálná? senki övének nem tartaná, ha csak rajta le nem telepednék, s művelés által nem tanusítaná, hogy az már övé.

Mikor őseink e hazát elfoglalták, azzal, ha mondták hogy „e föld most már mienk,“ tulajdonképen még semmi foglalás nem történt; hanem a valódi foglalást mi munkások tettük meg az által, hogy a földet műveltük.

A mint már mondtuk, akkor mindnyájan egyenlő magyarok lévén, senkinek nemesi diplomája nem volt; némelyek harczba mentek, ha szükséges volt, vagy kormányozták az egészet, mások pedig művelték a földet, baromtenyésztést űztek, hogy lett mit enni; tehát egyenlően tettük a foglalást. —

Annyit, mennyi élelmére minden családnak szükséges volt, természetesen kiki a maga saját foglalmányának tartott; mert eredetileg mindkinek határtalan joga van mindenre, a mire elmulhatlanul szüksége van: (így tehát azon föld, mit mi munkálunk, kezdet óta sajátunk, tulajdonunk. Ezért váltságot kívánni tőlünk magyaroktól égbe kiáltó igaztalanság).

Mi kívántatott ahhoz, hogy eredetileg valaki darab földhöz, mint birtokhoz juthatott? semmi más, csak hogy munkálni kezdte.

Az első birtok foglalás tehát csak ezen föltételek alatt történhetett jogszerűleg, igazságosan, 1-ör ha azon darab föld, mit valaki magáénak kijelelt, még senki másé nem volt, azt senki nem lakta, nem használta; 2-or ha többet nem foglalt, csak annyit, mennyire magának a foglalónak mulhatlanul szüksége volt; 3-or ha azt munka és művelés által sajátjának lenni be is bizonyította.

E szerint világos, hogy a mi jogunk, a parasztok, a földművelők joga sokkal gyökeresebb azon földhöz mit bírunk, mint egyebeké azon nemesi földhöz, mit ők még most sem munkálnak maguk, hanem azokét is csak mi munkáljuk.

A földbirtok tulajdonnak legfőbb és egyetlen bizonyossága a művelés; ki azt műveli, munkálja ez mondhatja csak igazán övének. (E föld tehát miénk, kik műveljük, következésképen érte megváltási díjjal igazságosan nem tartozunk. És ha ti nem akarjátok ez igazságot törvényben kimondani, majd a szükségtől kényszerítve mi fogjuk kikíáltani). Midőn a hazát nagy veszedelem fenyegeti, miként a mienket most (mert állapotunk százszor rosszabb így, mint ha külső ellenség nyiltan már jőne az ország határa felé) s ha látjuk majd, hogy az országgyűlés holmi foltozó törvényekkel, melyek most már semmit sem használnak, akar segíteni: akkor kötelessége minden polgárnak felszólalni, s a haza megmentésére a legjobbnak gondolt módokat előadni. — Mi úgy vagyunk meggyőződve,

hogy egyetlen sikeres mód az örökváltságnak eltörlése, mit már leadózunk. A bölcs törvényhozók önként fogják ezt tenni; ha nem, (mit tesszük), ha csakugyan a szükség törvényt bonttat majd velünk.

V É G E.

No ime láttatok, olvastatok e könyvet és a (...) rekesz közé szorított szavakból ítéljetek: roszt beszéltem e hazámra nézve? Lássátok, ilyen volt a kormány! Most vigyázzatok, hogy olly gyalázatos, gaz kormányunk soha ne legyen többé.

DE BALLAGI GÉZA.

Ára 30 kr. ez. p.

